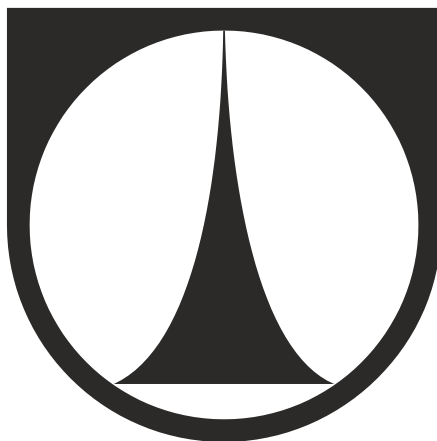

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Ekonomická fakulta

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2013

Bc. Markéta Šenkýřová

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

Ekonomická fakulta

Studijní program: **N 6208 – Ekonomika a management**
Studijní obor: **Podniková ekonomika**

Regionální dopady transformace průmyslu v České republice se zaměřením na Mladoboleslavsko

**Regional Impacts of the Industry Transformation in the Czech Republic
with Focus on the Mladá Boleslav Region**

DP - PE - KEK - 2013 - 75

Bc. Markéta Šenkýřová

Vedoucí práce: **PhDr. Ing. Lenka Sojková, Ph.D., katedra ekonomie**

Konzultant: **RNDr. Ivo Ryšlavý, Ministerstvo pro místní rozvoj**

Počet stran: **98**

Počet příloh: **1**

Datum odevzdání: **10. května 2013**

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce a konzultantem.

V Liberci dne 10. května 2013

Ráda bych touto cestou vyjádřila poděkování PhDr. Ing. Lence Sojkové, Ph.D. za její cenné rady a trpělivost při vedení mé diplomové práce. Rovněž bych ráda poděkovala rodině a všem přátelům, kteří mě při tvorbě práce podporovali.

Anotace

V uplynulých více než dvaceti let prošla Česká republika zásadními transformačními změnami, které měly významný dopad na společenské a ekonomické prostředí. Diplomová práce se zabývá ekonomickou transformací na území České republiky po roce 1989, kdy centrálně řízená ekonomika přecházela na tržní systém. Součástí práce je porovnání výchozího a současného vývoje průmyslu v České republice s důrazem na okres Mladá Boleslav. Dále je popsán trh práce v průběhu jednotlivých let, a jaký vliv měla ekonomická krize na průmysl v roce 2009, přičemž se okrajově zmiňuje o situaci v jednotlivých krajích České republiky. V neposlední řadě se práce zabývá hodnocením přímých zahraničních investic, které jsou svou důležitostí nezbytné pro rozvoj české ekonomiky.

Klíčová slova

Automobilový průmysl, ekonomická transformace, okres Mladá Boleslav, privatizace, průmysl, průmyslové zóny, přímé zahraniční investice, restrukturalizace, sektory národního hospodářství, Středočeský kraj, transformace průmyslu, trh práce.

Abstract

In the past twenty years, the Czech Republic has come through a lot of fundamental changes that have had a strong impact on the social and economic environment. This thesis deals with the economic processes in the Czech Republic after 1989, when centrally planned economy has been transformed into a market system. In comparison of the starting point of the transformation with a current state of the industrial development in the territory of the Czech Republic, the Mladá Boleslav district included, is an integral element of this paper. In addition, it describes the labour market in the course of particular years and the influence of the economic crisis on industry in the year 2009; it marginally mentions the situation of individual regions of the Czech Republic too. Direct foreign investments, which are essential for development of the Czech economy, are dealt with in the conclusion of this thesis.

Key Words

Car Industry, Central Bohemian Region, Direct Foreign Investment, Economic Transformation, Industrial Zones, Industry, Labour Market, Mladá Boleslav District, Privatization, Restructuring, Sectors of National Economy, Transformation of Industry.

Obsah

Seznam zkratk	10
Seznam tabulek	12
Seznam obrázků	13
Úvod	14
1 Charakteristika stavu české ekonomiky na konci 80. let 20. století	17
2 Vývoj průmyslové výroby v období transformace	21
2.1 Charakteristika průmyslu v České republice	21
2.2 Zahájení ekonomických reforem po roce 1989	22
2.3 Způsoby transformace	23
2.4 Vývojové etapy transformačního procesu	27
2.5 Trh práce po zahájení reforem	35
2.6 Zahraniční obchod	40
2.7 Charakteristická průmyslová odvětví v ČR před rokem 1989 a jejich vývoj během transformace	41
3 Analýza a vývoj současného stavu průmyslu na Mladoboleslavsku	45
3.1 Základní informace o regionu Mladoboleslavsko	45
3.2 Historie průmyslu na Mladoboleslavsku	47
3.3 Průmyslová výroba Mladoboleslavska v roce 1990	49
3.4 Průmyslová výroba Mladoboleslavska v roce 2011	52
3.5 Podniková struktura Mladoboleslavska před transformací	55
3.6 Současná podniková struktura Mladoboleslavska	56
4 Přímé zahraniční investice a průmyslové zóny	70
4.1 Zahraniční investice	70
4.2 Příliv přímých zahraničních investic do ČR po současnost	71
4.3 Analýza stavu přímých zahraničních investic v ČR se zaměřením na Středočeský kraj	74
4.4 Průmyslové zóny Mladoboleslavska	81
Závěr	83
Seznam citované literatury	87
Seznam příloh	95

Seznam zkratek

AZNP	Automobilové závody, národní podnik
ČKD Praha	Českomoravská-Kolben-Daněk
ČNB	Česká národní banka
ČR	Česká republika
ČSFR	Česká a Slovenská Federativní Republika
ČSSR	Československá socialistická republika
ČSÚ	Český statistický úřad
EU	Evropská unie
FSÚ	Federální statistický úřad
HDP	Hrubý domácí produkt
KSČ	Komunistická strana Československa
LIAZ	Liberecké automobilové závody
MB	Mladá Boleslav
MF ČR	Ministerstvo financí České republiky
Mil.	milion
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
NH	národní hospodářství
NHKG Ostrava	Nová Huť Klementa Gottwalda
Příp.	případně
PZI	přímé zahraniční investice
RIS	Regionální informační servis
RES	Registr ekonomických subjektů
Resp.	respektive

RVHP	Rada vzájemné hospodářské pomoci
SLDB	Sdružení lidí, domů a bytů
SRN	Spolková republika Německo
Tis.	tisíc
TUL	Technická univerzita v Liberci
ÚP	Úřad práce
VŽKG Ostrava	Vítkovické železářny Klementa Gottwalda

Seznam tabulek

Tabulka 1 Zaměstnanost v jednotlivých sektorech NH v letech 1990 – 2011 (v tisících) ..	39
Tabulka 2 Zaměstnaní v jednotlivých odvětvích NH v roce 1990	49
Tabulka 3 Průmyslové činnosti podle počtu zaměstnanců v okrese MB k 31. 12. 1990.....	52
Tabulka 4 Zaměstnaní v jednotlivých odvětvích NH v roce 2011	53
Tabulka 5 Nejvýznamnější průmysloví zaměstnavatelé v okrese MB k 31. 12. 2012	56
Tabulka 6 Základní informace o podniku Škoda Auto	61
Tabulka 7 Počet zaměstnanců Škoda Auto v letech 1996 – 2012	66
Tabulka 8 Počet vyrobené produkce Škoda Auto v letech 2005 – 2012	68
Tabulka 9 Stav PZI v krajích ČR k 31. 12. 2010.....	76
Tabulka 10 Stav PZI v okresech Středočeského kraje k 31. 12. 2010.....	77
Tabulka 11 Stav PZI v okresech Středočeského kraje k 31. 12. 2011	79
Tabulka 12 Regiony ČR dle nejvyšší hodnoty stavu PZI k 31. 12. 2011	80

Seznam obrázků

Obrázek 1 Podíl průmyslu na vytvořené hrubé přidané hodnotě v roce 2007	31
Obrázek 2 Vývoj měsíční průmyslové produkce v ČR v letech 2008 – 2009	33
Obrázek 3 Míra registrované nezaměstnanosti v krajích ČR v letech 1990 – 2012.....	38
Obrázek 4 Geografické umístění Středočeského kraje a okresu MB v rámci ČR.....	45
Obrázek 5 Okres Mladá Boleslav	46
Obrázek 6 Srovnání počtu pracovníků v jednotlivých ekonomických činnostech v ČR, Středočeském kraji a okrese MB v roce 1990	50
Obrázek 7 Srovnání počtu pracovníků v jednotlivých ekonomických činnostech v ČR, Středočeském kraji a okrese MB v roce 2011	54
Obrázek 8 Vývoj firemních log společnosti Škoda Auto.....	63
Obrázek 9 Pohled na areál továrny Laurin & Klement kolem roku 1910	64
Obrázek 10 Současný pohled na výrobní areál firmy Škoda Auto.....	64
Obrázek 11 Vývoj počtu pracovníků Škoda Auto na území ČR v letech 1996 – 2011.....	67
Obrázek 12 Vývoj počtu pracovníků v jednotlivých závodech Škoda Auto na území ČR v letech 2005 – 2012	68
Obrázek 13 Vývoj vyráběné produkce Škoda Auto v letech 2005 – 2012	69
Obrázek 14 Vývoj přílivu PZI do ČR v letech 1990 – 2012.....	72
Obrázek 15 Příliv PZI do ČR z hlediska teritoriální struktury za rok 2012.....	74
Obrázek 16 Vývoj stavu PZI v ČR v letech 1998 – 2012	75
Obrázek 17 Průmyslová zóna Mladá Boleslav	82
Obrázek 18 Průmyslová zóna Kosmonosy.....	82

Úvod

Před více než dvaceti lety nastaly v Československu zásadní politické a společenské změny charakterizované přechodem od komunistického, totalitního systému k parlamentní demokracii. Se změnou politického systému se uskutečnily procesy týkající se společnosti a ekonomiky, které měly za cíl přiblížit český stát vyspělým západním zemím. Nedílnou součástí těchto změn byla i změna struktury a dalších charakteristik národního hospodářství, včetně sektoru průmyslu, do té doby rozhodující části československé ekonomiky. Právě průmysl je příkladem dokumentujícím složitost a časovou náročnost potřebných změn, kdy proces transformace v některých průmyslových odvětvích stále není dokončen.

Hlavním cílem práce je nastínění celkových změn v oblasti českého průmyslu po roce 1989 se speciálním zaměřením na okres Mladá Boleslav. Práce se soustřeďuje především na hodnocení strukturálních změn v zaměstnanosti prostřednictvím základních ukazatelů ekonomické struktury, včetně průmyslových odvětví. Pro celkové zhodnocení procesu transformace průmyslu bylo nutné stanovit dílčí cíle, které umožní zhodnocení celkového vývoje ekonomiky během transformačního období.

Prvním dílčím úkolem je analýza struktury ekonomiky z hlediska pozice okresu Mladá Boleslav v národním a krajském pohledu. Cílem je prokázat dominantní postavení okresu v tuzemském průmyslu. Součástí předmětné kapitoly je i vývojové srovnání za období let 1990 a 2011.

Další částí práce je zhodnocení a srovnání podnikové struktury v letech 1990 a 2012. Konkrétně jde o zjištění, jak velký vliv měl proces transformace na průmyslové podniky a zda podniky, které byly základem ekonomiky v okrese před rokem 1990, tento proces zvládly úspěšně, nebo naopak v důsledku zásadních změn byly existenčně poznamenány.

V neposlední řadě je cílem práce analýza přímých zahraničních investic a jejich dopadu na hospodářský vývoj Mladoboleslavska v porovnání s Českou republikou a Středočeským krajem. Hodnocení je provedeno prostřednictvím účinných charakteristik.

Závěr práce je věnován perspektivám dalšího vývoje průmyslu v okrese Mladá Boleslav, včetně nástinu možných trendů v nejbližších letech.

V průběhu psaní práce bylo nutné přihlédnout k některým nedostatkům a odlišnostem v šetření dat na úrovni let 1990 a 2011. V současné době statistická šetření nejsou tak rozsáhlá, jako tomu bylo v průběhu a na konci 80. let. V minulosti se jednotlivá data vykazovala za jednotlivé úrovně územních celků, včetně okresů, nyní je většina šetřených dat z oblasti průmyslu na regionální úrovni k dispozici pouze za vyšší samosprávné celky, tj. kraje. Údaje a informace za okresní úroveň je potřebné získávat i prostřednictvím jiných zdrojů, než jsou údaje publikované Českým statistickým úřadem.

Ke zhodnocení vývoje českého průmyslu během transformačního období byly především využity odborné publikace a články zaměřené na předmětnou problematiku. K nejvíce využitým dílům patří *Česká republika a ekonomická transformace ve střední a východní Evropě* (Švejnar a kol. autorů), *Ekonomická transformace v České republice – makroekonomický vývoj a hospodářská politika* (Jonáš), *Transformace české ekonomiky – politické, ekonomické a sociální aspekty* (Spěváček a kol. autorů) a *Transformace české ekonomiky: 1989 – 2004* (Židek).

Pro analýzu, jež se věnuje porovnání výchozího a současného stavu průmyslu na Mladoboleslavsku, byla použita převážně data z veřejných institucionálních subjektů, tj. od České národní banky, Českého statistického úřadu, Ministerstva práce a sociálních věcí nebo Ministerstva financí České republiky. Snahou bylo použít pokud možno co nejaktuálnější data. Pro rozbor stavu přímých a zahraničních investic na území okresu Mladá Boleslav se rovněž vycházelo z dostupných dat od výše zmíněných institucí.

Diplomová práce zachycuje chronologický vývoj průmyslu v čase, tj. od roku 1989 až po současný stav. Analýza výchozího a současného stavu průmyslu na Mladoboleslavsku je provedena především pomocí srovnávací metody, která umožňuje vyhodnotit vývoj zachycující období let 1990 až 2011, příp. 2012.

Zpracování diplomové práce vychází především z primárních pramenů, jedná se o časopisy (např. Kopačka, Evan), sborníky (např. Ondrčka, Hampl, Slaný) nebo monografie (např.

Spěváček, Švejnar, Jonáš). Mezi využívané sekundární prameny patřily především webové stránky. Z primárních dat lze zmínit například použití výročních zpráv (Škoda Auto).

1 Charakteristika stavu české ekonomiky na konci 80. let 20. století

Stav československé ekonomiky na konci 80. let nebyl příliš příznivý a patřil mezi významné impulsy politických a společenských změn zahájených koncem roku 1989. Ve společnosti vzrůstal velký nesouhlas s tehdejšími režimem, neboť se občanům dostávalo mylných a nepravdivých informací. Životní úroveň byla ve srovnání s vyspělými státy výrazně nižší a vývoj ekonomiky nesměřoval k zásadnímu zlepšení daného stavu. Vše vyústilo v roce 1989, kdy proběhla tzv. sametová revoluce, která je považována za jeden z nejdůležitějších milníků Československa od roku 1918.

Před rokem 1989 bylo Československo typickým příkladem státu s centrálně řízenou ekonomikou. Nebylo tak možné mluvit o trhu, který by byl dán tržní poptávkou a nabídkou, tzn. neexistovaly žádné ceny, které by byly dány trhem. Ceny komodit byly stanovené státem. Tento systém se vyznačoval neefektivním rozdělováním zdrojů, zastaráváním výrobních technologií či zhoršováním kvality životního prostředí (Spěváček a kol., 2002). Jedním z rysů centrálního plánování byl fakt, že produkce a odbyt byly naplánovány státem. Management státních podniků se nemohl v tomto směru nijak výrazně angažovat, jelikož byl podřízen kontrole vládních orgánů. Mnohem větší důraz byl kladen na objem vyrobené produkce než na zisk z něho plynoucí. Finanční a nákladová analýza, v dnešní době naprosto neopomenutelná, nebyla tak důležitá jako hmotné ukazatele (Slaný, 2003).

Podle Židka (2006) však měla tehdejší ekonomika i určité komparativní výhody. Jednou z nich byla geografická poloha země. Hranice se západními zeměmi (SRN, Rakousko) postupem času umožnily realizovat daleko lépe zahraniční obchod, než tomu bylo u většiny ostatních post-komunistických zemí. Další výhodou byla i relativně vysoká úroveň vzdělanosti obyvatel. Značný důraz byl kladen na technické obory, jiné obory, jako třeba ekonomické vědy, však byly posunuty do pozadí. Nicméně faktem i přesto zůstává, že Československo zaostávalo i ve vzdělanosti za ostatními zeměmi západního světa, ale oproti jiným oblastem se nejednalo o tak výrazný rozdíl.

Československo se vyznačovalo makroekonomickou stabilitou, která byla charakteristická nízkou mírou inflace, vysokou mírou zaměstnanosti či stabilitou měnového kurzu (Spěváček a kol., 2002). Míra inflace v osmdesátých letech nepřesáhla 5 %. Vláda se snažila udržet státní rozpočet na přijatelné úrovni s vyrovnanou bilancí příjmové a výdajové stránky (Ondrčka, 2000). Spolu s Německou demokratickou republikou patřila československá ekonomika mezi nejvyspělejší ve východním bloku. V roce 1989 činilo HDP v Československu 3 450 dolarů na osobu. V porovnání např. s Rakouskem, kde HDP bylo 17 300 dolarů na osobu, však HDP v Československu dosahovalo téměř pětkrát nižší úrovně.

Velkým problémem byla neschopnost centrálního plánování rozpoznat poptávku obyvatel po jednotlivých produktech. To mělo za následek převahu nabídky zboží, které nebylo poptáváno ze strany zákazníků a nedostatek zboží, o které byl naopak zájem. Přesto nerovnováha mezi agregátní nabídkou a poptávkou nebyla tak zjevná jako v ostatních státech východního bloku (Židek, 2006).

Na konci 80. let se česká ekonomika vyznačovala přezaměstnaností, která byla typická pro centrálně plánované ekonomiky. Některé obory trpěly přesto nedostatkem pracovní síly. Produktivita práce dosahovala nízké úrovně, což při nutnosti splnit plánované ukazatele objemu produkce zvyšovalo nároky na pracovní sílu (Slaný, 2003).

Ekonomiku Československa negativně ovlivňovala nepřítomnost soukromého sektoru. Jakákoliv konkurence, která by přispívala k růstu kvality výroby, neexistovala. K tomu by byly potřeba modernější technologie a smysluplnější investice. Management podniku nemusel vykazovat potřebnou snahu o zdokonalování, neboť v cestě nestála žádná konkurence, a proto ekonomika pomalu ale jistě zaostávala za vyspělejšími státy. Zásahy státních a stranických orgánů do rozhodování podnikových managementů byly po Sovětském svazu největší ve východním bloku (Židek, 2006). Podstatná část vyrobené produkce byla vyvážena na Východ. Sektor služeb byl výrazně potlačen, naopak byl preferován těžký průmysl (Spěváček, 2002).

S centrální ekonomikou je spojena dominantní role velkých podniků. Velká část malých a středních podniků byla zavřena nebo spojena do větších jednotek. Podniky musely

akceptovat direktivní plánování ze strany státu. Dalšími charakteristickými rysy byly nedostatky v technologiích či v organizaci, omezené finanční služby a špatná úroveň životního prostředí na regionální úrovni. Následkem toho byla nízká konkurenceschopnost na mezinárodní úrovni (Sucháček, 2005).

Ekonomika ČSSR byla zaměřena především na rozvoj **průmyslu**, velký důraz byl přitom kladen primárně na těžký a rovněž zbrojní průmysl. Zároveň byl opomíjen terciární sektor (Žídek, 2006). Zasluhou vlády docházelo během posledních 20 let ke špatné realokaci výrobních zdrojů. To vedlo ke zpomalení růstu produktivity a životní úrovně, což se odrazilo ve snížení konkurenceschopnosti průmyslu na mezinárodním poli (Švejnar a kol., 1997). Z důvodu podřízení veškerého hospodářství státu, také oblast regionální politiky v té době neměla žádný význam (Illner, Anderle; 1994).

Dle Kopačky (1992) se Československo potýkalo s řadou nedostatků v sektorové struktuře. Docházelo k pomalým změnám v rámci sektorů a byl kladen důraz hlavně na sekundární sféru. V roce 1986 se sektorová struktura nepřibližovala hodnotám vyspělých zemí, naopak postupně docházelo k jejímu zaostávání. Problémem bylo především to, že Československo nebylo schopné udržet dynamický rozvoj na stejné nebo alespoň přijatelné úrovni západních zemí. Důkazem je fakt, že v témže roce bylo zaměstnáno v primárním sektoru 12,4 % obyvatelstva¹ (zhruba 954 tis. zaměstnanců), zatímco ve vyspělých zemích to bylo pouhých 5,3 %. V sekundárním sektoru pracovalo bezmála 47 % lidí, což bylo o 15 % více než u vyspělých zemí. V terciárním sektoru pracovalo 41,4 % osob (3 188 tis. pracovníků), zatímco ve vyspělých zemích to bylo o 22,2 % více než v Československu. Čísla dokazují zanedbávání terciárního sektoru v porovnání s ostatními ekonomicky vyspělými státy.

V roce 1987 se výrazně lišil podíl jednotlivých průmyslových odvětví na celkovém průmyslu oproti menším západním zemím. Největší podíl zaujímal chemický a gumárenský průmysl (10,77 %), strojírenská výroba (20,04 %), hutnictví (9,23 %), výroba dopravních prostředků (9,25 %) či těžba nerostů (6,30 %), zatímco potravinářský

¹ V roce 1986 dosahoval počet obyvatel na území Československa 15 534 tis., z nichž ekonomicky aktivních bylo 7 705 tis. lidí (Kopačka, 1992).

průmysl (7,15 %) nebo výroba nábytku (1,02 %) představovaly velmi malý podíl na celkové průmyslové produkci (Švejnar a kol., 1997).

Zahraniční obchod Československa byl před rokem 1989 postaven zejména na spolupráci s východními státy. Uvádí se, že až 70 % exportu směřovalo právě do těchto zemí. ČSSR byla členem RVHP, která spojovala socialistické státy za účelem hospodářské spolupráce. Byl omezen dovoz zboží ze Západu, což nemotivovalo domácí výrobce zkvalitnit jejich výrobu, protože konkurence byla velmi omezená. Nákupní ceny dovezeného zboží byly stanovené státem (Židek, 2006). ČSSR vyváželo do zemí RVHP hlavně strojírenské produkty, přičemž jejich ceny nebyly přímo úměrné světovým cenám. Koncem 80. let docházelo také k výraznému poklesu obchodu se státy bývalého východního bloku (Jonáš, 1996).

Dalším ekonomickým mezníkem Československa bylo bezpochyby znárodnění. Jeho první vlna proběhla za prezidenta Edvarda Beneše v roce 1945, v tomto trendu pak pokračovali od roku 1948 komunisté. Nejprve do vlastnictví státu přešly podniky, které vlastnili Němci, Maďaři, kolaboranti či zrádci, poté velké průmyslové podniky nebo i banky. Znárodnění se nemělo dotknout drobného a středního podnikání, avšak tehdejší systém díky různým nařízením a opatřením de facto zlikvidoval i živnostenskou formu podnikání. Jak je uvedeno v článku od Fajmona a kol. (2005), míra znárodnění a státní kontroly v Československu byla jedna z nejvyšších i v rámci socialistických zemí, např. Polsko i Maďarsko tolerovaly alespoň drobné a střední podnikání.

2 Vývoj průmyslové výroby v období transformace

Kapitola se věnuje popisu průmyslové výroby na území Československa, potažmo České republiky. Regionální rozvoj země byl od roku 1989 určen novými politickými, ekonomickými a společenskými směry, stejně jako dědictvím z minulosti. Toto dědictví je pestré a obsahuje všechny následky dlouhotrvajících trendů prostorového uspořádání země, stejně jako novější územní otisky socialistické éry (Illner, Andrlé; 1994). Jsou zmíněna charakteristická odvětví průmyslu pro jednotlivé regiony České republiky.

2.1 Charakteristika průmyslu v České republice

Průmyslová výroba v naší zemi je považována dlouhodobě za nejdůležitější součást hospodářství. České země se řadily k průmyslově vyspělým částem světa ještě před začátkem hospodářské krize ve 30. letech minulého století. Do té doby se český průmysl orientoval spíše na lehký průmysl. Během 2. světové války se průmysl v návaznosti na válečnou ekonomiku zaměřil více na těžký průmysl, který v sobě zahrnoval strojírenství, hutnictví, chemickou výrobu, těžbu nerostných surovin či energetiku.

Po roce 1948 bylo jedním ze záměrů hospodářské politiky též rozšíření průmyslových oblastí v zemi. Docházelo k rozvoji průmyslu v oblastech bez výraznější průmyslové tradice i dalších vhodných lokalizačních faktorů, např. v jižních Čechách, na Českomoravské vrchovině nebo v jižní, jihovýchodní a východní části Moravy. I přes změny, kterými průmysl prošel během komunistické vlády, se země dělí na severnější industrializovanější a jižní méně industrializovanou část.

Po roce 1989 docházelo k obměnám v územní a odvětvové struktuře průmyslu. Řada výrobních podniků zanikla, v dalších se upravila struktura výroby. Do dominantní role se dostávají zpracovatelské obory, naopak dochází k poklesu těžby a zpracování surovin. Na území České republiky začínají vstupovat zahraniční investoři, kteří s sebou přinášejí modernější technologii a organizaci. Tato doba je také charakteristická pro vytváření průmyslových zón na okrajích řady velkých, ale i menších měst. Na počátku krize v roce 2008 došlo k výrazným změnám ze strany státu, který poskytoval různé daňové úlevy

zahraničním investorům, darování pozemku nebo se stát sám podílel na tvorbě těchto průmyslových zón spolu s městy. Stát se do tohoto procesu zapojoval především z důvodu vytvoření nových pracovních míst a snížení nezaměstnanosti v zemi. Zpočátku nebyl zájem o místa na výrobních linkách díky nízké mzdě, proto firmy najímaly nekvalifikované pracovníky ze zahraničí. Ovšem v posledních několika letech se stává trendem, že mnoho firem svoji výrobu stěhuje směrem na východ od České republiky, kde je levnější pracovní síla než u nás (Krajíček, Kopačka; 2009).

2.2 Zahájení ekonomických reforem po roce 1989

Po pádu totalitního režimu v roce 1989 bylo potřeba nastolit určité systémové změny nejenom ve společnosti, ale i v oblasti politiky nebo v hospodářství. Před zahájením transformace se československá ekonomika vyznačovala tzv. industrializační strukturou. Největší podíl ve výrobě, zaměstnanosti a investicích připadal právě na průmysl a naopak výrazně zaostával sektor služeb. Jak uvádí Lieberman a Kopf (2007), důležitým krokem vpřed byly velké organizační změny a další dodatečné a s tím související záměry.

Začátek 90. let 20. století je spjat s přechodem centrálně řízené ekonomiky na tržní systém, který se ukázal podstatně složitějším, než byl původní předpoklad. Bylo nezbytné provést několik systémových změn. Řadila se mezi ně privatizace, liberalizace cen a vnějších ekonomických vztahů, dále právní a organizační změny či změny ve struktuře (Spěvák a kol., 2002).

Jak uvádí Kopačka (1996), po roce 1989, kdy ekonomika přestoupila na tržní systém, došlo k otevření ekonomiky a tím pádem ke spolupráci se západními státy. Postupná restrukturalizace vedla k výraznému snížení významu těžkého průmyslu (těžba uhlí, energetika, hutnictví) a rovněž zbrojního průmyslu ve prospěch jiných odvětví, více konkurenceschopných v mezinárodním měřítku (zejména automobilového průmyslu). Nastartované změny byly ovlivněny rozdělením Československa na dva samostatné státy k 1. lednu 1993, což mimo jiné znamenalo zmenšení přirozeného tržního území české části původní federace. Česká ekonomika tak musela podstoupit opožděnou transformaci a restrukturalizaci průmyslu, s čímž souvisí nutné změny v regionech a dopady na ně

(Kopačka, 1993). Český průmysl dosáhl po dlouhých letech liberálního prostředí. Základní otázkou bylo, zda se dokáže začlenit postupnými kroky mezi vyspělé státy.

Před provedením ekonomických reforem bylo Československo považováno za zemi, která měla k dispozici poměrně kvalifikovanou pracovní sílu. Rozdíl ovšem spočíval ve výkonnosti, v níž český průmysl, v porovnání s rozvinutými tržními ekonomikami, výrazně zaostával. Československo bylo charakterizováno nižší produktivitou práce, nižší kvalitou a menším sortimentem zboží a služeb. Prakticky neexistovala žádná konkurence, k dispozici byly zastaralé stroje apod. Největší problém pak byla velká závislost na SSSR (Švejnar a kol., 1997).

2.3 Způsoby transformace

Jednotlivé tranzitivní ekonomiky se musely nejprve vypořádat s výběrem budoucí strategie. Holman (2000) uvádí dvě různé formy, přičemž tou první je šoková terapie, kterou se rozumí okamžité otevření trhů neboli liberalizace, tzn. zpřístupnění domácího trhu ostatním zahraničním ekonomikám. Šoková terapie je spojena s přísnými stabilizačními opatřeními, jejichž účelem je stabilizovat míru inflace a platební bilanci, aby se zabránilo různým výkyvům. Tato terapie však byla velmi nepříjemným překvapením pro podniky, protože vedla k hospodářské recesi. Zastánci této teorie ovšem tvrdí, že recese byla nezbytná a měla se projevit velmi krátce. Je spjata se změnami bezprostředně po transformaci, kdy země musí počítat i s tím, že musí vynaložit nemalý obnos finančních prostředků na její uskutečnění. Byla použita Československem a Polskem, kde se samotný národ distancoval od socialistického režimu již před rokem 1989. Oproti tomu druhá transformační strategie, gradualistická, tvrdí, že liberalizace trhu by měla být prováděna pomaleji a po delší dobu než šoková terapie. Gradualismus nevyžadoval tak vysoké náklady jako šoková terapie a vyvaroval se hospodářské recese. Je charakteristický pro Maďarsko, kde revoluce byla provedena přímo komunistickou vládou.

Z hlediska své regionální struktury Česká republika vstoupila do období post-komunistické transformace s polarizovanou regionální strukturou, přeindustrializovanými městskými

aglomeracemi, nedostatečně rozvinutou infrastrukturou, značně znečištěným životním prostředím a s příliš centralizovanou územní správou (Illner, Andrlé; 1994).

Ve všech zemích bývalého socialistického bloku existovaly strategie přechodu na tržní systém. Tyto strategie představují několik reformních kroků, které následují po sobě a jejichž smyslem bylo vytvořit fungující mechanismus (Sucháček, 2005).

Za transformační kroky je obvykle považována cenová liberalizace, privatizace, restrukturalizace a liberalizace zahraničního obchodu. Nabízí se otázka, jak by měly jednotlivé transformační kroky následovat po sobě. Jak uvádějí Klaus s Tomšíkem (2007), nikde není pevně stanovené, že jednotlivé kroky musí následovat po sobě, naopak v praxi docházelo ke kombinaci jednotlivých kroků a současně k reakci na aktuální situaci ekonomiky.

Prvním transformačním krokem je obvykle **cenová liberalizace**, která má za úkol ustanovit ceny, které jsou nezbytným faktorem pro vytvoření podmínek pro alokaci výrobních zdrojů a má sloužit jako pomůcka v případě rozhodování podniků co, jak a v jakém množství vyrábět. Je možné aplikovat liberalizaci cen a s postupem času liberalizaci zahraničního obchodu. Vhodnější je však aplikovat oba transformační kroky ve stejné době, protože v případě, že by došlo k liberalizaci zahraničního obchodu až postupem času, muselo by nutně dojít opět ke změně struktury cen, což by bylo pro firmy nákladné (Klaus, Tomšík; 2007). V České republice cenová liberalizace logicky vyvolala nárůst cen, ale ten byl relativně malý, a proto mohl být potlačen v relativně krátké době. V průběhu ekonomických reforem v zemích bývalého východního bloku patřilo Česko k zemím, kde byla vůbec nejnižší míra inflace (Jonáš, 1996).

Druhým transformačním krokem byla **privatizace**. Sucháček (2005) považuje privatizaci za základ transformace, která měla upravit vlastnické vztahy mezi státem a soukromým sektorem. V Československu byla privatizace složitějším procesem než v Polsku či Maďarsku, kde míra vyvlastnění nebyla tak vysoká. Podle Slaného (2003) byl ve všech post-socialistických státech hlavním problémem nedostatek kapitálu. Země nemohly očekávat rychlý přísun zahraničního kapitálu, proto v Československu bylo provedeno

řešení v podobě tzv. kuponové privatizace. Jejím velkým kladem byla obrovská podpora ze strany obyvatelstva.

Privatizace se dělí na dvě skupiny dle tempa. První skupinou je rychlá privatizace, při níž by měl být podnik co nejrychleji odkoupen z rukou státu. Sem se řadí tzv. kupónová privatizace. Druhou skupinou je pomalejší privatizační proces, jehož smyslem je vybrat nového a adekvátního vlastníka podniku, který bude schopen převzít vlastnickou kontrolu efektivním způsobem. Tento způsob je daleko náročnější a klade vysoké požadavky na potenciálního vlastníka. Je typický pro Polsko, zatímco Československo se přiklánělo k rychlé variantě, která byla prakticky vůbec nejrychlejší ve všech post-socialistických státech (Sucháček, 2005). Jak uvádí Klaus s Tomšíkem (2007), privatizaci lze provádět až po cenové liberalizaci nebo zároveň s ní.

Jestliže by mělo dojít k hodnocení samotné privatizace, dalo by se říci, že se jednalo o úspěch. Zprivatizováno bylo 70 – 80 % státních podniků z různých sektorů, od průmyslu až po bankovníctví (Lieberman, Kopf; 2007). Podle Ministerstva financí byla většina zpracovatelského průmyslu již zprivatizována. Stále ale existují podniky s majetkovým podílem státu. Ovšem ekonomická efektivnost nebyla dokonalá, na čemž mělo významný podíl to, že tzv. staré firmy nebo neefektivní pracovníci nebyli nahrazeni. V letech 1996 až 1997 docházelo k tomu, že mzdy rostly rychleji než zisky z produktivity, a to způsobovalo slabé tempo růstu. Mnoho zahraničních investorů opustilo svůj záměr investovat právě v České republice, čemuž se snažila zabránit centrální banka, jež se pokoušela zastavit vzrůstající úrokovou míru. I když Česká republika byla úspěšná ve fiskální a monetární stabilizaci, neprovedla nutné strukturální změny pro posílení růstu (Dillon, Wykoff; 2002). Došlo k decentralizaci českého průmyslu, kdy stávající státní podniky byly vloženy do rukou soukromých firem. Postupným způsobem bylo dosaženo kompletního reformního programu (Lieberman, Kopf; 2007).

Nezbytným krokem k provedení transformace je také **restrukturalizace firem**. Nabízí se ovšem důležitá otázka, zda nejprve provést privatizaci nebo restrukturalizaci. Existuje názor, že by se v první řadě měla provést restrukturalizace firem, tj. stát provede zásadní změny ve výrobě, zaměstnanosti, finančním plánování apod. dříve než odprodá firmy soukromému sektoru. Ovšem zastánci privatizace tvrdí, že se musí provést jako první

privatizace a potom až sami soukromí vlastníci by měli restrukturalizovat firmy. Jak však tvrdí Klaus a Tomšík (2007, s. 50) „*dodržáním pořadí privatizace a pak restrukturalizace se urychlí tolik potřebné přesměrování využití vzácných zdrojů, což je z makroekonomického hlediska mnohem důležitější!*“

V Československu byla restrukturalizace firem neodmyslitelně spojena s privatizací. Oba procesy probíhaly současně. V první polovině 90. let docházelo k prodeji menších částí velkých podniků, tj. velké podniky se rozdělovaly na menší celky, které byly odprodávány samostatně. Tento krok byl využíván hlavně průmyslovými podniky. Jen v roce 1990 v Československu působilo téměř tisíc firem, po privatizaci jich bylo kolem 23 000 (Holman, 2000).

První fáze restrukturalizace je považována za ničivou. Rychlé přesuny v rámci sektorů měly za úkol omezit či rušit výroby, nejenom v průmyslu, ale třeba také v zemědělství. Strukturální změny byly založeny na technologických a organizačních obměnách, které měly vést ke zvýšení produktivity, zvýšení konkurenceschopnosti na domácím i zahraničním trhu. Druhá fáze probíhala relativně klidněji a z velké části ji ovlivnila hospodářská recese v letech 1997 – 1999. To se odrazilo v neschopnosti vytvoření vlastních finančních zdrojů ze strany podniků a také ve špatné dostupnosti finančních zdrojů (neposkytnutí úvěrů od bank). Ve fázi oživení ekonomiky v letech 1999 – 2001 začínají do České republiky proudit přímé zahraniční investice a tím dochází k oživení investiční aktivity. V roce 2000 dosahuje průmyslová výroba rychlého růstu (5,1 %), hlavním tahounem je výroba dopravních prostředků, optických a elektronických přístrojů a zpracování dřeva.

Spěváček a kol. (2002) se dále domnívá, že transformace české ekonomiky v oblasti restrukturalizace průmyslu nebyla tak zdárná jako v jiných tranzitivních ekonomikách, např. v Maďarsku nebo Polsku. To může vysvětlit celkový index průmyslové výroby 2000/1989. Maďarsko dosáhlo hodnoty 134,5 a Polsko 131,6, kdežto Česká republika pouhých 80,9 %. Významná a klíčová restrukturalizace proběhla v podnicích se zahraniční kapitálovou účastí (Kunc, Toušek; 2001).

Mezi transformační kroky patří i **liberalizace zahraničního obchodu**. Přináší s sebou odbourávání překážek a následné otevření ekonomiky ostatním zemím a zavedení směnitelné měny (Slaný, 2003). Byla přijata různá opatření, která umožnila podnikům daleko lépe realizovat zahraniční obchod, tj. vyvážet své výrobky a naopak dovážet jiné potřebné produkty, bez nichž by výroba stála.

Liberalizace zahraničního obchodu byla zahájena spolu s liberalizací cen 1. ledna 1991. Docházelo k získávání devizových prostředků od centrální banky, které sloužily pro uhrazení dovozu. V témže roce se rozpadlo RVHP. Hrozila možnost, že československé podniky nebudou připraveny na zahraniční konkurenci a dojde k oslabení průmyslu a ekonomiky (Jonáš, 1996).

2.4 Vývojové etapy transformačního procesu

V období přechodu na tržní systém si vláda uvědomovala, že ekonomické reformy nejsou možné bez výrazného poklesu produkce. S tím koresponduje rok 1990, kdy začala klesat produkce ve východoevropských zemích. V České republice a na Slovensku reálný HDP stagnoval a v dalším roce se pokles HDP urychlil. Až rok 1992 utlumil pokles HDP. Během transformace se snížila průmyslová produkce, což se odrazilo na celkové produkci. Československo vynikalo zejména v těžkém průmyslu, který ovšem nebyl optimální z hlediska výrobní struktury a navíc byl závislý na surovinách dovážených ze zahraničí (Jonáš, 1996).

Spěváček a kol. (2002) člení transformační proces na 4 základní etapy, které charakterizují jednotlivá období v průběhu transformace na základě ukazatele HDP v ČSFR, příp. České republice. Etapy se dělí na:

- transformační recese, která se vztahuje k letům 1990 – 1992,
- hospodářské oživení, související s roky 1993 – 1996,
- období opětovné recese, 1997 – 1999,
- oživení ekonomiky 1999 – 2007.

Transformační recese (1990 – 1992)

Toto období je charakteristické několika různými faktory, které jsou spojené s přechodem z centrálně řízené ekonomiky na tržní systém. Produkce v ČSFR klesala, jak odborníci ostatně předpokládali, přesto skutečnost převýšila očekávání. Podobně na tom byly i ostatní post-komunistické státy. Mezi faktory, které způsobily pokles výroby, patřil úbytek domácí poptávky, snížení míry inflace, zhroucení zbrojního průmyslu, stále sílící konkurenční nátlak zahraničních firem či rozpad RVHP, nebo válka v Jugoslávii a v Perském zálivu.

V důsledku poklesu výroby docházelo zároveň ke snížení spotřeby a investic. Tomuto problému nečelila pouze ČSFR, ale i ostatní tranzitivní ekonomiky. Snížení výroby ovlivnilo také životní úroveň obyvatelstva (Spěváček a kol., 2002).

Na počátku transformace se rapidně snížila průmyslová výroba v důsledku propadu vnitřní a vnější poptávky (Spěváček a kol., 2002). Mezi lety 1991 – 1992 byl zaznamenán velký propad produkce v textilním, kovodělném, strojním či elektronickém průmyslu, který pokračoval i v roce 1993 (Jonáš, 1996). V roce 1991 činil pokles hrubé přidané hodnoty průmyslu 28 %, což mělo za následek silný propad HDP. Hrubá přidaná hodnota průmyslu měla výrazný podíl na tvorbě HDP. V roce 1992 průmysl naopak rostl a působil pozitivně na růst HDP (Spěváček a kol., 2002).

Některá průmyslová odvětví (příkladem je automobilový průmysl) se z rozpadu RVHP rychle vzpamatovala a našla si nové trhy, na které vyvážela své produkty. Jednalo se především o západní trhy. V horší pozici byl strojírenský a elektrotechnický průmysl, jejichž dominantním odběratelem byl Sovětský svaz. Mírný vzestup zaznamenaly obory zaměřené na výrobu papíru či potravin. Výrazný nárůst zaznamenalo odvětví zpracování ropy nebo některé ostatní obory chemického průmyslu (Švejnar a kol., 1997).

Hospodářské oživení (1993 – 1996)

Toto období bylo zpočátku silně poznamenáno rozpadem ČSFR k 31. 12. 1992. V první fázi dochází k propadu zpracovatelského průmyslu, týkající se hlavně elektronického, strojírenského, textilního a kožedělného průmyslu, dopravní prostředky nevyjímaje. Od

roku 1994 česká ekonomika rostla, svého vrcholu dosahovala v roce 1995 a následně další rok zpomalovala.

Růstová dynamika se projevovala ve velkém rozsahu v oblasti průmyslu a stavebnictví. To byl výrazný rozdíl oproti předcházejícím letům, kdy naopak dominoval sektor služeb. Přesto i v roce 1993 došlo k poklesu HDP, jelikož hrubá přidaná hodnota průmyslu klesla o 5,4 %, zčásti za to mohlo i rozdělení ČSFR. V roce 1995 dosáhla průmyslová produkce vrcholu a je považována za hlavní zdroj růstu HDP. Převládala silná poptávka po průmyslových produktech (Spěváček a kol., 2002). U převážné většiny oborů byl zaznamenán růst produkce. Propad byl patrný u těžby nerostných surovin, kožedělného a chemicko-farmaceutického průmyslu. Rok 1995 byl úspěšný pro obor koksování, rafinerie a jaderná paliva. Vyrobená úroveň produkce přesáhla úroveň z roku 1990, což se jinému oboru nepodařilo. V témže roce došlo k dynamickému růstu v oborech jako je strojírenství, elektrotechnika a výroba dopravních prostředků, což je ve velké míře spojeno s pokrokovou restrukturalizací (Jonáš, 1996).

V této fázi byla Česká republika považována za zemi, kde transformace probíhala relativně úspěšně. Vyznačovalo se to politickou stabilitou, která se odrazila v přílivu zahraničního kapitálu. Ovšem, jak se ukázalo již na konci roku 1996, nebyly brány v potaz některé důležité faktory. Mezi ně patří vnitřní a vnější nerovnováha, která se projevila v situaci, kdy domácí poptávka převyšovala domácí nabídku. Také docházelo k problémům s privatizací, neobjasněnými vlastnickými vztahy, podnikovým zadlužením apod.

Období opětovné recese (1997 – 1999)

Od konce roku 1996 začalo docházet k poklesu české ekonomiky. Rok 1997 již zaznamenal celkový pokles HDP, který byl jen částečně zmírněn růstem průmyslu, stavebnictví. Zemědělství se naopak ocitlo v poklesu. Hospodářská recese byla způsobená nejenom makroekonomickými, ale i mikroekonomickými faktory v podobě strukturálního charakteru. Vysoký schodek běžného účtu platební bilance, nadhodnocený kurz měny, zpomalené tempo ekonomického růstu apod., to vše mělo za následek odliv zahraničního kapitálu. V květnu 1997 se Česká republika nacházela v měnové krizi. V této situaci musela vláda přijmout určitá opatření, která měla zlepšit makroekonomickou situaci země.

Týkala se zejména snížení rozpočtových výdajů, omezení dovozů spotřebního zboží či zpomalení růstu mezd (Spěváček a kol., 2002).

V letech 1994 – 1995 zaznamenaly HDP a průmyslová produkce kladný růst, ovšem nebylo dosaženo takové vyrobené produkce jako před zahájením ekonomických reforem. Přesto nižší HDP dokázal mnohem lépe uspokojit požadavky spotřebitele než vyšší úroveň HDP v roce 1989, kdy byla vyráběna a poskytována řada výrobků a služeb, o které nebyl zájem. Průmyslová produkce vykázala větší pokles než HDP. V roce 1995 průmyslová produkce činila 70 % úrovně, která byla vyrobená v roce 1989 (Jonáš, 1996).

I když byla nastolena přísná makroekonomická opatření, nevedlo to k úspěšným výsledkům. Špatně zvolená strategie privatizace, nedostačující kapitál ve formě strojního zařízení a neodpovídající zkušenost managementu, to vše mělo za následek zdoluhavou restrukturalizaci. Lze tedy hovořit o nedokončeném transformačním procesu (Spěváček a kol., 2002).

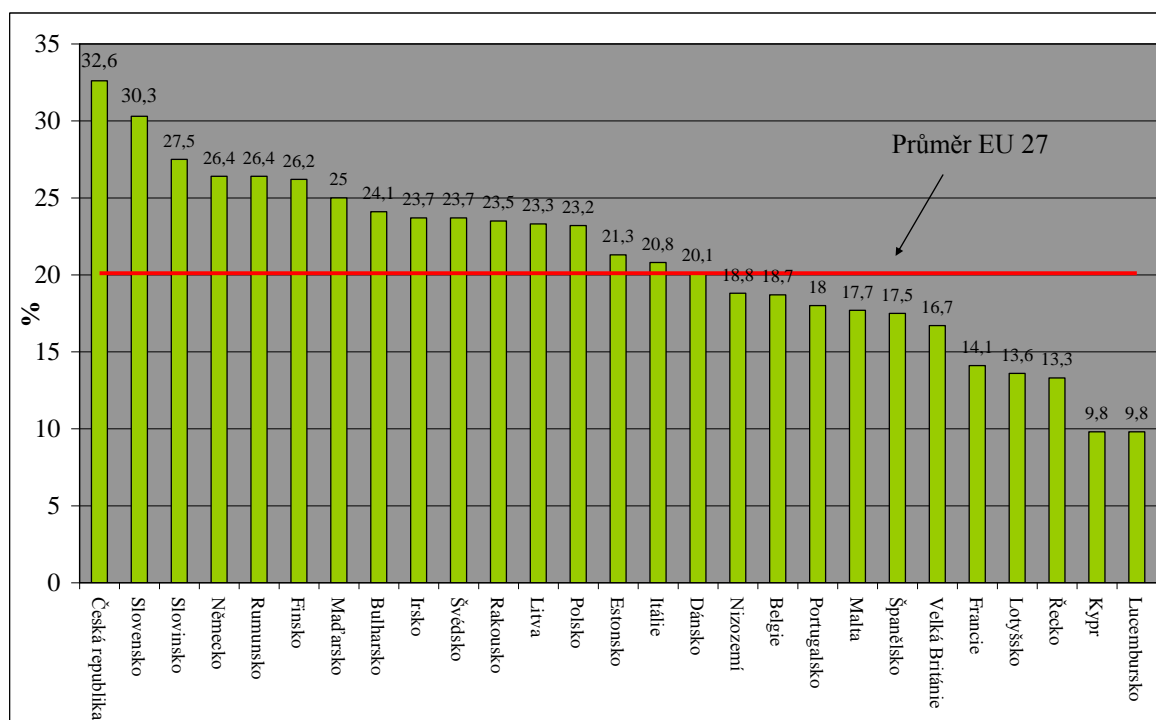
Oživení ekonomiky (1999 – 2007)

Údaje z let 1999 – 2007 signalizují, že se česká ekonomika nacházela na úrovni hospodářského růstu. Ve druhé části roku 1999 rostlo HDP, což zapříčinil růst spotřeby domácností a čistý vývoz zboží a služeb. Pozitivním znakem vývoje ekonomiky je zřetelné oživení investiční aktivity. V roce 2001 je růst české ekonomiky vyšší než v EU a ve většině post-komunistických ekonomik. Za kladný znak je považována tvorba hrubého fixního kapitálu. Negativem je zvyšování schodku obchodní bilance a zhoršování veřejných financí.

V těchto letech je průmysl hlavním podpůrným nástrojem ekonomického růstu. Výrazný vliv na vývoj průmyslu má rozmach na světových trzích, zvláště v Evropské unii. Výroba elektrických a optických přístrojů, gumárenský a plastický průmysl či výroba dopravních prostředků zásadně ovlivnila zpracovatelský průmysl. Ten se ve druhé polovině 90. let výrazně podílel na vývozu zboží. Například v roce 1999 se na vývozu ze 43 % podílely dopravní prostředky a stroje, které jsou charakteristické vyšším podílem přidané hodnoty a vyšší technologickou úrovní (Spěváček a kol., 2002).

V letech 2000 – 2007 byl průmysl klíčovým faktorem pro tvorbu hrubé přidané hodnoty. Průměrně se na její tvorbě podílel 31,5 %. V roce 2003 podíl průmyslu klesl na hodnotu 29,5 % z 31,6 %, která byla zaznamenána v roce 2000. Na tento pokles měly zřejmě vliv povodně v roce 2002. Od roku 2004 do roku 2007 se podíl průmyslu pohyboval na úrovni 32 %, z čehož lze vyvodit, že zvýšení tohoto podílu bylo pravděpodobně spojeno se vstupem České republiky do EU v roce 2004. To umožnilo ČR se více zapojit do zahraničního obchodu.

O tom, jak moc byl průmysl v těchto letech výkonný, svědčí i podíl na hrubé přidané hodnoty, který činil 32,6 % v roce 2007. Této hodnoty nedosáhla žádná jiná země v EU. Pro lepší představu je znázorněn obrázek 1, který uvádí jednotlivé státy EU a jejich podíl průmyslu na hrubé přidané hodnotě. Průměrný podíl průmyslu na hrubé přidané hodnotě v EU byl 20,2 %.

Obrázek 1 Podíl průmyslu na vytvořené hrubé přidané hodnotě v roce 2007

Zdroj: ČSÚ (2008) – Analýzy, komentáře; vlastní úpravy.

V roce 2000 činila vyrobená produkce průmyslu 2 440,7 mld. Kč, zatímco v roce 2007 to bylo 4 211 mld. Kč (v běžných cenách). Produkce se v letech 2000 – 2007 zvyšovala v průměrném ročním tempu 8,1 %. Nejvíce se na růstu produkce podílela výroba pryžových a plastových výrobků, elektrické a optické přístroje a zařízení, výroba a opravy

strojů a zařízení a výroba dopravních prostředků, u kterých činil průměrný roční růst kolem 11 %. Naopak pokles produkce zaznamenal textilní a oděvní průmysl. Zajímavostí je, že strojírenství (zahrnující výrobu elektrických a optických přístrojů a zařízení, výrobu a opravu strojů a zařízení a výrobu dopravních prostředků) zvýšilo svůj podíl na tvorbě průmyslu na 40,1 % v roce 2007 z 30,9 % v roce 2000. Strojírenská produkce se zvýšila o 123,9 % v roce 2007 oproti roku 2000.

V letech 2000 – 2007 zaměstnanost rostla pomalejším tempem než HPH ve stálých cenách roku 2000. Až v druhé polovině roku 2005 se počet zaměstnanců v průmyslu ve vybraných odvětvích (výroba dopravních prostředků a zařízení, výroba elektrických a optických přístrojů a zařízení, výroba pryžových a plastových výrobků) začal zvyšovat. Podíl zaměstnaných v průmyslu na celkové zaměstnanosti byl relativně stabilní. Od roku 2004 se pohyboval na úrovni 30 %. Produktivita práce v průmyslu se ve sledovaném období pravidelně meziročně zvyšovala a to v průměru o 6,4 %, výjimku zaznamenal pouze rok 2001 (ČSÚ, 2008).

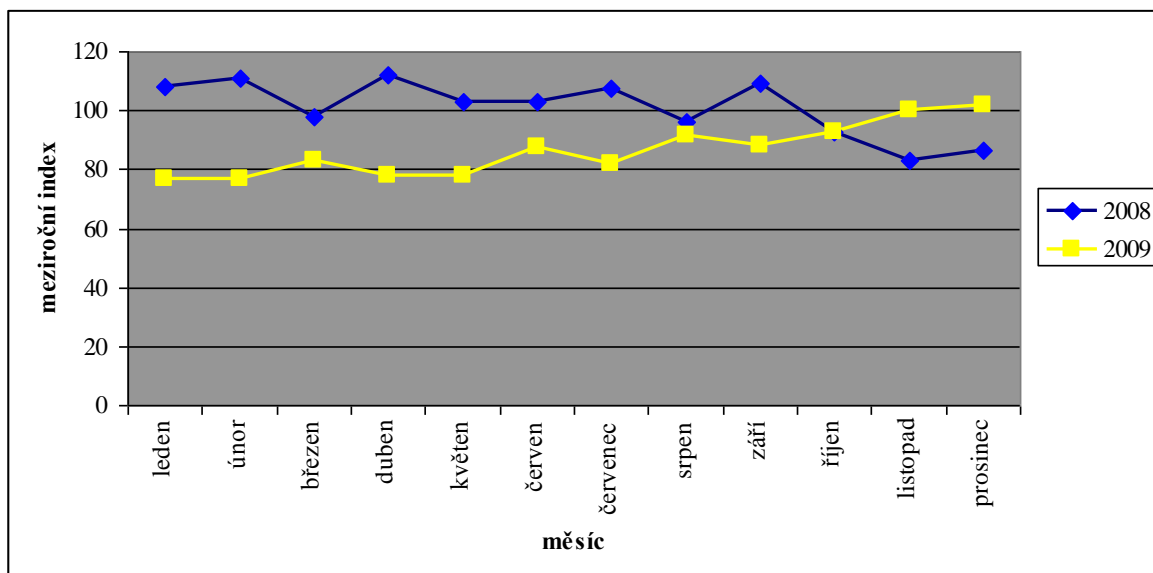
Český průmysl se zřetelem na ekonomickou krizi v roce 2008 až do současnosti

Důležitým mezníkem je ekonomická krize probíhající od konce roku 2008. Měla vliv na všechna odvětví včetně průmyslu. S nástupem ekonomické krize se česká ekonomika propadala do recese. Ta měla za následek snižování stavů pracovní síly, ubývajících zakázky a v neposlední řadě také krach firem, které nebyly schopné čelit této krizi.

Dle Dubské (2009) téměř polovina vyrobené produkce spadá pod průmysl. V roce 2007 český průmysl dosahoval 50,5 % z celkové hodnoty produkce, což je o 9,5 % více než v roce 1995. Z velké části se na tom podílel zpracovatelský průmysl, u kterého byla v roce 2007 zaznamenána hodnota 46,1 %. Pro srovnání, v roce 1995 hodnota zpracovatelského průmyslu činila 33,1 %, tj. třetina na celkové produkci. Podíl průmyslu na hrubé přidané hodnotě je nižší. V roce 2007 dosáhl 36,6 % a v roce 1995 to bylo ještě méně – 28,6 %.

Na základě obrázku 2 lze s jistotou říci, že vývoj průmyslové produkce v roce 2008 vykazoval značné výkyvy. V dubnu téhož roku se meziroční výroba zvýšila o 12 %, říjen naopak zaznamenal první propad o 8 % a na konci roku průmyslová výroba klesala ještě

výrazněji. Jednalo se vůbec o nejvyšší pokles průmyslové produkce i ve srovnání s evropskými státy, kdy se produkce snížila o 14,6 % oproti předcházejícímu roku.

Obrázek 2 Vývoj měsíční průmyslové produkce v ČR v letech 2008 – 2009

Zdroj: ČSÚ (2009); vlastní zpracování.

Odvětví, která byla tahounem českého průmyslu (elektrotechnický a automobilový průmysl), zasáhla nízká poptávka ze zahraničí v září 2008. V automobilovém průmyslu větší objem zakázek na domácím trhu dokázal nahradit, alespoň zčásti, ušlé zakázky ze zahraničí. Svědčí o tom například fakt, že český trh zaznamenal 10% nárůst prodeje v oblasti osobních automobilů. Ve výsledku se za rok 2008 prodalo o 8,4 % nových automobilů více než minulý rok.

Od září 2008 se začal projevovat meziroční pokles průmyslové výroby, který se nevyhnul dřevařskému průmyslu. Ten zaznamenal vůbec nejvyšší pád (-11,6 %), klesalo také hutnictví (-2,5 %) a snížila se i výroba osobních vozů (-0,4 %).

Český průmysl je v podstatě závislý na poptávce a zakázkách ze zahraničí. Pouze u čtyř odvětví (ze čtrnácti) se zvýšil počet zakázek. Mezi zmiňovaná odvětví patřila chemická a farmaceutická výroba, výroba radiových a televizních přístrojů, kovovýroba, výroba zdravotnických a optických přístrojů a výroba ostatních dopravních prostředků kromě osobních automobilů.

Rok 2009 oproti předchozímu roku vykazoval nižší objem průmyslové produkce, jak je vidět na obrázku 2. Od srpna, kdy se průmyslová produkce snížila meziročně o 8,4 %, docházelo k mírnému nárůstu průmyslové výroby. V říjnu došlo k vyrovnání produkce. Od tohoto měsíce měla v roce 2009 průmyslová výroba vzrůstající tendenci oproti předchozímu roku, kdy výroba v průmyslu naopak klesala.

Jestliže docházelo v posledním čtvrtletí k pádu průmyslové produkce, muselo se to projevit také na zaměstnanosti. Firmy vypovídaly smlouvy pracovním agenturám, které zaměstnávaly z velké části levnou pracovní sílu ze zahraničí. Zaměstnanost v průmyslu se za rok 2008 v průměru snížila o 0,1 % na 1,162 mil. pracovníků. O takto nízké procentní číslo se jedná díky tomu, že k propouštění zaměstnanců docházelo až ke konci roku 2008. Jinak pouze za prosinec došlo k redukci počtu pracovníků v průmyslu o 56 tis. osob (Dubská, 2009).

V roce 2010 vzrostla produkce v průmyslu meziročně o 10 %. Největší podíl na tom měla výroba motorových vozidel, přívěsů a návěsů (+22,2 %), výroba kovových konstrukcí a kovárenských výrobků (+17,5 %) a výroba strojů a zařízení (+13,5 %). Naopak byl evidován meziroční pokles v odvětvích výroba nábytku (-9,2 %), výroba ostatních nekovových minerálních výrobků a výroba potravinářských výrobků.

Rok 2011 na tom byl podobně jako předchozí rok. Průmyslová produkce meziročně vzrostla, avšak méně než v předešlém roce, konkrétně o 6,9 %. Opět největší podíl na tomto růstu měla výroba motorových vozidel, přívěsů a návěsů (+21,2 %), následována výrobou pryžových a plastových výrobků (+10,9 %). Nejvyšší propad byl zaznamenán v odvětví výroba počítačů, elektronických a optických přístrojů a zařízení (-9,8 %).

Meziroční pokles průmyslové produkce vykázal rok 2012. Fakticky se hodnota snížila o 1,2 %. Dle ekonomů se problémy týkají i prosperujících podniků, které také zaznamenaly zpomalení. Mezi nejvíce postižená odvětví patří elektrotechnický průmysl a hutní průmysl. Krize se nevyhýbá ani výrobě dopravních prostředků, na který má velký dopad evropská krize. Poslední zveřejněné údaje, tj. v únoru 2013, ukazují, že průmyslová produkce klesla po očištění vlivů pracovních dnů o 1,6 %. Výroba dopravních prostředků zaznamenala meziroční propad o 10,4 % a hutní průmysl dokonce o 12,2 %. Naopak nejvyšší růst

produkce byl vykázán u výroby ostatních dopravních prostředků a zařízení (+21,4 %). (ČSÚ, 2012b)

2.5 Trh práce po zahájení reforem

Jedním ze základních rysů centrálního plánování byla neexistence otevřené nezaměstnanosti. Statistika uvádí, že existovala plná zaměstnanost, tj. všichni, kteří pracovali, pobírali mzdu nebo plat. Z ekonomického hlediska to však neznamenal, že by všichni zaměstnanci dostávali za odvedenou práci a za její kvalitu adekvátní mzdu. Za náročnější práci dostával pracovník stejně vysokou mzdu či plat jako pracovník v méně náročné pozici. Otevřená nezaměstnanost, příznačná pro západní svět, byla v centrálním plánování nahrazena skrytou nezaměstnaností (Jonáš, 1996).

V oblasti trhu práce se s přechodem na tržní systém stala významným fenoménem nezaměstnanost. Ekonomové předpokládali, že po provedení reforem se prudce zvýší nezaměstnanost, tak jako se snížila produkce a vzrostly ceny. V České republice se míra nezaměstnanosti pohybovala na nižší úrovni než v ostatních státech post-komunistického bloku (Jonáš, 1996). Šulc (1998) uvádí, že jednou z příčin nízké míry nezaměstnanosti byly státní podniky, které ještě nebyly zprivatizovány. Přestože se nezaměstnanost v podnicích čítajících více než 100 zaměstnanců zvýšila o 1,3 mil. osob, stále se projevovala u převážné většiny z nich přezaměstnanost. V průmyslu se snížil počet zaměstnanců v roce 1993 oproti roku 1990 o 15,5 %. Průmyslová výroba se v tomto roce propadla téměř o dvojnásobek (32 %). Zlom nastává v letech 1994 – 1995, kdy počet pracovníků klesl o 5,6 %, ačkoli průmyslová výroba se zvýšila o 11,7 %.

V roce 1991 se míra nezaměstnanosti v ČR rovnala hodnotě 4 % a poté se začala pomalu snižovat. V roce 1994 Česká republika zaznamenala vzestup zaměstnanosti, a byla první zemí bývalé Východní Evropy, které se to povedlo. To dokazuje i skutečnost, že v roce 1996 míra nezaměstnanosti dosahovala úrovně 3,3 %.

V průběhu let 1990 – 1995 docházelo nejenom v ČR, ale i v ostatních východoevropských zemích, k přesunům pracovníků v rámci jednotlivých odvětví v ekonomice. Největší

pokles zaměstnanosti zaznamenal průmysl a zemědělství. Nárůst i navzdory poklesu celkové zaměstnanosti vykazovaly stavebnictví, finanční služby, obchod a stravování a veřejná správa. Na základě toho lze říci, že pracovníci z průmyslu a zemědělství se přesunuli do sektoru služeb. V roce 1994 v terciárním sektoru pracovalo 50,5 % oproti roku 1989, kdy to bylo 41,7 %. V primárním sektoru bylo zaměstnáno 8,7 % oproti 15,2 % v roce 1989. Z těchto údajů lze usoudit, že ČR se v tomto období začíná pravděpodobně přibližovat vyspělejším zemím Evropy. Koresponduje s tím i fakt, že v roce 1994 v primárním sektoru v EU pracovalo pouhých 5,5 % obyvatel.

Do roku 1996 míra nezaměstnanosti nepřekročila hranici „přirozené“ míry nezaměstnanosti, která byla běžná pro tržní ekonomiky (Jonáš, 1996). Vysvětlení spočívá v tom, jak uvádí Švejnar a kol. (1997), že mezi lety 1990 – 1992 došlo v ČR k rychlejšímu nárůstu drobného a středního podnikání než na Slovensku. To umožnilo absorbovat neumístěné pracovní síly. Na druhou stranu, nezaměstnanost se koncentrovala do určitých regionů a okresů jak v ČR, tak na Slovensku. Například v roce 1990 bylo nejvíce nezaměstnaných ve východním Slovensku (60 %), v ČR to bylo na severní Moravě (30 %).

Velký vliv na zvýšení míry nezaměstnanosti na 8 až 9 % měla i recese v průběhu let 1997 – 1999. Velký podíl měly faktory, které nejprve brzdily růst nezaměstnanosti při zahájení transformace, ale později byly vyčerpané, a proto docházelo ke zvyšování nezaměstnanosti. To se projevilo v nárůstu strukturální a dlouhodobé nezaměstnanosti (Slaný, 2003).

V letech 1993 – 2006 se podle ČSÚ stal pro trh práce důležitým faktorem zpracovatelský průmysl. Ovšem nejenom tento průmysl, ale kompletně celý sekundární sektor. Průmysl, především zpracovatelský, se stal hlavním tahounem české ekonomiky i přesto, že docházelo k uvolňování pracovní síly. Situace ohledně absorpce pracovní síly se začala zlepšovat až od roku 2005. V těchto letech se také zvyšuje počet podniků se zahraniční kapitálovou účastí. Tyto podniky vykazují velkou dynamiku a konkurenceschopnost oproti podnikům se smíšenou, resp. domácí kapitálovou strukturou, kde je dynamika menší.

V roce 2009 naplno vypukla celosvětová hospodářská krize, která negativně ovlivnila vývoj zaměstnanosti. Jak uvádí studie MPSV (2010), v důsledku této krize se snížila

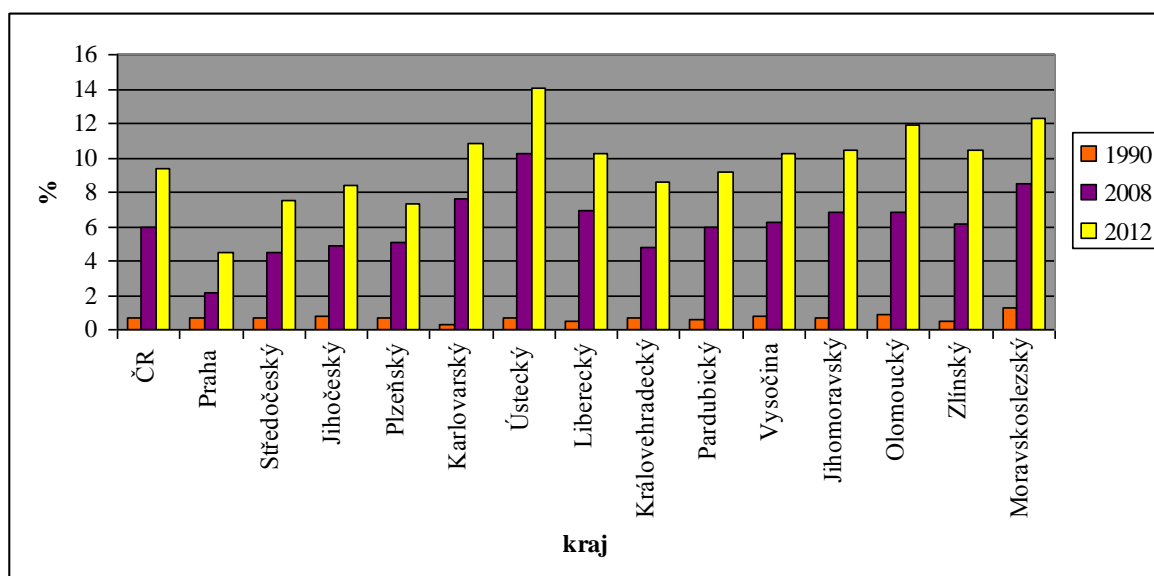
celková zaměstnanost oproti roku 2008 o 1,4 %, tj. průměrná registrovaná míra v roce 2009 vzrostla na 8 %. Pokles v zaměstnanosti nejvíce zasáhnul zpracovatelský průmysl, kde došlo k úbytku 135,8 tis. zaměstnanců. Naopak sektor služeb zaznamenal nárůst.

Následující text, doplněný obrázkem 3, vymezuje, jakých hodnot nabývaly jednotlivé kraje České republiky v míře nezaměstnanosti. Pro porovnání je nejprve znázorněn rok 1990, tedy rok přechodu z centrálně plánované ekonomiky na tržní systém. Dále pak rok 2008, kdy ekonomika dosáhla svého hospodářského maxima a od přechodu vykazovala nejnížší míru nezaměstnanosti a v poslední fázi současnost, rok 2012. Z obrázku 3 je také patrné, že rok 1990 vykazoval nejmenší míru nezaměstnanosti, která byla zpravidla nižší než 1 %, až na výjimku v podobě Moravskoslezského kraje. Bylo to dáno tím, že se ještě nestihla projevit nezaměstnanost ve velké míře. Podniky stále zaměstnávaly více pracovníků než by měly, projevovala se stále tzv. přezaměstnanost. S postupem času, díky transformačním krokům, začalo přibývat nezaměstnaných, podniky začaly více propouštět a přecházely na efektivnější cestu podnikání, kdy cílem bylo vytvořit zisk. Mnoho podniků v tvrdé konkurenci neobstálo a muselo svoji činnost ukončit. Ty, které se udržely, musely mnohdy propouštět. Míra nezaměstnanosti se každým rokem zvyšovala, až dosáhla svého maxima v roce 2004, kdy hodnota činila 10,33 %².

Po zvyšování muselo z logického důvodu dojít ke snížení. Míra nezaměstnanosti se snižovala, až dosáhla vůbec nejnížší míry (5,96 %) od dob po revoluci. Rok 2009 je kritický, svět upadá do ekonomické krize, která se nevyhnula snad žádnému odvětví. Od tohoto roku se začíná míra nezaměstnanosti opět zvyšovat. V loňském roce (2012) dosáhla hodnoty 9,6 %, což je jedna z vůbec nevyšších hodnot, která byla naměřena od použití nové metodiky výpočtu, tj. od roku 2004 (ČSÚ, 2013d).

² Míra nezaměstnanosti platná podle staré metodiky výpočtu ČSÚ. Od 1. července 2004 ČSÚ přestoupilo na novou metodiku výpočtu, podle níž v roce 2004 činila míra nezaměstnanosti 9,47 %.

Dle MPSV (2013a) míra nezaměstnanosti na konci března roku 2013 dosahovala 8 %³. Nejvíce nezaměstnaných bylo evidováno v okresech Bruntál (14 %), Jeseník (13,7 %), Most (13,6 %) a Ústí nad Labem (12,2 %). Naopak nenižší míra nezaměstnanosti byla zaznamenána v okresech Praha-východ (3,4 %), Praha-západ (3,9 %), Praha (4,6 %) a Mladá Boleslav (4,7 %).

Obrázek 3 Míra registrované nezaměstnanosti v krajích ČR v letech 1990 – 2012

Zdroj: ČSÚ (2013d) – Zaměstnanost, nezaměstnanost; vlastní zpracování.

Sektorová zaměstnanost národního hospodářství v letech 1990 – 2011

Pro potřeby diplomové práce je vhodné prozkoumat zaměstnanost v rámci jednotlivých sektorů – primárního, sekundárního a terciárního. Níže uvedená tabulka 1, zpracovaná na základě dat ČSÚ a MPSV, porovnává vývoj mezi lety 1990 až 2011. Byly vybrány roky 1990, 2005, 2006, 2010 a 2011. Rok 2011 má poukázat, jak se změnila sektorová zaměstnanost oproti roku 1990, zbývající vybrané roky charakterizují situaci zaměstnanosti v sektorech před vypuknutím hospodářské krize a následně zjišťují, jaký vliv měla tato krize na zaměstnanost v sektorech.

³ Míra nezaměstnanosti zveřejněná na základě nové metodiky, která vstoupila v platnost od 1. ledna 2013. Nový ukazatel nese název Podíl nezaměstnaných osob a porovnává počet uchazečů o zaměstnání ve věku 15 – 64 let ke všem obyvatelům v tomto věku. Předchozí metodika se vztahovala pouze k ekonomicky aktivnímu obyvatelstvu.

Tabulka 1 Zaměstnanost v jednotlivých sektorech NH v letech 1990 – 2011 (v tisících)

Sektor	1990	2005	2006	2010	2011	rozdl 11/90	rozdl 06/05	rozdl 11/10
Primární sektor	651,3	181,7	174,2	151,2	145,8	-505,5	-7,5	-5,4
Sekundární sektor	2 315,5	1 882,4	1 929,2	1 855,7	1 882,8	-432,7	46,8	27,1
<i>z toho průmysl:</i>	<i>1 972,1</i>	<i>1 406,7</i>	<i>1 474,5</i>	<i>1 390,8</i>	<i>1 449,7</i>	<i>-522,4</i>	<i>67,8</i>	<i>58,9</i>
Terciární sektor	1 966,2	2 699,9	2 724,7	2 878,3	2 875,5	909,3	24,8	-2,8
ČR	4 933,2	4 764,0	4 828,1	4 885,2	4 904,0	-28,9	64,1	18,9

Zdroj: ČSÚ (1992) – Pracovníci a mzdové fondy státního a družstevního sektoru NH v krajích a okresech podle odvětví NH v České republice za rok 1990; ČSÚ (2012d) – Statistická ročenka České republiky 2012; MPSV (2012) – Analýza vývoje zaměstnanosti a nezaměstnanosti v roce 2011; vlastní zpracování.

V roce 2011 se výrazně snížila zaměstnanost v primárním i sekundárním sektoru ve srovnání s rokem 1990. Počet ekonomicky aktivních osob v tomto sektoru poklesl přibližně o 78 %, což představovalo úbytek 505,5 tis. pracovníků. Sekundární sektor zaznamenal pokles asi o 20 %, z toho průmysl pokles o 27 %, což činilo úbytek 522,4 tis. pracovních míst. Naopak výrazně posílil terciární sektor, který představoval přírůstek 909,3 tis. ekonomicky aktivních, tj. 46 %.

Primární sektor od revoluce postupně ztrácí na významu, nejinak tomu je i v roce 2005. I v následujících letech se i nadále očekává jeho útlum. V roce 2005 bylo zaměstnáno v primárním sektoru 181,7 tis. pracovníků a v dalším roce se jejich počet snížil o 7,5 tis. V roce 2011 dokonce zaznamenal tento sektor meziroční pokles v zaměstnanosti oproti předcházejícímu roku o 5,4 tis. na 145,8 tis. osob, což se projevilo tím, že se snížil podíl na celkové zaměstnanosti na 3 %. Za šest let se snížil celkově počet pracovníků v priméru o 35,9 tis. osob. Oproti primárnímu sektoru se počet pracovníků v terciární sféře neustále zvyšoval. V roce 2005 představoval 2 699,9 tis. zaměstnanců, o rok později to bylo o 24,8 tis. více. V roce 2011 ovšem zaznamenal meziroční pokles o 2,8 tis. osob na 2 875,5 tis. osob. Ve výsledku to tedy znamenalo propad na celkové zaměstnanosti na úroveň 58,6 %. Přesto v roce 2011 pracovalo v terciéru o 175,6 tis. osob více než v roce 2005, což je důkazem toho, že zaměstnanost v tomto sektoru stoupá na úkor priméru.

Do roku 2008 se počet zaměstnaných v sekundárním sektoru zvyšoval. Velký podíl na tom měl zejména průmysl, kde počet pracovníků neustále vzrůstal. Jak ukazuje tabulka 1, v roce 2006 se meziročně zvýšil počet pracovníků o 46,8 tis. oproti předchozímu roku.

V důsledku hospodářské krize se počet pracovníků v sekundárním sektoru podstatně snížil. Rok 2011 ukazuje, že došlo k mírnému nárůstu ze strany zaměstnanců, který činil meziroční nárůst v zaměstnanosti na 1 882,8 tis. osob, a v důsledku toho se podíl na celkové zaměstnanosti zvýšil na 38,4 %. Z toho jenom průmysl vykázal nárůst o 58,9 tis. osob na 1 449,7 tis. osob a podílel se na celkové zaměstnanosti 29,6 %. Největší přírůstek ve zpracovatelském průmyslu byl ve Zlínském, Ústeckém, Moravskoslezském a Jihomoravském kraji. Největší propad průmyslu zaznamenal kraj Karlovarský a Královehradecký.

Sekundární sektor se na celkové zaměstnanosti v ČR i přes pokles v letech 2009 – 2010 podílel nejvyšší relativní hodnotou mezi všemi členskými státy EU. Naopak, co se týče terciárního sektoru, ČR patřila po Polsku a Bulharsku k zemím s nejnižším podílem na celkové zaměstnanosti v celé EU.

V roce 2011 z hlediska **nezaměstnanosti** v ČR bylo nejvíce nově hlášených osob z odvětví průmyslu. Konkrétně to bylo téměř 73 tis. osob. Nejvíce evidovaných osob bylo z oblasti zpracovatelského průmyslu. V porovnání s předchozím rokem se však tento počet snížil téměř o 16 tis. osob.

2.6 Zahraniční obchod

Vývoj zahraničního obchodu s sebou přinesl nepříjemnou skutečnost v podobě nízké konkurenceschopnosti výrobků, které byly upravené pro trh RVHP. ČSSR vyvážela do zemí RVHP především strojírenské produkty, jejichž ceny byly určeny mezivládními smlouvami (Jonáš, 1996).

Po rozpadu RVHP v roce 1991 bylo nutné, aby bývalé členské státy přesměrovaly své obchody směrem na západ nebo do rozvojových oblastí. Už ke konci 80. let minulého století docházelo k poklesu podílu obchodu mezi socialistickými státy. Uvádí se, že v roce 1989 dosahoval podíl obchodů mezi ČSSR a socialistickými státy až 60 %. Postupně však docházelo k propadu, v roce 1990 už to bylo pouze 50 % a v roce 1993 dokonce 20 %

(Švejnar a kol., 1997). Až v roce 1995 dosáhl růst vývozu do postkomunistických zemí vyšší hodnoty než růst vývozu do zemí s tržní ekonomikou (Jonáš, 1996).

2.7 Charakteristická průmyslová odvětví v ČR před rokem 1989 a jejich vývoj během transformace

Jak je uvedeno výše, České země se v minulosti řadily mezi nejvyspělejší státy v oblasti průmyslu a to už za dob Rakouska-Uherska. Částečně to také bylo způsobeno výhodnou geografickou polohou. Po rozpadu Rakouska-Uherska, tj. v roce 1918, se více než polovina průmyslu nacházela na území Československa. Začaly vznikat firmy, které se svým úsilím a schopnostmi dokázaly prosadit na celosvětových trzích. Velmi negativní dopad na český průmysl měla 2. světová válka a politické důsledky z ní vyplývající. České firmy byly znárodněny, soukromý sektor prakticky vymizel a výroba byla silně izolována od zahraničních trhů.

Není mnoho zemí, které by mohly být náležitě pyšné na bohatou tradici svého průmyslu. Výraznou předností byla vysoce kvalifikovaná pracovní síla a do určité míry i odvětvová a oborová rozmanitost československého průmyslu. Důležitým zlomem v historii byla bezpochyby průmyslová revoluce, která umožnila mnoha firmám proniknout na trh a zaujmout podstatný podíl na trhu.

Československo je v mezinárodním měřítku známé svými dlouholetými průmyslovými tradicemi, ať už jde o relativně malá odvětví nebo výroby pracovně náročné na kapitál. Mezi vyhlášená odvětví spadal například sklářský, textilní nebo obuvnický průmysl, neméně významné bylo strojírenství, hutnictví či výroba dopravních prostředků (OECD, 1994). V roce 1989 bylo v průmyslu, který byl řízen centrálně, zaměstnáno 1,75 mil. osob. Za největší zaměstnavatele byly považovány těžební společnosti, strojírenské a hutnické podniky. Hutnictví v té době zaměstnávalo přes 145 tis. osob. Jenom ve VŽKG Ostrava pracovalo necelých 38 tis. osob, NHKG Ostrava bezmála 24 tis. lidí, Poldi Kladno 20 tis. osob nebo Železárny Třinec také téměř 20 tis. lidí (Toušek a kol., 2005).

V průběhu 80. let se uskutečnily významné změny v oblasti investic, které měly posílit nebo naopak utlumit některá průmyslová odvětví. Byla snaha zlepšit potravinářský průmysl, výrobu strojů, dopravní strojírenství či sklářský průmysl. Důležitým odvětvím byla elektrotechnika a některé obory v chemickém průmyslu, kam proudily rozsáhlé investice na jejich rozvoj. Naopak došlo k výraznému útlumu papírenského a dřevozpracujícího průmyslu, výroby železa a oceli nebo petrochemického průmyslu. Mezi další významný průmysl patřil zbrojní průmysl, který tvořil 4 % národního důchodu v roce 1988. Na tomto průmyslu bylo závislých přímo i nepřímo kolem 130 tis. lidí. V roce 1987 dosáhl zbrojní průmysl svého vrcholu, jehož vývoz směřoval především do zemí Varšavské smlouvy, potom došlo k rapidně velkému propadu (OECD, 1994). V současnosti se některé firmy orientují na zbrojní průmysl, ale jen v omezené míře. Známými firmami produkující výrobky pro armádní účely jsou např. Aero Vodochody, kopřivnická Tatra nebo Česká zbrojovka v Uherském Brodě.

V posledních dvaceti letech docházelo k velkému útlumu nejenom sklářského, ale i textilního a kožedělného průmyslu. Řadu známých a velkých firem postihl bankrot, neboť nebyly schopné dostát svým závazkům. Velkou měrou se na tom podílel dovoz levnějších výrobků ze zahraničí, nízká produktivita práce a s tím související konkurenceschopnost. Svůj podíl na tom také mělo nízké zastoupení ze zahraničí. V příštích letech se očekává s největší pravděpodobností další pokles zaměstnanosti v těchto již už tradičních průmyslových odvětvích.

Do roku 1995 se zvyšoval propad textilního průmyslu, poté však ustal. Naproti tomu kožedělní průmysl zaznamenal vůbec nejvyšší propad. Dle ČSÚ bylo v roce 2010 zaměstnáno v textilním, oděvním a kožedělném průmyslu 59 tis. pracovníků. To bylo o necelých 220 tis. méně než v roce 1989. V roce 1989 mělo zastoupení v textilním průmyslu šest velkých podniků (Kunc, Toušek; 2001), nyní jich je sice podstatně více, ale nezaměstnávají zdaleka tolik zaměstnanců, jako tomu bylo v roce 1989. Navíc tyto firmy mají mnohdy velké existenční problémy. Jak uvádí portál iDNES.cz (2012), v roce 1990 bylo v textilním průmyslu zaměstnáno 340 tis. lidí, nyní to není více než 40 tis. lidí. Všechny velké a známé firmy postupně zkrachovaly, naposledy to byla tanvaldská Seba T. Výjimkou je hořická Mileta, kterou nepostihly zatím žádné existenční problémy a dobře se uplatňuje na trzích. V současnosti mezi významné podniky vyrábějící textil patří Juta

(Dvůr Králové nad Labem), Veba (Broumov) či Pegas Nonwovens (Znojmo). Za fungující podniky v oděvním průmyslu lze považovat Pleas (Havlíčkův Brod) nebo Tonak (Nový Jičín). Z obuvnických firem v současnosti funguje Botas (Skuteč), Selva Shoes (Třebíč) nebo Prabos Plus ve Slavičíně (Finance, 2010; Czech; 2012).

Za zmínku také stojí elektrotechnický průmysl, který měl na rozdíl od textilního, kožedělného a obuvnického průmyslu vzestupnou tendenci až do roku 2008. Je to dané tím, že řada zahraničních firem umístila své investice právě do České republiky. V letech 2002 – 2007 vzrostla zaměstnanost v tomto sektoru o 46 %. Zmíněné odvětví závisí především na kvalitě technického vzdělání. Od roku 2009 dochází k poklesu zaměstnanosti v tomto odvětví, jelikož se stejně jako jiná odvětví nevyhnul ekonomické krizi. V současné době je problém se stále se snižujícím počtem absolventů VŠ v daném odvětví. V roce 2010 bylo v elektrotechnickém průmyslu zaměstnáno 130 tis. osob.

Chemický průmysl nadále zaostává za vyspělejšími zahraničími, i když do něho proudí zahraniční investice a dochází k postupné restrukturalizaci tohoto odvětví. Technologie jsou často náročnější a určité výrobky je nutné stále dovážet ze zahraničí. Avšak i dovoz má své výhody, jelikož měnový kurz je příznivý, dochází tak k tomu, že dovážené výrobky jsou leckdy levnější než ty domácí. V budoucnosti se očekává větší význam tohoto odvětví, čemuž napovídá i prognóza, že zaměstnanost klesne o pouhých 2,3 %. Chemický průmysl se řadí k největším průmyslovým odvětvím v České republice, což naznačuje studie portálu Budoucnost profesí (2013). Dle ČSÚ v něm v roce 2012 pracovalo 121 tis. osob.

Strojírenství a jeho důležitá část – automobilový průmysl po roce 1989

Strojírenský průmysl se všeobecně řadí mezi nejtradičnější v České republice. Lze to doložit jeho rozmístěním na celém území a toto odvětví zaměstnává také nejvíce osob v celém průmyslu. Strojírenství není pouze výroba dopravních prostředků, ale zahrnuje širokou škálu oborů, od výroby strojů a jejich komponentů, elektroniku a elektrotechnické zařízení, optické stroje a zařízení až po zbraně. Začátek 90. let 20. století byl všeobecně pro celý průmysl nesmírně obtížný. Bylo nutné přeorientovat svoji výrobu na západní trhy,

neboť český průmysl po čtyřicet let vyvážel své produkty především do zemí RVHP. Pokud chtěl být konkurenceschopný se západními státy, musel zkvalitnit výrobky a servis.

V Československu na konci 80. let působilo osm velkých strojírenských podniků, každý z nich zaměstnával přes 10 tis. zaměstnanců. Nejvíce jich bylo zaměstnáno v podniku Škoda Plzeň, kde počet pracovníků činil bezmála 41,5 tis. osob. Následovaly ČKD Praha s 28,9 tis. zaměstnanci, Škoda Auto Mladá Boleslav se 17,7 tis. zaměstnanci, Tatra Kopřivnice, LIAZ Liberec, Zetor, Zbrojovka Brno a Transporta. Jenom samotné strojírenství dalo na konci roku 1989 práci více než 600 tis. osob (Toušek a kol., 2005). Nyní zaměstnává o více než polovinu méně.

V současné době, tj. v roce 2013, z výše jmenovaných podniků fungují všechny až na podnik LIAZ Liberec, který se specializoval na výrobu nákladních automobilů a ukončil svoji výrobu již v roce 2003. Ostatní zmiňované podniky i nadále fungují, ovšem např. kopřivnická Tatra se potýká se závažnými problémy. V současnosti jsou v oboru strojírenství pouze dva podniky, které zaměstnávají více než 10 tis. osob. Největším zaměstnavatelem je mladoboleslavská Škoda Auto, kde se počet pracujících oproti roku 1989 poměrně výrazně zvýšil. Konkrétně zaměstnává necelých 25 tis. osob, další firmou je potom německý Siemens zaměstnávající 10,5 tis. osob. Dalšími významnými zaměstnavateli v oboru strojírenství jsou bezpochyby německý Bosch, jenž zaměstnává 8 tis. pracovníků, Vítkovice Holding s 6,3 tis. zaměstnanci, ČGS Holding zaměstnávající 5,9 tis. osob nebo Continental Automotive Czech Republic s 5,1 tis. zaměstnanci. Zajímavostí je, že plzeňská Škoda, která byla před více než dvaceti lety významným zaměstnavatelem v oboru, nyní zaměstnává necelých 5 tis. osob (Czech Top, 2013).

Páteří českého průmyslu je bezpochyby automobilový průmysl, který na konci roku 2012 zaměstnával téměř 110 tis. kmenových zaměstnanců. Podle Autosapu (2013) v České republice existují čtyři podniky, které se zaměřují na výrobu osobních automobilů. Tím nejdůležitějším podnikem je Škoda Auto Mladá Boleslav, následují Hyundai se sídlem v Nošovicích, TPCA v Kolíně a MTX, která se specializuje na sportovní a speciální osobní automobily. Autobusy vyrábějí firmy SOR Libchavy, Iveco a Ekobus. Počátkem roku 2012 se na základě neuspokojivých výsledků rozhodla ukončit výrobu autobusů třebešická firma Tedom. Výrobou motocyklů se zabývá společnost Jawa sídlící v Týnci nad Sázavou.

3 Analýza a vývoj současného stavu průmyslu na Mladoboleslavsku

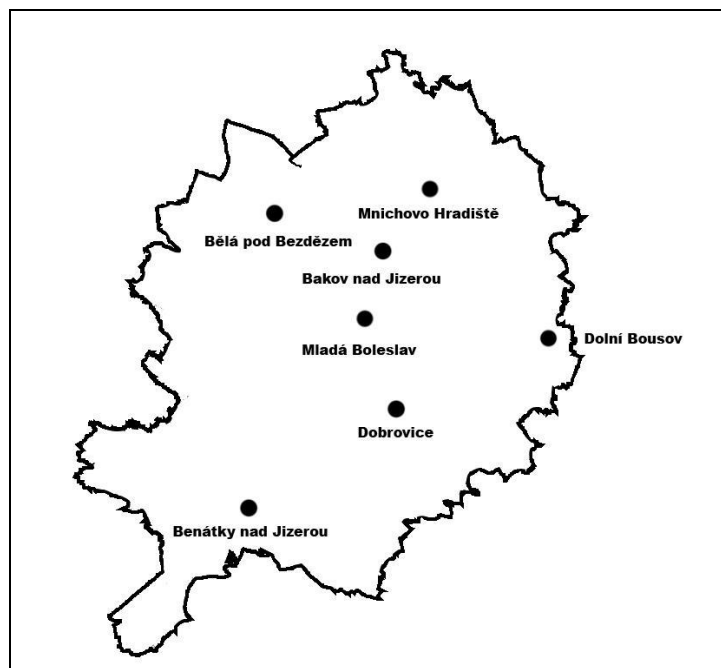
Tato kapitola se nejprve zabývá popisem okresu Mladá Boleslav a jeho historie z hlediska vývoje průmyslu. Hlavním cílem této kapitoly je nastínění současného stavu průmyslu ve Středočeském kraji a současně okresu Mladá Boleslav a porovnat jej se stavem v roce 1990 na základě zaměstnanosti v jednotlivých sektorech národního hospodářství. Původním záměrem bylo porovnat pouze situaci na Mladoboleslavsku, ale některé údaje nebyly dostupné, ČSÚ je vykazuje pouze za celý kraj, nikoliv za okresy, jako tomu bylo do doby, než byly zrušeny okresní úřady (2002).

3.1 Základní informace o regionu Mladoboleslavsko

Pro upřesnění je nezbytné zmínit, že v diplomové práci se vyskytují názvy region Mladoboleslavsko a okres Mladá Boleslav. Pro tuto práci jsou oba termíny totožné, není mezi nimi žádný rozdíl a pro účely dané práce se jedná o synonyma.

Obrázek 4 Geografické umístění Středočeského kraje a okresu MB v rámci ČR
Zdroj: Vlastní zpracování dle programu Adobe Photoshop.

Obrázek 5 Okres Mladá Boleslav

Zdroj: Vlastní zpracování dle programu Adobe Photoshop.

Okres Mladá Boleslav (viz obrázek 5) se nachází ve Středočeském kraji (viz obrázek 4) severozápadně od hlavního města Prahy. Mladoboleslavsko zaujímá rozlohu 1 023 km², čímž mu patří 3. místo v kraji. Na rozloze celého kraje se okres podílí 9,3 % a téměř 63 % okresu tvoří zemědělská půda, lesy činí 26 %.

V roce 2012 pod okres spadalo 120 obcí, z toho 8 obcí mělo statut města – Mladá Boleslav, Mnichovo Hradiště, Benátky nad Jizerou, Bělá pod Bezdězem, Bakov nad Jizerou, Dobrovice, Dolní Bousov a Kosmonosy. Pět obcí používalo statut městyse – Bezno, Brodce, Březno, Chotětov a Sovínky (ČSÚ, 2012c). Mladá Boleslav a Mnichovo Hradiště vykonávají po zrušení okresních úřadů od 1. ledna 2003 pro své spádové oblasti největší rozsah přeneseného výkonu státní správy jako obce s rozšířenou působností.

K poslednímu dni roku 2012 v okrese žilo 124 470 obyvatel, a tím mu patřila 4. pozice v počtu obyvatel podle jednotlivých okresů v celém Středočeském kraji. Samotné město Mladá Boleslav s 44 229 obyvateli je ihned po Kladnu druhým největším městem kraje.

Mladoboleslavsko patří díky nízké míře nezaměstnanosti k regionům s velmi dobře fungujícím trhem práce v rámci celé ČR. Míra nezaměstnanosti, která se pohybovala na

konci prosince 2012 na úrovni 5,1 %, se řadila hned po Praze k oblastem s nejnižší nezaměstnaností v České republice (ČSÚ, 2013a).

Mladoboleslavský region je výrazně zaměřen na průmyslovou produkci, v jejíž struktuře, má zásluhou automobilového průmyslu, dominantní postavení dopravní strojírenství. V zemědělství se pěstují produkty jako pšenice, cukrovka, ječmen a v neposlední řadě také řepka.

HDP na jednoho obyvatele Středočeského kraje činí 322 868 Kč, přičemž okres Mladá Boleslav se na jeho hodnotě podílí nadprůměrným příspěvkem. Jeho výši v rámci kraje však negativně ovlivňuje stále se zvyšující počet obyvatel kraje, kteří vyjíždějí za prací do jiných krajů, zejména Prahy, a tím statisticky hodnotu HDP na obyvatele snižují. I přesto je kraj z hlediska ekonomické vyspělosti v rámci ČR na 2. až 3. místě společně s Jihomoravským krajem (ČSÚ, 2013a).

3.2 Historie průmyslu na Mladoboleslavsku

Manufakturní a průmyslová výroba se v Mladé Boleslavi a jejím okolí rozvíjela již od dob Marie Terezie. Tehdy se začaly zakládat první podniky, které byly úspěšné např. v textilní výrobě a zároveň nastartovaly proces koncentrace obyvatelstva do měst. Region se zpočátku vedle textilní výroby orientoval na chemickou produkci (např. mýdla, voňavek či svíček) a potravinářství (výroba olejů a tuků, lihovarnictví a cukrovarnictví). (Herčík, 2004a).

V roce 1819 byla v Mladé Boleslavi založena firma, která se zaměřovala nejprve na výrobu kartounů, čímž se rozumí bavlnářská hladká tkanina, a zaměstnávala ve své době až 1 tis. pracovníků. O více než 70 let později byl podnik odkoupen Ignácem Klingerem, který dal podniku novou tvář a vybudoval z něho prádelnu. Po reorganizaci podnik zaměstnával už 2 tis. lidí. Ve městě také existovala firma, která se specializovala výhradně na pletené zboží.

S rokem 1895 přichází pro průmysl regionu zásadní milník. Pánové Václav Klement a Václav Laurin zakládají v Mladé Boleslavi podnik, který se stal základem budoucího největšího automobilového závodu na našem území. Díky jejich firmě se navíc český průmysl dostal do povědomí i ve světě. Nejprve sestrojili roku 1898 svůj první motocykl, který nazvali Slávia, a o 7 let později zkonstruovali první automobil. V roce 1925 byla firma odkoupena plzeňskou firmou Škoda. Zásadou jiných podnikatelů se ve městě vyráběly i zemědělské stroje, jízdní kola nebo elektrické pračky značky Karza. Pro upřesnění, všechny zmíněné továrny již neexistují, tedy až na automobilku, jež spadá pod německý automobilový koncern Volkswagen. Na začátku 20. století zde vznikla další významná firma a tou byla akumulátorka, která se zaměřovala výhradně na výrobu akumulátorů, ať už to bylo pro elektrárny či obce, nebo pro motocykly, automobily a lokomotivy. Avšak v současnosti již společnost Akuma, a. s., jak zněl oficiální název firmy k roku 2009, neexistuje. Výroba byla z důvodu klesající poptávky po výrobcích přesunuta do Itálie (Auto.cz, 2009).

V první polovině 19. století se v oblasti Mladoboleslavska začíná rozvíjet potravinářský průmysl. Tato doba je spojena především s cukrovarnictvím, které se z velké části podílelo na tom, že se jednalo o jedno z nejvýznamnějších průmyslových odvětví v rámci Českých zemí. První cukrovar vznikl v Dobrovici, následoval vznik dalších jednotek v Brodčích, Dolním Bousově a Mnichově Hradišti. Poslední tři zmiňované podniky již ukončily svoji činnost, ale dobrovický cukrovar je v provozu i v dnešní době. Kromě toho, že je nejstarším fungujícím řepným cukrovarem na světě (založen 1891), řadí se k největším cukrovarům v celé Evropské unii. Svoje zastoupení v regionu mělo i lihovarnictví a vyskytovaly se zde i likérky, nicméně většina firem již řadu let neexistuje. V současnosti je funkční pouze jedna likérka – AP LIQUORS s. r. o., která se nachází v Dolním Bousově. Podobně je na tom sektor pivovarnictví. V minulých dobách bylo minimálně 5 míst v regionu, kde se vařilo pivo, v současnosti to jsou místa dvě – Klášter Hradiště nad Jizerou a Podkován (Herčík, 2004b).

Těžba nerostných surovin v okrese měla vždy doplňkový charakter. V minulosti se těžil nejvíce písek. Na území okresu se nacházejí zásoby černého uhlí a uranu, jejich případná těžba však zatím není ekonomicky ani technologicky výhodná.

3.3 Průmyslová výroba Mladoboleslavska v roce 1990

Ke zhodnocení průmyslové výroby v okrese Mladá Boleslav byla použita data z roku 1990 na úrovni České republiky, Středočeského kraje a okresu Mladá Boleslav. Primárním cílem je posoudit situaci stavu průmyslu na počátku mnohých transformačních opatření, která vzešla v platnost v tomto roce nebo později.

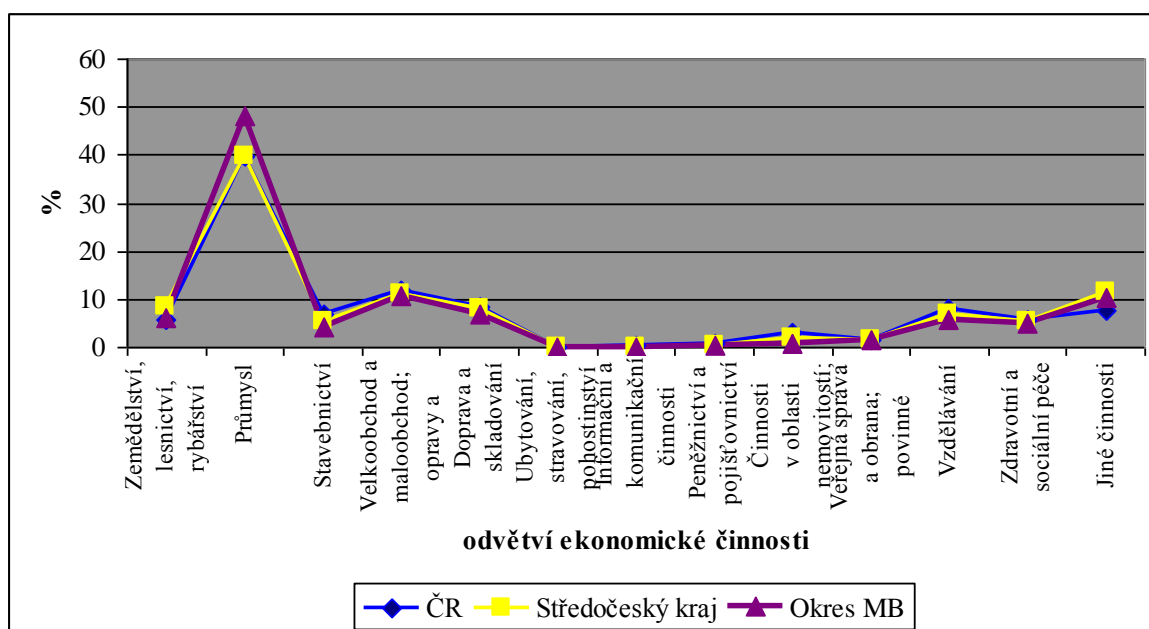
Tabulka 2 Zaměstnaní v jednotlivých odvětvích NH v roce 1990

Odvětví ekonomické činnosti	ČR		Středočeský kraj		Okres MB	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
Zemědělství, lesnictví, rybářství	292 429	5,9	40 356	8,3	3 430	6,3
Průmysl	1 972 144	39,9	193 978	39,7	26 093	48,1
Stavebnictví	343 393	7,0	25 885	5,3	2 310	4,3
Velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel	581 366	11,8	54 334	11,1	5 881	10,8
Doprava a skladování	419 366	8,5	39 822	8,1	3 720	6,9
Ubytování, stravování, pohostinství	7 149	0,1	153	0,03	0	0
Informační a komunikační činnosti	13 815	0,3	222	0,05	2	0,0
Peněžnictví a pojišťovnictví	29 351	0,6	2 599	0,5	243	0,4
Činnosti v oblasti nemovitostí; profesní, vědecké a technické činnosti, administrativní a podpůrné činnosti	141 410	2,9	9 689	2,0	463	0,9
Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení	82 002	1,7	6 894	1,4	752	1,4
Vzdělávání	391 993	7,9	33 202	6,8	3 045	5,6
Zdravotní a sociální péče	279 885	5,7	25 286	5,2	2 676	4,9
Jiné činnosti	378 874	7,7	56 498	11,6	5 681	10,4
CELKEM	4 933 177	100,0	488 918	100,0	54 296	100,0

Zdroj: ČSÚ (1992) – Pracovníci a mzdové fondy státního a družstevního sektoru národního hospodářství v krajích a okresech podle odvětví národního hospodářství v České republice za rok 1990; vlastní zpracování.

V roce 1990 v České republice žilo 10 364 124 obyvatel, v okrese Mladá Boleslav žilo 111 816 osob (ČSÚ, 2010). Z toho Česká republika čítala na konci roku 1990 4 933 177 zaměstnaných obyvatel, přičemž z toho 488 918 osob bylo zaměstnáno ve Středočeském kraji. Jak vyplývá z tabulky 2, v okrese Mladá Boleslav bylo aktivních 54 296 osob. Česká republika byla vždy průmyslovou zemí, což dokazuje i počet zaměstnaných osob v průmyslu na začátku 90. let minulého století. Téměř 40 % zaměstnané populace bylo evidováno v odvětví průmyslu. Z celkového počtu ekonomicky aktivních obyvatel

Středočeského kraje pracovalo v průmyslu 193 978 osob, což bylo procentuálně podobné celorepublikovému průměrnému podílu. To znamená, že 39,7 % osob se podílelo na tvorbě průmyslové produkce ve Středočeském kraji. Mladoboleslavsko však předčilo nejenom průměrný podíl na kraj, ale také celorepublikový průměr, neboť průmysl zaměstnával 26 093 osob, čímž se na celkovém počtu obyvatelstva okresu podílel 48,1 %. Je to téměř polovina veškerého pracujícího obyvatelstva v okrese. Toto číslo nabíralo nezvykle vysoké hodnoty z důvodu orientování okresu na průmysl, především na strojírenskou výrobu. Ta v sobě zahrnovala výrobu motorových vozidel, ať již pro osobní dopravu nebo pro nákladní dopravu. Pro lepší představu je uveden obrázek 6.

Obrázek 6 Srovnání počtu pracovníků v jednotlivých ekonomických činnostech v ČR, Středočeském kraji a okrese MB v roce 1990

Zdroj: ČSÚ (1992) – Pracovníci a mzdové fondy státního a družstevního sektoru národního hospodářství v krajích a okresech podle odvětví národního hospodářství v České republice za rok 1990; vlastní zpracování.

Z předchozí tabulky je dále možnost vyčíslit, že země vzpamatovávala se ze čtyřicetileté vlády KSČ notně zaostávala v oblasti služeb. Na celkové zaměstnanosti země se ve službách podílelo pouze 1 966 325 obyvatel, tj. 39,9 % z celkové populace země. Oproti západním zemím byl tento podíl velmi malý a souvisel s pohledem socialistického systému na tento sektor jako tzv. neproduktivní složku ekonomiky. V primárním sektoru bylo evidováno 590 692 pracovníků, čímž se tento sektor podílel na celkové zaměstnanosti 12 %.

Jednotlivá průmyslová odvětví Mladoboleslavska v roce 1990

Z tabulky 2 vyplývá, že v roce 1990 pracovalo v průmyslu v České republice 1 972 144 osob. Rozložení počtu pracovníků v jednotlivých průmyslových sférách bylo podstatně nerovnoměrné. S ohledem na počet zaměstnanců bylo nejsilnější strojírenství, které zaměstnávalo 539 183 osob, následovaly průmysl paliv, textilní průmysl, průmysl potravin a pochutin, hutnictví železa, elektrotechnický a elektronický průmysl a kovodělný průmysl. Všechna tato odvětví zaměstnávala více než 100 tis. osob, jak determinuje níže uvedená tabulka 3.

Na Mladoboleslavsku, podobně jako v případě České republiky, dominoval obor strojírenství, u kterého počet zaměstnaných osob činil 18 053 osob, tj. téměř 70 %. Jednalo se o výrazně nadprůměrnou hodnotu, na které se podílely podniky vyrábějící motorová vozidla nebo jejich komponenty. Ostatní průmyslová odvětví oproti tomuto evidovala nízký počet pracovníků. Elektrotechnický průmysl, vč. elektronického zaznamenal 4,28 %, potravinářský průmysl 6,11 % a ostatní průmyslová výroba činila 8,76 % z celkového počtu pracujících. V porovnání s Českou republikou zaostávalo Mladoboleslavsko prakticky ve všech odvětvích. Nevyskytovala se zde odvětví jako tabákový a energetický průmysl či hutnictví kovů. Chemický, gumárenský či kožedělní průmysl zaostávaly za průměrnými celorepublikovými hodnotami. V prvních dvou zmiňovaných oborech pracovalo pouhých 13 osob. Ostatní odvětví dosahovala také nízkých hodnot. Průmysl, který naopak zaznamenal hodnotu nad celorepublikovým průměrem, byl průmysl papíru a celulózy. Jeho hodnota dosahovala necelých 3 %, což bylo v porovnání s Českou republikou téměř dvakrát více. Ostatní průmyslová výroba, jejíž hodnota činila 8,76 %, překročila také výrazně celorepublikový průměr 2,69 %.

Tabulka 3 Průmyslové činnosti podle počtu zaměstnanců v okrese MB k 31. 12. 1990

Průmyslové odvětví	Okres MB		ČR	
	Počet zaměstnanců	%	Počet zaměstnanců	%
Průmysl paliv	143	0,55	183 603	9,31
Energetický průmysl	-	-	53 521	2,71
Hutnictví železa	-	-	130 489	6,62
Hutnictví neželezných kovů	-	-	39 420	2,00
Chemický a gumárenský průmysl	6	0,02	97 359	4,94
Strojírenství	18 053	69,19	539 183	27,34
Elektrotechnický a elektronický průmysl	1 116	4,28	132 722	6,73
Průmysl stavebních hmot	69	0,26	54 140	2,75
Dřevozpracující průmysl	771	2,95	69 589	3,53
Kovodělný průmysl	25	0,10	111 123	5,63
Průmysl papíru a celulózy	770	2,95	26 134	1,33
Průmysl skla, porcelánu a keramiky	100	0,38	64 285	3,26
Textilní průmysl	709	2,72	145 350	7,35
Konfekční průmysl	373	1,43	52 801	2,68
Kožedělní průmysl	7	0,03	63 179	3,23
Polygrafický průmysl	70	0,27	17 787	0,91
Průmysl potravin a pochutin	1 595	6,11	131 791	6,68
Výroba mraz. a tabákových výrobků	-	-	6 152	0,31
Ostatní průmyslová výroba	2 286	8,76	52 976	2,69
CELKEM	26 093	100,00	1 972 144	100,00

Zdroj: ČSÚ (1992) – Pracovníci mzdové fondy státního a družstevního sektoru národního hospodářství v krajích a okresech podle odvětví národního hospodářství v České republice za rok 1990; vlastní zpracování.

3.4 Průmyslová výroba Mladoboleslavska v roce 2011

Následující analýza si klade za cíl dokázat, že okres Mladá Boleslav má dominantní postavení v průmyslu a stojí si nejlépe nejenom na území Středočeského kraje, ale celé České republiky. Porovnání s rokem 1990 je obtížné a mnohdy některé údaje mohou i zkreslovat. Může to být dáno tím, že se sjednotily různé druhy průmyslu a data se udávají za určitou skupinu a není tomu jako dříve, kdy hodnoty každého průmyslu byly

vykazovány zvlášť. Také je nezbytné zmínit, že do roku 2002 byly veškeré údaje shrnovány za jednotlivé okresy, poté došlo k administrativnímu členění na kraje a převážná část jednotlivých ukazatelů je vykazována právě za jednotlivé kraje.

Níže uvedená tabulka 4 dokumentuje počet pracovníků v odvětví podle ekonomické činnosti v ČR, Středočeském kraji a okrese MB. Po zániku okresních úřadů nejsou k dispozici data za jednotlivá průmyslová odvětví v okresním členění, proto není možné poukázat, jak se změnila struktura v zaměstnanosti pro jednotlivá průmyslová odvětví oproti roku 1990. Následující rozbor má však za cíl alespoň zanalyzovat a v dalším kroku porovnat stávající situaci s výchozím rokem.

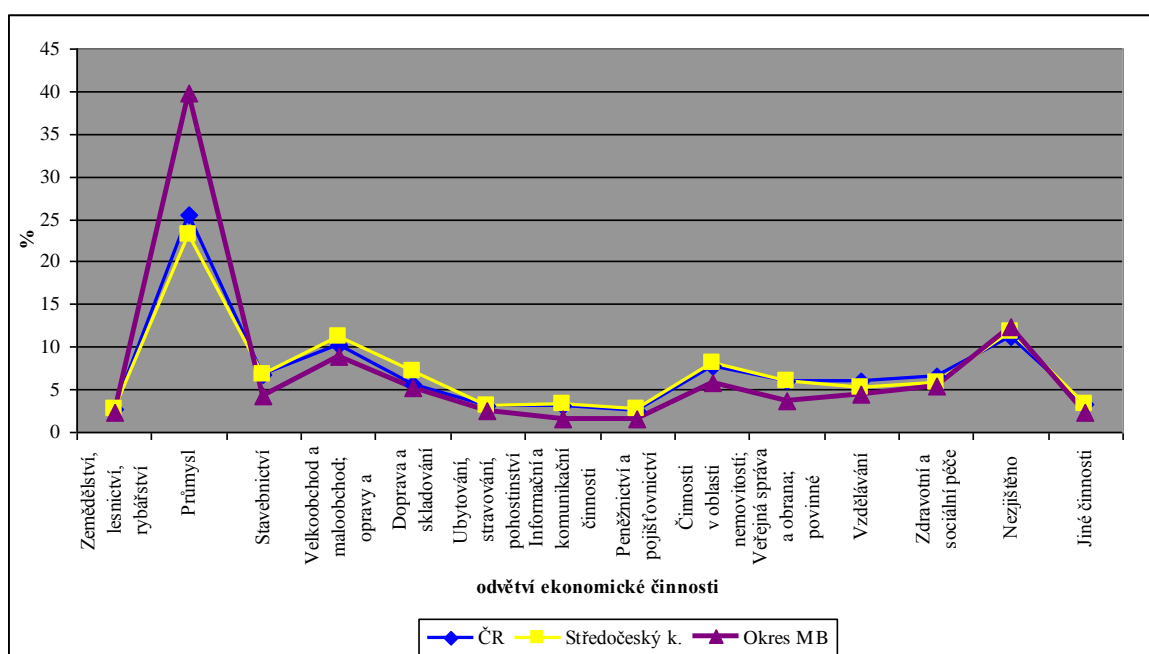
Tabulka 4 Zaměstnaní v jednotlivých odvětvích NH v roce 2011

Odvětví ekonomické činnosti	ČR		Středočeský kraj		Okres MB	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
Zemědělství, lesnictví, rybářství	124 284	2,7	16 530	2,8	1 374	2,4
Průmysl	1 161 216	25,4	136 071	23,2	22 823	39,7
Stavebnictví	313 662	6,8	39 278	6,7	2 415	4,2
Velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel	466 324	10,2	65 774	11,2	5 080	8,8
Doprava a skladování	257 645	5,6	41 908	7,1	2 963	5,2
Ubytování, stravování, pohostinství	144 136	3,1	17 908	3,0	1 475	2,6
Informační a komunikační činnosti	136 119	3,0	18 773	3,2	880	1,5
Peněžnictví a pojišťovnictví	112 816	2,5	16 590	2,8	936	1,6
Činnosti v oblasti nemovitostí; profesní, vědecké a technické činnosti, administrativní a podpůrné činnosti	357 124	7,8	37 384	8,1	3 281	5,7
Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení	269 797	5,9	35 288	6,0	2 154	3,7
Vzdělávání	276 436	6,0	30 348	5,2	2 528	4,4
Zdravotní a sociální péče	296 681	6,5	33 256	5,7	3 115	5,4
Nezjištěno	510 987	11,2	69 290	11,8	7 134	12,4
Jiné činnosti	217 401	3,3	29 141	3,2	1 336	2,4
CELKEM	4 580 714	100	587 539	100	57 494	100

Zdroj: ČSÚ (2013b) – SLDB 2011; vlastní zpracování.

Tabulka 4, podpořená obrázkem 7, zřetelně ukazuje, že podíl průmyslu v roce 2011, ve srovnání se Středočeským krajem nebo Českou republikou, je znatelný. Absolutní číslo 22 823 koresponduje s tvrzením, že okres je průmyslovým regionem v oblasti

zaměstnanosti. Okres MB vykazuje v poměru o 16,5 % více zaměstnanců v průmyslu než Středočeský kraj a o 14,3 % více než ČR. Oproti tomu služby zaostávají nejenom celorepublikově, ale také za krajem. Absolutní hodnoty zaměstnanosti ve službách ale nejsou na tak nízké úrovni, aby se dalo konstatovat, že je okres, co se týče zaměstnanosti v tomto sektoru, v krizi. Lze říci, že Mladoboleslavsko je v současné době díky velké koncentraci průmyslových firem, převážně z řad automobilového průmyslu, považováno za nejvyspělejší průmyslový region. Velký podíl na tom má Škoda Auto, jejíž fungování má přímé i nepřímé dopady na místní ekonomiku.

Obrázek 7 Srovnání počtu pracovníků v jednotlivých ekonomických činnostech v ČR, Středočeském kraji a okrese MB v roce 2011

Zdroj: ČSÚ (2013b) – SLDB 2011; vlastní zpracování.

S jistotou lze tvrdit, že průmysl byl, je a v následujících letech bude klíčovou oblastí pro českou ekonomiku. Předchozí analýza dat z let 1990 a 2011 potvrdila, že průmysl v České republice i nadále vévodí tabulkám s nejvíce zaměstnanci. Průmysl v roce 2011 zaměstnával 25,4 % osob z celkového počtu zaměstnaných, v roce 1990 byl tento podíl o 15 % vyšší. V roce 2011 podíl průmyslu byl nižší na úkor sektoru služeb, který oproti roku 1990 zaměstnává 50,6 % z celkového počtu zaměstnaných osob. V roce 1990 tento podíl činil 39,5 %. Služby nabývají stále na významu, i když oproti západním zemím je to stále nízké číslo. Ve vyspělých ekonomikách služby představují až 60 % z národního hospodářství. Okresu Mladá Boleslav i nadále dominuje průmysl, ačkoliv se průmyslová

výroba za rok 2011 oproti roku 1990 snížila. Rozdíl činil 8,4 %, přesto je okres stále jedinou oblastí v zemi, kde došlo k nárůstu zaměstnanosti v průmyslu. V jiných regionech naopak zaměstnanost v průmyslu v průběhu 90. let 20. století klesla.

3.5 Podniková struktura Mladoboleslavska před transformací

K 31. 12. 1990 podle FSÚ bylo evidováno v mladoboleslavském regionu dohromady 56 průmyslových provozoven, které v průměru zaměstnávaly 25 278 osob, což byl pokles o 5,5 % oproti roku 1989. V tu dobu mezi největší zaměstnavatele stále patřily národní podniky, které byly koncentrovány do větších měst – Mladé Boleslavi, Mnichova Hradiště, Dobrovice a Bělé pod Bězdězem. Z tabulky 3 vyplývá, že největší zastoupení měl obor strojírenství, následoval potravinářský průmysl, elektrotechnický, papírenský, dřevozpracující a textilní. Podobně tomu bylo i v předchozích letech, kdy se podniková struktura neměnila. V průběhu 80. let minulého století v regionu působily velké průmyslové podniky, které zaměstnávaly značné množství osob. Až za nimi byly menší podniky, jejichž počet zaměstnanců byl v porovnání s těmi velkými bezvýznamný. Mezi giganty zaměstnávající nejvíce pracovníků v celém státě patřila společnost AZNP, která v roce 1991 zaměstnávala 17 tis. zaměstnanců, následovala pobočka LIAZu v Mnichově Hradišti, v němž pracovalo před revolucí zhruba 2,5 tis. osob. Významnými zaměstnavateli byly také mladoboleslavská akumulátorka Akuma, strojírna v Dražicích, pivovar Klášter, Cukrovar a rafinerie cukru v Dobrovinci, Papírny v Bělé nebo Tiba, jejíž pobočka byla soustředěna v Josefově Dole.

Z uvedených údajů vyplývá, že podniková struktura Mladoboleslavska byla před rokem 1989 velmi rozmanitá. Uplatnění našly různé obory průmyslových odvětví, z nichž vyčnívalo strojírenství, jež je v tomto regionu hluboce zakotveno již od počátku 20. století. Při rozvoji průmyslu nahrávala Mladoboleslavsku jeho dostupnost hlavnímu městu.

3.6 Současná podniková struktura Mladoboleslavska

V mladoboleslavském regionu má dominantní postavení automobilový průmysl, což dokumentuje následující přehled největších průmyslových firem v okrese.

Tabulka 5 Nejvýznamnější průmysloví zaměstnavatelé v okrese MB k 31. 12. 2012

Podnik	Závod	Počet zaměstnanců v kategorii
ŠKODA AUTO a.s.	Mladá Boleslav	10 000 a více
TRW-Carr s.r.o.	Řepov	1 000 – 1 499
Behr Czech s.r.o.	Mnichovo Hradiště	1 000 – 1 499
Faurecia Exhaust System s.r.o.	Bakov nad Jizerou	500 – 999
Faurecia Interior System Bohemia s.r.o.	Plazy	500 – 999
SAS Autosystemtechnik s.r.o.	Mladá Boleslav	250 – 499
Cukrovary a lihovary TTD a.s.	Dobrovice	250 – 499
RECTICEL Interiors CZ s.r.o.	Plazy	250 – 499
CARBORUNDUM ELECTRITE a.s.	Benátky nad Jizerou	250 – 499
Proseat Mladá Boleslav s.r.o.	Plazy	250 – 499
JOHNSON CONTROLS AUTOMOBILOVÉ SOUČÁSTKY, k.s.	Mladá Boleslav	250 – 499
Družstevní závody Dražice-strojírna s.r.o.	Benátky nad Jizerou	250 – 499
KAUTEX TEXTRON BOHEMIA spol. s r. o.	Kněžmost	250 – 499
TIBERINA AUTOMOTIVE BĚLÁ spol. s r. o.	Bělá pod Bezdězem	250 – 499

Zdroj: ČSÚ (2013c) – Registr ekonomických subjektů; MPSV (2013b) – ÚP Středočeského kraje; vlastní zpracování.

V tabulce 5 je uvedeno 14 zaměstnavatelů, kteří svou velikostí a výdělečností patří mezi nejdůležitější v okrese. Údaje o počtu zaměstnanců byly použity z databáze RES od ČSÚ (2013c), kde nebyl zaznamenaný přesný počet osob, který daná firma zaměstnává. Bylo uvedeno pouze určité rozpětí. Na prvních třech místech se umístily firmy Škoda Auto a.s. zaměstnávající v okrese konkrétně 20 tis. pracovníků, TRW-Carr s.r.o. a Behr Czech s.r.o., které shodně zaměstnávaly v rozmezí od 1 tis. do 1,5 tis. osob. Následovaly závody francouzské firmy Faurecia. Následující pořadí je vyrovnané, každá jmenovaná firma zaměstnává nad 250 osob s tím, že maximální počet pracovníků v jedné firmě činí 499.

Škoda Auto a. s. Mladá Boleslav je právem považovaná za jeden z motorů rozvoje celé české ekonomiky. Bez ní by česká ekonomika jen stěží dosahovala své současné úrovně.

O této firmě bude zmínka v samostatné podkapitole, kde bude popsána a zanalyzována podrobněji.

TRW-Carr s.r.o. je společnost patřící do divize TRW Automotive EFC a specializující se na výrobu plastových dílů a sestav pro podniky vyrábějící osobní automobily. Její výrobní program se skládá z upevňovacích systémů v podobě různých příchytků např. hadic a trubek, interiérových komponentů jako jsou popelníky, stropní madla, ofukovače apod. a technických komponentů, jimiž se rozumí např. osvětlovací prvky nebo bezpečnostní díly. TRW-Carr s.r.o. patří americké mezinárodní společnosti TRW Automotive. Společnost po celém světě zaměstnává okolo 65 tis. osob. Jejími zákazníky jsou takové automobilové firmy jako Volkswagen, Audi, Škoda, Jaguar, Honda, Volvo nebo dodavatelé automobilového průmyslu, jimiž jsou např. Behr, Johnson Controls či Magna.

Behr Czech s.r.o., je česká pobočka německé firmy, jež se zaměřuje na výrobu chladičů, chladičích modulů, klimatizace a topení, výparníků a topných těles. Firma působí v Mnichově Hradišti již od roku 2000 a stala se významným zaměstnavatelem ve městě. Behr Czech působí jako dodavatel mnoha známých firem, např. pro BMW, Porsche, Iveco, Man a další. Většina vyrobené produkce jde na export, pouze 5 % z objemu produkce zůstává v Česku, tj. pro Škoda Auto. V roce 2012 podnik zaměstnával 1 200 pracovníků.

Faurecia, patřící francouzské skupině Faurecia Group, zaměstnává odhadem více než 1 300 osob. Jedná se o šestého nejvýznamnějšího dodavatele v oblasti automobilového průmyslu na světě. V regionu má Faurecia tři závody. Dva z nich zaměstnávají každý přes šest set až sedm set zaměstnanců. Třetí je menší, jeho počet zaměstnanců se pohybuje v rozmezí 50 – 100. Konkrétně se jedná o **Faurecia Exhaust System s.r.o.** v Bakově nad Jizerou vyrábějící výfukové systémy a zaměstnávající 630 osob. Druhý závod se nachází v Plazích, který nese název **Faurecia Interior Systems Bohemia s.r.o.** a zaměřuje se převážně na výrobu přístrojových desek, kaslíků a vnitřních výplní dveří. Slouží jako dodavatel pro firmy Audi, Mercedes, Opel, Ford nebo Škoda Auto. Třetím závodem je **Faurecia Emissions Control Technologies, Mladá Boleslav, s.r.o.** specializující se na montáž výfukových jednotek. Tato firma je situována také v Plazích. V současné době je ve výstavbě další závod skupiny Faurecia, a to v Bezděčně, který by měl v budoucnu dát práci až 600 lidem.

SAS Autosystemtechnik s.r.o. je firma, která je společným podnikem společností Faurecia a Continental. Zabývá se montáží kokpitů do osobních automobilů. V roce 2012 měla firma v České republice dva závody umístěné v Mladé Boleslavi a zároveň došlo během tohoto roku k dokončení další haly v lokalitě Plazy u Mladé Boleslavi, kde se v současné době montují kokpity pro nový model Škoda Octavia A5. Firma zaměstnávala 390 osob, ale plánuje, že během let 2013 až 2014 zvýší jejich počet až na pět set (Autofox.cz, 2012). Mezi zákazníky tohoto podniku patří např. koncerny Volkswagen, Volvo, BMW, Porsche, Renault nebo také Ford.

Další nadnárodní společnost mající své aktivity v Mladé Boleslavi, konkrétně v průmyslové zóně Plazy, je **Recticel Interiors CZ s.r.o.**, která podniká v sektoru Automotive a řadí se mezi největší provozy nadnárodní firmy Recticel. Mladoboleslavská firma se primárně zaměřuje na výrobu povrchů palubních desek, výplní dveří a dalších interiérových doplňků. Zaměstnává mezi 250 – 499 osob.

Kautex Textron Bohemia spol. s r.o. je pobočka německé firmy nacházející se v Kněžmostě, asi 5 km od Mnichova Hradiště. Hlavní náplní firmy je výroba obalovin a zpracování plastů pro automobilový průmysl.

Mezi ostatní podniky v automobilovém průmyslu zaměstnávající v kategorii počtu zaměstnanců 250 – 499, se řadí **Proseat Mladá Boleslav s.r.o.**, **Carborundum Electrite a.s.**, **Johnson Controls Automobilové Součástky, k.s.**, **Tiberina Automotive Bělá spol. s r.o.** Do této kategorie zaměstnanců patří také Družstevní závody Dražice-strojírna s.r.o. a poté dobrovická firma Cukrovary a Lihovary TTD a.s.

Družstevní závody Dražice-strojírna s.r.o. specializující se na výrobu ohřívačů vody, se nachází v Dražicích, které jsou součástí Benátek nad Jizerou. Jedná se o firmu, která ve své kategorii patří k největším výrobcům v zemi, což potvrzuje 50% podíl na trhu. Její sortiment je široký. Firma vyrábí např. elektrické, solární, nepřímotopné ohřívače nebo také tepelná čerpadla.

Cukrovary a Lihovary TTD a.s., jejichž počátek se datuje k roku 1831, se nachází v Dobrovici. Po privatizaci v roce 1993 došlo ke spojení se zahraničním investorem z Francie, přesněji s firmou Tereos, která firmu vlastní i v současné době. Tereos TTD, a.s.

se řadí mezi desítku největších českých firem v oblasti potravinářství. V Dobrovici se nachází jak cukrovar, tak i lihovar. Ten jako vůbec první průmyslový lihovar produkuje bioethanol a je provozován společností Agroetanol TTD, a.s. Cukrovar ročně vyprodukuje až 140 tis. tun cukru. Společně se závodem v Chrudimi firma Tereos TTD vyrobí v součtu až 210 tis. tun cukru, přičemž 70 % z objemu výroby je určeno pro český trh a zbytek jde na export.

Přestože mladoboleslavský region není orientován na potravinářský průmysl, nacházejí se zde další společnosti, které úspěšně podnikají v oboru a mají letitou tradici. Jedná se o závod společnosti Kofola, a.s. v Mnichově Hradišti, který se zaměřuje na výrobu nealkoholických nápojů, Pivovar Klášter, a.s. nebo Mlékárna Čejetický, spol. s r.o., která spadá do kategorie zaměstnanců 100 – 199. Další firmou v oboru je malá, spíše rodinná firma a to dolnobousovská AP LIQUORS zaměřující se na výrobu alkoholických nápojů.

K oblasti Bělé pod Bezdězem se váže více než třístaletá historie papírenského průmyslu. Působila zde firma, jejíž název nesl jméno Papírny-Bělá a.s., avšak v roce 2011 došlo k fúzi s firmou Kavalierglass a.s. Současný oficiální název firmy zní **Kavalierglass a.s., závod Papírny Bělá**. Závod je rozdělen do tří hlavních výrobních sekcí – výroba hladké kartonáže, výroba produktů pro gastronomický průmysl a výroba vlnité kartonáže.

Z předchozího rozboru minulého a současného stavu firem působících na Mladoboleslavsku vyplývá, že převážná část z nich je soustředěna na automobilový průmysl, což je logické v návaznosti na působnost automobilky Škoda Auto. V současné době je evidováno mnoho firem, které v regionu před rokem 1989 neexistovaly a vznikaly až v průběhu následujících let, kdy se automobilka rozrůstala pod německou společností. Dále je charakteristické, že většina firem je pod zahraniční majetkovou účastí. Zahraniční firmy, které zde realizují své aktivity, tak činí zejména z časového, komunikačního a finančního hlediska. Jestliže je výroba situována v okolí automobilového závodu, firmy vykazují menší náklady na dopravu, neboť pokud by měly své závody umístěné v zahraničí, musely by vynakládat nemalé finanční prostředky na dovoz dílů a komponentů pro automobilku a také faktor času zde hraje významnou roli.

Z předmětné analýzy vyplývá, že v regionu přetrvaly podniky, které působily již před rokem 1989. Tyto firmy existují i v současné době, třebaže i pod jiným názvem, neboť změnily během transformačního procesu vlastníka. Konkrétně se jedná o Pivovar Klášter, Mlékárnu v Čejeticích, cukrovar v Dobrovici a papírny v Bělé pod Bezdězem. Jmenované závody mají mnohaletou tradici, přičemž poslední dva zmíněné závody jsou pod majetkovou účastí zahraničního vlastníka. Naopak některé firmy s letitou tradicí a pro region nepostradatelným významem, neustály velký tlak zahraniční konkurence a po velkém boji musely ukončit svou výrobu. Jedná se především o společnost Akuma a.s., která svůj závod v Mladé Boleslavi uzavřela, ačkoliv byly určité snahy ze strany italského vlastníka v tradici pokračovat. Textilní průmysl v současné době na Mladoboleslavsku nemá prakticky žádné zastoupení, neboť kdysi proslulá společnost Tiba, a.s. vyrábějící potištěné tkaniny, jež měla pobočku v Josefově Dole, neustála velký boj v důsledku poreformních kroků a ukončila své působení v roce 1999.

Mladoboleslavsko nebylo známé jenom zásluhou společnosti AZNP, částečný podíl na tom měl také kdysi prosperující LIAZ. Tato firma byla druhým největším zaměstnavatelem v regionu. Po roce 1989 během třinácti let změnila třikrát vlastníka, nebyla schopná přijít s novými nápady a obstát tak v tvrdé konkurenci se zahraničním trhem. Následující podkapitola se věnuje podrobněji podniku LIAZ.

Společnost LIAZ

Podnik **LIAZ**, jenž se specializoval na výrobu nákladních automobilů, patřil po AZNP (dnešní Škoda Auto) k největším zaměstnavatelům v okrese, avšak po roce 1989 neměl takové štěstí jako jeho konkurent. Nenašel se totiž vhodný zahraniční investor, který by pokračoval v odkazu firmy. LIAZ měl několik poboček, z nichž jedna se nacházela v Mnichově Hradišti, kde se montovaly vozy, figurovala zde výzkumně-vývojová základna vozidel a vyráběly se podvozkové díly.

Veškerá vyrobená produkce byla exportována do zemí bývalého východního bloku a s rozpadem tohoto trhu začaly problémy, ze kterých se LIAZ těžko vzpamatoval a nikdy se už nedostal na předchozí úroveň. Na konci roku 1989 bylo vyrobeno 8 148 vozů, v roce 1994 to už bylo pouhých 475 vozů. Na tomto číselném porovnání je jasné

vidět, jak moc důležitý byl pro tento podnik trh RVHP. LIAZ nebyl schopný se měřit se svými odvětvovými konkurenty. V následujících letech proběhly snahy o vzkříšení podniku, ale byly vesměs neúspěšné. Firma nebyla schopná dodávat na trh výrobky, které očekávali zahraniční odběratelé, především ti ze západu. Výrobní strategie LIAZu byla oproti jiným firmám v odvětví dosti pozadu.

V roce 1995 byla dokončena privatizace, kdy nadpoloviční většinu akcií LIAZu získala Škoda Plzeň a.s. Nicméně z důvodu nedostatečného finančního kapitálu nedošlo k tolik potřebnému zefektivnění a zmodernizování výroby. V roce 2001 byly vyhlášené konkurzy na závody podniku a v roce 2003 se výroba v Mnichově Hradišti uzavřela úplně. Po firmě zůstalo několik dluhů, jak vůči dodavatelům, tak zároveň podnik dlužil za nevyplacené mzdy svým zaměstnancům (Fejgl, 2010).

ŠKODA AUTO a.s. Mladá Boleslav

Základní informace o této společnosti jsou uvedeny v tabulce 6.

Tabulka 6 Základní informace o podniku Škoda Auto

Obchodní firma	ŠKODA AUTO a.s.
Sídlo	Tř. Václava Klementa 869, Mladá Boleslav, PSČ 293 60
IČO	001 77 041
DIČ	CZ 001 77 041
Právní forma	Akciová společnost
Datum zápisu	20. listopadu 1990
Základní kapitál	16 708 850 000,- Kč

Zdroj: Obchodní rejstřík ČR, 2013.

Dle OR (2013) je předmět podnikání firmy velice rozsáhlý. Škoda Auto podniká v mnoha oblastech, přičemž zde jsou uvedené některé z nich:

- výroba silničních vozidel provozovaných průmyslovým způsobem,
- oprava silničních vozidel, opravy ostatních dopravních prostředků, opravy karoserií,
- výroba a opravy ostatních dopravních prostředků,
- hostinská činnost,
- výroba, montáž, generální opravy, rekonstrukce, revize a revizní zkoušky provozní způsobilosti vyhrazených zdvihacích zařízení,

- montáž, opravy, údržba a revize vyhrazených elektrických zařízení a výroba rozvaděčů nízkého napětí,
- vodoinstalatérství, topenářství, zámečnictví, nástrojařství, kovoobráběčství, zámečnictví, slévárnictví, galvanizérství, kovářství,
- výchova a vzdělávání ve Středním odborném učilišti strojírenském, Odborném učilišti, Středním odborné škole specialistů a manažerů, Vyšší odborné škole průmyslových obchodníků a provozování soukromé vysoké školy,
- silniční motorová doprava osobní, atd.

Vývoj společnosti

V roce 1895 byl v Mladé Boleslavi založen podnik vyrábějící nejprve jízdní kola, následovaly motocykly a nakonec první automobily na území České republiky. Hlavními postavami firmy byli Václav Klement a Václav Laurin. Rok 1925 je dalším milníkem v historii firmy, neboť došlo ke sloučení podniku známého pod značkou Laurin & Klement se společností Škodovy závody sídlícího v Plzni. Po pádu socialistického režimu bylo nutné provést určité změny ve výrobě a kvalitě produktů, protože některé výrobní postupy a stroje byly zastaralé. Napomoci k tomu měla privatizace. O AZNP se ucházeli dva zahraniční investoři – Renault a Volkswagen, z nichž vyšel lépe druhý jmenovaný. Koncern Volkswagen se zaměřil na zkvalitnění produkce a především s tím spojený servis pro zákazníky. V průběhu následujících let docházelo pod novým vedením k modernizaci produktů a k uvedení úplně nových modelů. V dnešní době Škoda Auto patří k nejvíce prosperujícím a nejvýznamnějším firmám v oblasti výroby osobních automobilů.

S vývojem společnosti se též mění firemní loga. Obrázek 8 poukazuje jednotlivá loga od počátku vzniku firmy až do současnosti.

Obrázek 8 Vývoj firemních log společnosti Škoda Auto.

Zdroj: Novinky.cz, 2011.

Škoda Auto je třetí nejstarší společností v oblasti automobilového průmyslu ve světě. Také jí patří čelní umístění v zaměstnanosti v regionu, což jí napomohlo již několikrát k získání prestižního ocenění Zaměstnavatel roku. Společnost se neangažuje pouze v oblasti výroby automobilů, ale je důležitým sponzorem mnoha významných kulturních, společenských a sportovních akcí. Pravidelně se každým rokem umísťuje v různých anketách na předních příčkách, např. v anketě Czech TOP 100 v kategorii Nejvýznamnější a Nejobdivovanější firma.

Skupina má tři hlavní závody v České republice, které se nacházejí v Mladé Boleslavi, Kvasinách a ve Vrchlabí. Dalších šest závodů je situováno v zahraničí, a to konkrétně na Slovensku, v Indii, Číně a Rusku.

Škoda Auto je významným vývozcem v České republice. Téměř 90 % vyrobené produkce směřuje do zahraničí. Podíl vývozu za celou ČR činí 7 %, čímž společnosti právem náleží první místo na pozici vývozce v České republice. Společnost svými aktivitami nejen u nás, ale i v zahraničí napomáhá dynamicky rozvíjet průmysl (<http://new.skoda-auto.com>).

Níže uvedené obrázky ukazují, jak se změnil výrobní areál firmy během 80 let. Obrázek 9 znázorňuje továrnu Laurin & Klement zhruba kolem roku 1910, nynější pohled na výrobní halu je dokumentován obrázkem 10.

Obrázek 9 Pohled na areál továrny Laurin & Klement kolem roku 1910
Zdroj: Město Mladá Boleslav.

Obrázek 10 Současný pohled na výrobní areál firmy Škoda Auto
Zdroj: Shako.cz.

Vývoj zaměstnanosti ve společnosti

Společnost Škoda Auto a Skupina Škoda Auto jsou zcela rozdílné pojmy. Za Společnost je považovaná mateřská společnost sídlící v České republice (MB, Kvasiny, Vrchlabí), kdežto za Skupinu jsou považovány mateřské společnosti a dceřiné společnosti, které se nacházejí v zahraničí. V této práci je pozornost věnována Společnosti.

Z hlediska zaměstnanosti společnost Škoda Auto patří k nejdůležitějším v regionu. Přímo i nepřímo jsou na této firmě závislé další podniky, pro které je automobilka zdrojem příjmu. Může se jednat o podniky, které dodávají různé produkty, jednotlivé díly a komponenty nezbytné pro výrobu nebo služby, ale také může jít o podniky v oblasti gastronomie, které nepřímo závisí na tom, jak se automobilce daří. V případě, že by automobilku postihla ekonomická recese, dalo by se očekávat, že mnoho restaurací a pohostinského zařízení by muselo ukončit své podnikání.

Automobilový závod je pro region nepostradatelný nejenom z hlediska zaměstnanosti, ale významně se rovněž podílí na životní úrovni všech obyvatel. V tabulce 7 je uveden počet zaměstnaných osob v podniku od roku 1996. Škoda Auto má tři hlavní závody, přičemž každý z nich zaměstnává určitý počet kmenových pracovníků. Z tabulky 7 je zřetelně vidět, že závod v Mladé Boleslavi zaměstnává nejvíce osob. S počtem přibývajících let se tento počet stále zvyšoval. Pro společnost také pracuje zapůjčený personál od různých externích firem, které mají za úkol vyplnit mezeru v pracovních pozicích, které nejsou obsazené kmenovými zaměstnanci.

Tabulka 7 Počet zaměstnanců Škoda Auto v letech 1996 – 2012

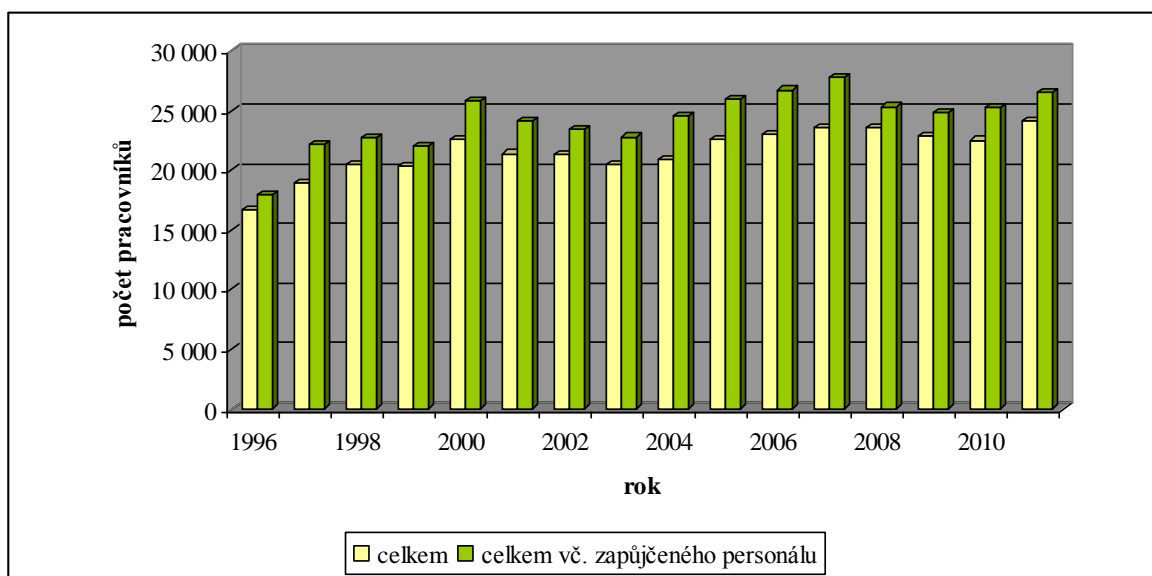
Rok	Závody v České republice			Agenturní zaměstnanci	CELKEM bez agenturních zaměstnanců	CELKEM vč. agenturních zaměstnanců
	Mladá Boleslav	Kvasiny	Vrchlabí			
1996	14 428	1 205	1 088	1 271	16 721	17 992
1997	16 565	1 242	1 170	3 228	18 977	22 205
1998	17 903	1 289	1 249	2 327	20 441	22 768
1999	17 636	1 307	1 379	1 708	20 322	22 030
2000	19 527	1 415	1 646	3 245	22 588	25 833
2001	19 059	1 215	1 120	2 735	21 394	24 129
2002	-	-	-	2 179	21 291	23 470
2003	-	-	-	2 308	20 490	22 798
2004	-	-	-	3 664	20 897	24 561
2005	19 602	1 736	1 216	3 460	22 554	26 014
2006	19 401	2 506	1 127	3 704	23 034	26 738
2007	19 548	2 806	1 205	4 194	23 559	27 753
2008	19 790	2 699	1 133	1 709	23 622	25 331
2009	18 886	2 895	1 050	1 986	22 831	24 817
2010 ⁴	18 355	3 147	1 004	2 774	22 506	25 280
2011	19 691	3 626	860	2 336	24 177	26 513
2012	19 559	3 481	938	-	23 978	-

Zdroj: Výroční zprávy společnosti Škoda Auto v letech 2000 – 2012; vlastní zpracování.

Počet zaměstnanců v podniku se zpravidla každým rokem zvyšoval, jak vyplývá z obrázku 11. V roce 2000 se celkový počet zaměstnanců včetně zapůjčeného personálu zvýšil oproti předchozímu roku dokonce o více než 17 %, tj. o 3 803 osob, což bylo způsobené především z důvodu zavedení nového projektu (nová konstrukční řada Fabia), kdy byly vytvořeny nové pracovní pozice především pro technickohospodářské pracovníky. V roce 2001 svět postihla ekonomická recese. Předcházelo jí zvýšení cen ropy a energií a také byla částečně ovlivněna teroristickými útoky na Spojené státy americké. Zároveň měla dopad i na automobilový průmysl, což se odrazilo ve sníženém počtu zaměstnávaných osob. Až od roku 2004 docházelo k postupnému navyšování pracovníků ve firmě. V roce

⁴ Od roku 2010 společnost používá novou metodu výpočtu pro počet zaměstnanců, kdy do celkového počtu patří kmenoví zaměstnanci a učni, nezapočítávají se však agenturní pracovníci. Pro účely této práce, aby byla zachována podstata, je i nadále do celkového počtu od roku 2011 započítáván agenturní personál, učni nikoliv.

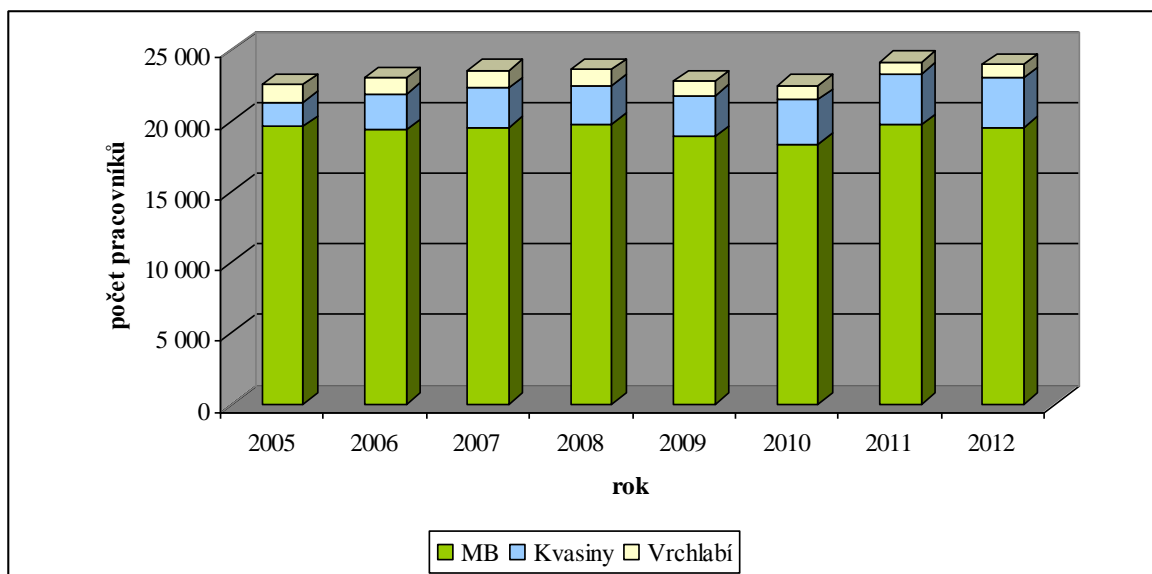
2007 celkový počet zaměstnanců i s agenturními zaměstnanci přesáhl hranici 27 tisíc. Od roku 2008 se počet zaměstnávaných osob snižoval, což pokračovalo i v dalších letech a zastavilo se v roce 2011, kdy počet zaměstnávaných osob vč. agenturních překročil 26 tisíc.

Obrázek 11 Vývoj počtu pracovníků Škoda Auto na území ČR v letech 1996 – 2011

Zdroj: Výroční zprávy společnosti Škoda Auto v letech 1996 – 2011; vlastní zpracování.

Jak znázorňuje obrázek 12, největší počet zaměstnanců byl koncentrován právě do závodu v Mladé Boleslavi, kde má společnost své hlavní sídlo. V letech 2005 – 2012 počet pracujících osob v MB přesahoval hranici 19 tisíc, výjimkou jsou pouze roky 2009 a 2010, kdy společnost musela čelit ekonomické recesi. V úvahu je nutné vzít, že zatímco okres měl v roce 2011 něco málo přes 120 tis. obyvatel, jenom samotná Škoda Auto, zaměstnávala pětinu. Opomenout nelze ani to, že ve firmě jsou zaměstnané osoby i z jiných okresů, popř. krajů. Firma je důležitou součástí průmyslu v okrese, jelikož řada dalších průmyslových firem z oblasti automobilového průmyslu je koncentrována právě do této oblasti, což je dáno právě působením mladoboleslavské automobilky. Celkem vzato, ostatní firmy jsou na Škodě Auto existenčně závislé, neboť v okrese figuruje mnoho podniků, které jsou přímými dodavateli pro společnost.

Obrázek 12 Vývoj počtu pracovníků v jednotlivých závodech Škoda Auto na území ČR v letech 2005 – 2012

Zdroj: Výroční zprávy společnosti Škoda Auto v letech 2005 – 2012; vlastní zpracování.

Ke konci roku 1991, jak je již zmíněno v předchozím textu, zaměstnávala automobilka zhruba 17 tis. zaměstnanců. O 21 let později je to téměř o 7 tis. osob více (započítávají i závody ve Vrchlabí a v Kvasinách). Jedná se o výraznou změnu, která se promítla ve struktuře zaměstnanosti. V samotné Mladé Boleslavi je zaměstnáno téměř 20 tis. kmenových pracovníků, což též představuje nárůst oproti zmiňovanému roku 1991. Konkrétní nárůst by byl zhruba o 3 tis. zaměstnanců. Výrazný podíl na tom má především nový vlastník, který zavedl nové technologie, zkvalitnil výrobu, vyráběné vozy dostaly nový design apod., což mělo pozitivní dopad na zahraniční trh.

Vývoj vyráběné produkce na území ČR

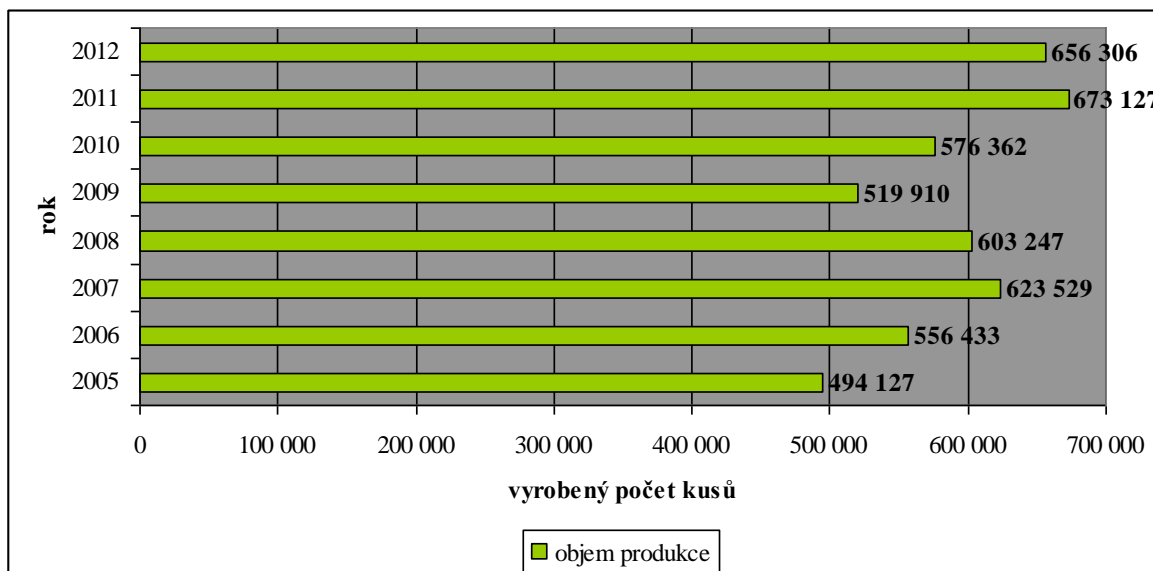
Za dobu, co Škoda Auto je součástí koncernu Volkswagen, každým rokem zvyšuje počet vyráběné produkce. Výjimkou jsou pouze roky 2009 a 2010, kdy se výroba rapidně snížila v důsledku ekonomické recese. Následující tabulka 8 dokumentuje přehled vývoje produkce společnosti od roku 2005 do současnosti, tj. do roku 2012.

Tabulka 8 Počet vyrobené produkce Škoda Auto v letech 2005 – 2012

Rok	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Objem produkce	494 127	556 433	623 529	603 247	519 910	576 362	673 127	656 306

Zdroj: Výroční zprávy společnosti Škoda Auto v letech 2005 – 2012; vlastní zpracování.

Níže uvedený obrázek 13 ukazuje, že nejlépe si společnost vedla v roce 2011, kdy objem veškeré vyrobené produkce na území ČR dosáhl vůbec nejvyšší hodnoty za posledních 7 let. V roce 2012 společnost vyrobila o 2,5 % méně než v roce minulém.

Obrázek 13 Vývoj vyráběné produkce Škoda Auto v letech 2005 – 2012

Zdroj: Výroční zprávy společnosti Škoda Auto v letech 2005 – 2012; vlastní zpracování.

4 Přímé zahraniční investice a průmyslové zóny

Kapitola je věnována problematice zahraničních investic, na kterých je česká ekonomika víceméně závislá. Závěr této kapitoly se zabývá průmyslovými zónami na Mladoboleslavsku.

4.1 Zahraniční investice

Zpočátku je důležité rozlišit dva důležité pojmy, kterými jsou investiční pobídky a zahraniční investice. První jmenovaný termín se vztahuje na domácí i zahraniční investory mající statut právnické či fyzické osoby a sídlo nacházející se na území České republiky. Podle zákona č. 192/2012 Sb. se investiční pobídkou rozumí „*veřejná podpora ve formě slev na daních z příjmů (pro právnické osoby), převody pozemků včetně související infrastruktury za zvýhodněnou cenu, hmotné podpory vytváření nových pracovních míst, hmotné podpory rekvalifikace nebo školení zaměstnanců či hmotné podpory pořízení dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku pro strategickou investiční akci*“ (Česko, 2012).

Novela zákona č. 192/2012 Sb. i nadále upravuje podmínky pro získání podpory do zpracovatelského průmyslu, ale nově jsou zakomponovány i podpory pro technologická centra a centra strategických služeb. Dle zákona se technologickými centry rozumí „*podnik, který se zaměřuje na aplikovaný výzkum, vývoj a inovace technicky vyspělých výrobků, technologií a výrobních procesů za účelem použití ve výrobě a zvýšení přidané hodnoty*“. Centrum strategických služeb je centrum sdílených služeb (řízení, provoz a administrace vnitřních činností – účetnictví, marketing, finance apod.), opravárenské centrum a centrum pro tvorbu softwaru. Cílem vlády je zajistit touto novelou aktivity, které jsou pokrokové, mají velký exportní charakter a vysokou přidanou hodnotu (Plešinger, 2012).

Dle Evana (2010) je za zahraniční investici označována ta investice, která je provedena soukromým subjektem v zahraničí. Může být provedena přímo, v případě, že se jedná o investici již do existující společnosti nebo do nově vybudované společnosti na zelené

louce. Cílem zahraničního investora je mít celkový dohled nad společností. Přímé zahraniční investice bývají dlouhodobějšího rázu. Naproti tomu nepřímé zahraniční investice jsou využívány na základě aktuálního vývoje trhu a mají spekulativní charakter. Jejich cílem je vytvoření co nejvyššího možného zisku pokud možno za krátkou dobu. Jsou spjaty s koupí podílů nebo poskytnutím úvěru do daného zahraničního subjektu.

Přímé zahraniční investice slouží jako měřítko otevřenosti jednotlivé ekonomiky. O atraktivitě prostředí vypovídá i uskutečněná výše hodnoty dané investice zahraničním investorem. Jak uvádí ČNB (2010), přímé investice mají za následek vyšší ekonomický růst, tj. ovlivňují v pozitivním slova smyslu trh práce, výrobu v podobě dalšího rozšiřování či restrukturalizování, posilují export a v neposlední řadě se významně podílí na růstu HDP. Přímá investice se vypočítá jako součet základního kapitálu, reinvestovaného zisku a ostatního kapitálu. Základním kapitálem jsou myšleny vklady investora do mateřské společnosti a jejích dceřiných, příp. přidružených poboček. Reinvestovaný zisk znamená určitou část, kterou se investor podílí na zisku. Ostatní kapitál zahrnuje veškeré přijaté a poskytnuté úvěry společnosti.

4.2 Příliv přímých zahraničních investic do ČR po současnost

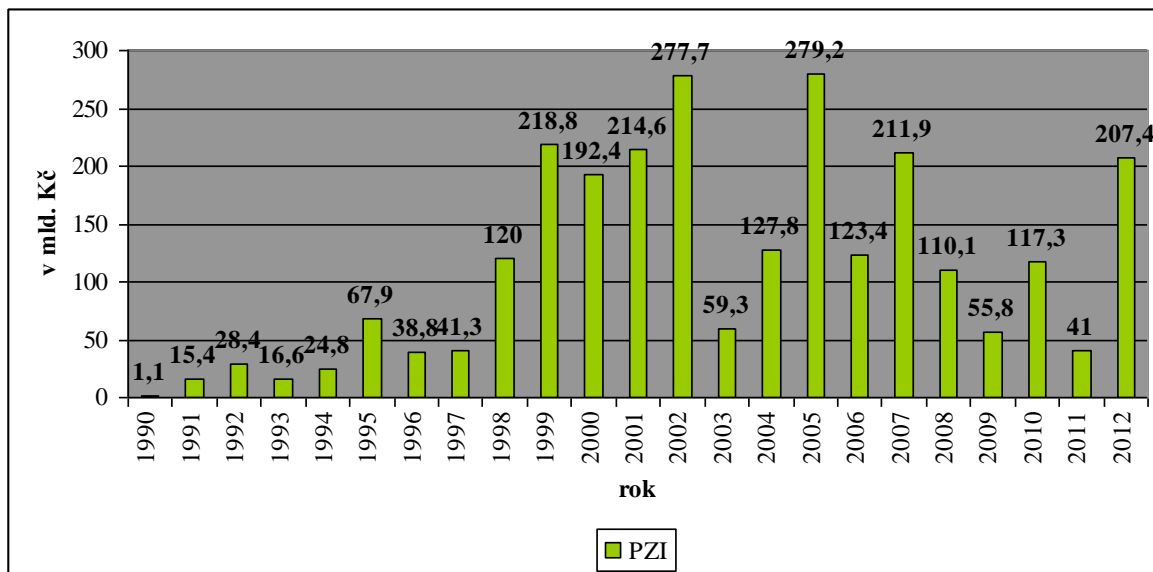
Česká ekonomika náleží k zemím, které jsou vůči obchodu a investicím zcela otevřené a z hlediska mezinárodního patří vůbec k těm nejvíce přístupným. Přímé zahraniční investice jsou neodmyslitelně spojené s počátkem 90. let 20. století, kdy patřily mezi hlavní rysy transformace ekonomiky. Důležitým bodem pro PZI směřujících do ČR bylo stanovisko vlády. Jejím cílem byla snaha zrychlit restrukturalizaci a podpořit zahraniční investory výhodnými nabídkami formou různých úlev, aby své investice provedli právě v ČR. V první řadě směřovaly investice do ČR z Německa a Nizozemska.

Zahraniční investoři se rozhodují podle míry přitažlivosti jednotlivých zpracovatelských odvětví a na základě toho určí, kam budou směřovat své investice. V oblasti zpracovatelského průmyslu je Česká republika pro zahraniční investory lákavou destinací. Nasvědčuje tomu i fakt, že na přelomu století se česká ekonomika řadila svým druhým

místem ve výrobě dopravních prostředků a třetím ve výrobě elektrických a optických přístrojů k podnikům spadajících pod země OECD, které byly pod zahraniční kontrolou.

Podniky se zahraničním investorem mají několik výhod oproti domácím podnikům. Mezi ty zásadní patří vyšší produktivita práce a výsledky z ní vyplývající. Jsou více zapojeny do celosvětového obchodu, mají podstatně vyšší investice a umožňují docílit vyšší rentability (Srholec, 2004).

První zahraniční investoři přicházející uskutečnit své investiční aktivity v ČR se objevili v roce 1990, což logicky koresponduje s koncem centrálně plánované ekonomiky ke konci roku 1989. Zprvu příliv přímých zahraničních investic nebyl nijak objemný, neboť transformace byla teprve ve svém počátku. S postupem let česká vláda transformační kroky upravovala, jelikož její snahou bylo vložit velké státní podniky do rukou zahraničních investorů. Od nich se očekávalo, že díky svému kapitálu pomohou jednotlivým subjektům stát se konkurenceschopnějšími nejenom v ČR, ale především na zahraničních trzích.

Obrázek 14 Vývoj přílivu PZI do ČR v letech 1990 – 2012

Zdroj: ČNB (1997) – Výroční zpráva; Roční zpráva PZI (2012, 2013); vlastní zpracování.

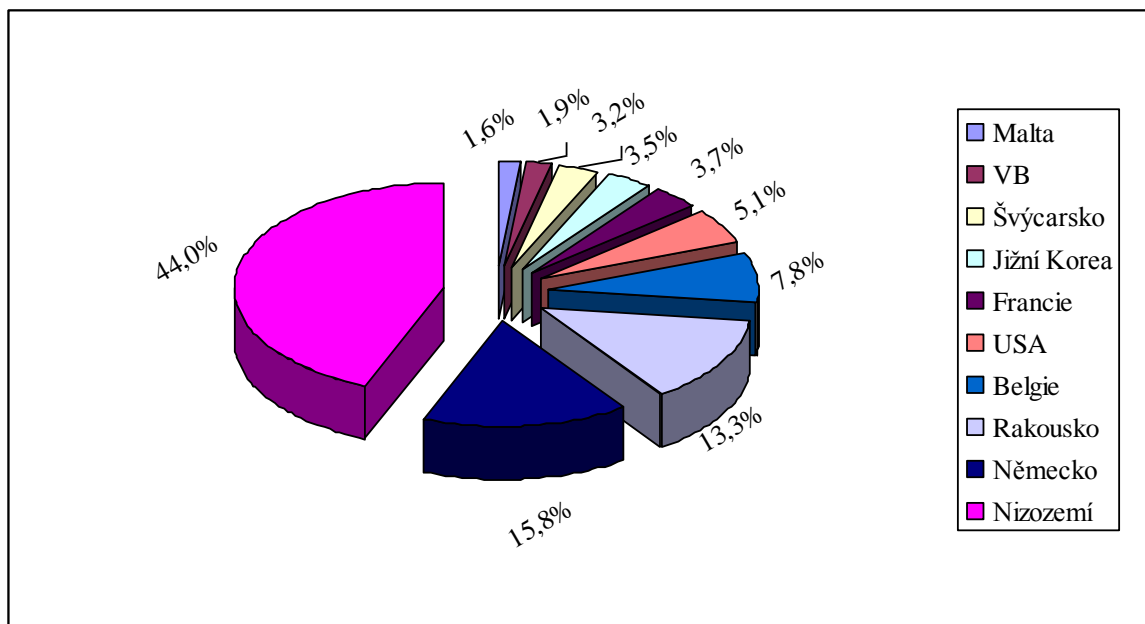
Jak dokazuje obrázek 14, zpočátku byli zahraniční investoři opatrní ve svých finančních aktivitách. Dle ČNB (1997) v roce 1990 činily investice pouhých 1,1 mld. Kč, o rok později to bylo už 15,4 mld. Kč, na čemž měl velký podíl německý koncern Volkswagen, který přenesl své investice do Mladé Boleslavi, konkrétně do podniku Škoda Auto. V roce

1992 byla zahájena tzv. velká privatizace, která posílila např. tabákový průmysl díky firmě Philip Morris. V roce 1993 došlo opět ke snížení investic. Významný podíl na to měl rozpad Československa na dva samostatné státy. V roce 1995 proběhl zatím nejvýznamnější investiční vklad od konsorcia Telsource do společnosti Telecom. Do roku 1996 činily zahraniční investice dohromady 193 mld. Kč, z toho nejvíce peněz směřovalo do strojírenského průmyslu (37,1 %) a potravinářského průmyslu (13,9 %). Za největší příchozí zahraniční investory lze považovat SRN (27,5 %), Nizozemsko (14,5 %) a USA (14,4 %).

Od roku 1998 započala éra velkého přílivu PZI do ČR. Přispěly k tomu především takové důvody jako pokračující privatizace státního majetku, rozšiřování poboček zahraničních podniků, navyšování základního kapitálu v podnicích, které již spadaly pod zahraniční majetkovou účast či také investice na zelené louce. Od roku 1999 se na celkovém objemu PZI výrazně podílel také sektor peněžnictví a pojišťovnictví, kdy byla nejprve zprivatizována ČSOB a rok poté rakouská Erste Bank vložila své investice do České spořitelny. Zvyšující se trend stále většího objemu PZI narušil rok 2003, který negativně ovlivnila situace na trhu s telefonními operátory (Eurotel a Český Telecom). Jednalo se o zpětný odkup akcií. V roce 2005 PZI zaznamenaly vůbec nejvyšší přírůstek od roku 1990, kdy byl odprodán státní podíl ve společnostech Český Telecom a Unipetrol, byly vybudovány nové podniky zahraničními investory a také se zvýšily dosavadní zahraniční investice. V roce 2008 měly největší podíl na přílivu PZI do ČR přijaté úvěry ze zahraničí a v roce 2010 to byl navýšený kapitál v již vzniklých společnostech. Rok 2012 byl velmi úspěšný, neboť došlo k téměř pětinasobnému navýšení oproti předchozímu roku, tj. o 166,4 mld. Kč. Velký podíl na tom měla mj. pobočka americké společnosti působící v Nizozemí, která odkoupila pivovar Staropramen. Koresponduje to s tím, že Nizozemí bylo v tomto roce největším přímým zahraničním investorem v ČR. Oproti roku 2011 se jednalo o téměř 150% růst investic v roce 2012, pro více informací napoví příloha A.

Podle ČNB (2013a) byl největší příliv PZI za rok 2012 evidován v sektoru služeb (143,6 mld. Kč), kde nejvyšší hodnoty vykázaly odvětví finanční a pojišťovací činnosti (58,7 mld. Kč) a doprava a skladování (40,2 mld. Kč). Následoval zpracovatelský průmysl, přičemž odvětví, které dominovalo, byla výroba motorových vozidel kromě motocyklů (38,7 mld. Kč). Jak je patrné z obrázku 15, z hlediska teritoriální struktury byla v roce

2012 ČR nejatraktivnějším místem pro Nizozemí, Německo a Rakousko, jejichž investice přesáhly 20 mld. Kč. Kompletní přehled zemí, které provedly investiční aktivity v ČR v roce 2012, je uveden v příloze A. Pro zajímavost je také uveden v příloze přehled sektorů a jejich jednotlivých odvětvích s náležitými částkami, které byly vynaloženy za rok 2012.

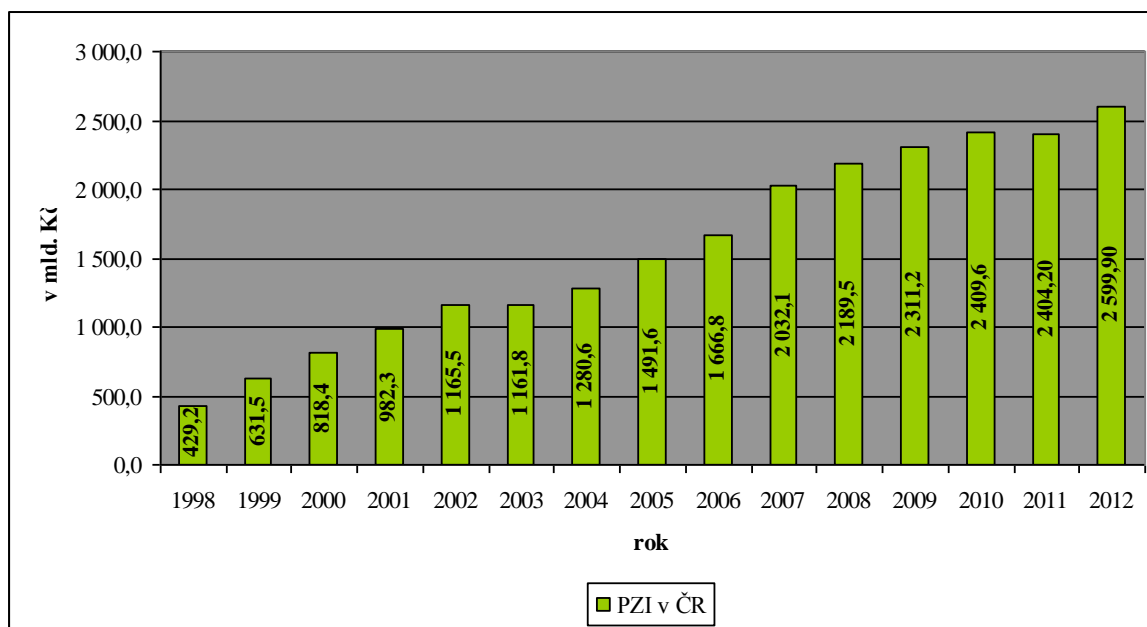

Obrázek 15 Příliv PZI do ČR z hlediska teritoriální struktury za rok 2012

Zdroj: ČNB (2013a) – Příliv PZI k 31. 12. 2012; vlastní zpracování.

4.3 Analýza stavu přímých zahraničních investic v ČR se zaměřením na Středočeský kraj

Následující analýza oblasti PZI byla zpracována na základě dostupných údajů od ČNB a ČSÚ. Samotná ČNB uvádí informace ohledně stavu PZI již od roku 1990, kdy do země začali přicházet první zahraniční investoři. Česká republika se řadí k zemím, která je pro zahraniční investory nejenom atraktivním místem, ale také ziskovějším než jiné evropské země. Z obrázku 16 vyplývá, že objem investic se v ČR zpravidla každým rokem zvyšuje.

Obrázek 16 Vývoj stavu PZI v ČR v letech 1998 – 2012

Zdroj: ČNB (2013b) – Roční zpráva PZI; vlastní zpracování.

Na obrázku 16 je vidět vývoj PZI v ČR od roku 1998. Zpravidla nedocházelo k žádným výrazně velkým výkyvům v hodnotách. Rok 1999 zaznamenal ve sledovaném období, tj. 1998 – 2010, zatím doposud nejvyšší meziroční nárůst, který činil více než 47 %, což lze pravděpodobně vysvětlit i tím, že mnoho státních podniků bylo převzato soukromými zahraničními společnostmi. Následující roky vykazují také meziroční nárůst, ale meziroční změna investic nedosahuje takové hodnoty, jako tomu bylo v roce 1999. To je dáno tím, že se zvyšuje základ, k němuž se přírůstek počítá. V letech 2000 až 2002 se změna investic z meziročního hlediska zvýšila průměrně asi o 23 %, zatímco rok 2003 vykázal meziroční pokles oproti předchozímu roku a to o 0,3 %, přičemž se jedná o první meziroční pokles ve sledovaném období. Další roky vykazovaly meziroční nárůst, v průměru se jednalo o 12% nárůst. V roce 2011 došlo k mírnému poklesu oproti předchozímu roku. Hodnota investic pro rok 2012 je pouze předběžným údajem, který bude oficiálně potvrzen až v roce 2014.

Analýza stavu PZI v okrese Mladá Boleslav v porovnání s ČR a Středočeským krajem v roce 2010

Následující text analyzuje jednotlivé kraje ČR z hlediska stavu PZI k 31. 12. 2010. Cílem je zjistit vzájemné postavení krajů mezi sebou i v rámci celé ČR. Pomoci k tomu má

tabulka 9, která obsahuje počet obyvatel jednotlivých krajů, PZI v tis. Kč a následně přepočet PZI na jednoho obyvatele v kraji.

Tabulka 9 Stav PZI v krajích ČR k 31. 12. 2010

Kraj	Počet obyvatel	PZI (v tis. Kč)	PZI na 1 obyvatele (v tis. Kč)
Hlavní město Praha	1 257 158	1 254 708 519	132,4
Středočeský kraj	1 264 978	247 637 033	195,8
Jihočeský kraj	638 706	84 588 521	132,4
Plzeňský kraj	572 045	74 923 526	131,0
Karlovarský kraj	307 444	20 980 540	68,2
Ústecký kraj	836 045	104 276 159	124,7
Liberecký kraj	439 942	62 352 824	141,7
Královéhradecký kraj	554 803	48 788 725	87,9
Pardubický kraj	517 164	56 233 271	108,7
Kraj Vysočina	514 569	52 539 912	102,1
Jihomoravský kraj	1 154 654	156 285 024	135,4
Olomoucký kraj	641 681	30 468 641	47,5
Zlínský kraj	590 361	48 597 827	82,3
Moravskoslezský kraj	1 243 220	167 200 210	134,5
ČR - celkem	10 532 770	2 409 580 732	228,8

Zdroj: ČNB (2012) – Roční zpráva PZI; ČSÚ (2012a) – Demografické ročenky (pramenná díla) v letech 2010 – 2011; vlastní zpracování.

Oblast, která s velkou převahou dominovala a byla pravděpodobně nejatraktivnějším místem pro zahraniční investory, byla Praha s investicí ve výši 1 254,7 mld. Kč. Následoval Středočeský kraj s 247,6 mld. Kč a dále Moravskoslezský, Jihomoravský a Ústecký kraj, do nichž umístěné investice přesahovaly shodně přes 100 mld. Kč. Avšak je nutné zmínit, že mnoho firem má v Praze své hlavní sídlo a proto je rozdíl v porovnání s jinými kraji zavádějící. Průměrná celorepubliková hodnota investice činila na konci roku 2010 na jednoho obyvatele 228,8 tis. Kč. Této hodnotě se zhruba blížil Středočeský kraj, kde investice na jednoho obyvatele dosahovala 195,8 tis. Kč, Jihomoravský a Moravskoslezský kraj, které vykazovaly podobnou investici na jednoho obyvatele, tj. v případě Jihomoravského to bylo 135,4 tis. Kč a u druhého jmenovaného 134,5 tis. Kč. Naopak nejvíce vzdálené od průměrné hodnoty ČR, podle přepočítané hodnoty na jednoho obyvatele, byly Olomoucký kraj, jehož hodnota činila 47,5 tis. Kč a Karlovarský kraj s 68,2 tis. Kč. Skutečná hodnota PZI v obou těchto krajích byla nízká, nedosahovaly ani

40 mld. Kč. Lze to odůvodnit tím, že tyto kraje se specializovaly na tradiční česká průmyslová odvětví. V případě Karlovarského kraje se jednalo o porcelánový průmysl, který je v současné době spíše ojedinělý. Olomoucký kraj byl naproti tomu typickým příkladem textilního průmyslu. Nejvíce PZI bylo umístěno ve službách, tj. 55 % (1 325 mld. Kč), v průmyslu to bylo 40,5 % (976 mld. Kč). Z toho nejvyšší částka – přes 180 mld. Kč – připadala do odvětví výroby motorových vozidel (mimo motocyklů), přívěsů a návěsů.

Tabulka 10 Stav PZI v okresech Středočeského kraje k 31. 12. 2010

Okres	Počet obyvatel	PZI (v tis. Kč)	PZI na 1 obyvatele (v tis. Kč)
Benešov	94 652	816 771	8,6
Beroun	85 081	22 200 164	260,9
Kladno	160 742	25 879 084	161,0
Kolín	95 764	12 911 775	134,8
Kutná Hora	75 004	1 276 886	17,0
Mělník	102 628	15 899 155	154,9
Mladá Boleslav	122 816	97 494 097	793,8
Nymburk	92 679	3 656 205	39,5
Praha-východ	146 403	41 533 862	283,7
Praha-západ	120 990	10 939 569	90,4
Příbram	112 578	3 036 363	27,0
Rakovník	55 641	5 459 387	98,1
nezařazeno	-	6 533 715	-
Středočeský kraj celkem	1 264 978	247 637 033	195,8

Zdroj: ČNB (2012) – Roční zpráva PZI; ČSÚ (2012a) – Demografické ročenky (pramenná díla) v letech 2010 – 2011; vlastní zpracování.

Středočeský kraj vykazoval nestejněměrné hodnoty PZI. Nejlépe na tom byl v roce 2010 okres Mladá Boleslav, který dalece přesahoval průměrnou hodnotu Středočeského kraje. Je to dané tím, že zde má ústřední sídlo společnost Škoda Auto a jsou tu další podniky, jejichž výroba se orientuje na automobilový průmysl a jsou v přímém kontaktu s automobilkou. Silným trendem je vznik nových poboček nebo rozšíření výroby zahraničních firem, v důsledku toho je Mladoboleslavsko v předstihu oproti jiným okresům Středočeského kraje. PZI na jednoho obyvatele činily k 31.12.2010 793,8 tis. Kč, následoval okres Praha-východ s 283,7 tis. Kč a Beroun s 260,9 tis. Kč. Beroun je třetím nejméně osídleným okresem Středočeského kraje, přesto průměrná hodnota investic na jednoho obyvatele

přesahovala výrazně průměr Středočeského kraje. Tento jev je možné vysvětlit právě nižším počtem obyvatel. V přepočtu na jednoho obyvatele i z hlediska absolutní hodnoty nejvíce zaostávaly okres Benešov s 8,6 tis. Kč a Kutná Hora s 17 tis. Kč. V okrese Benešov již od roku 1998 nepřekročila absolutní hodnota PZI hranici 4,5 mld. Kč.

Rozbor na základě dat obsažených v tabulce 9 ukázal, jak důležitým článkem pro české hospodářství je Středočeský kraj. Ihned za hlavním městem Prahou vévodí tabulce s nejvýše přijatými investicemi za rok 2010. Navíc lze tvrdit, že číslo 247,6 mld. Kč by bylo ještě podstatně vyšší, ale administrativní sídlo řady firem podnikajících ve Středočeském kraji se nachází právě v hlavním městě. Středočeský kraj je oblíbeným místem investorů také z hlediska geografické polohy a kvalitní dopravní infrastruktury, jež je víceméně propojená s hlavním městem. Díky tomu a mnoha dalším faktorům patří Středočeský kraj k těm nejvýhodnějším z hlediska investic.

Analýza stavu PZI v okrese Mladá Boleslav v porovnání s ČR a Středočeským krajem v roce 2011

Dle nejnovějších informací ČNB (2013b) se snížila hodnota PZI umístěných v ČR přibližně o 5,4 mld. Kč v roce 2011 oproti předchozímu roku. Odvětvová struktura se oproti minulému roku téměř nelišila. V roce 2011 na zpracovatelský průmysl připadalo 31,7 % z celkového objemu financovaného kapitálu, jedná se o navýšení o 1,8 % oproti předchozímu roku. Sektor služeb se podílel 52,8 % a zaznamenal slabý pokles oproti roku 2010, tj. o 2,2 %. Nejvyšší podíl stále drželo odvětví finančního zprostředkování (mimo pojišťovnictví a penzijního financování) s 18,5 %. Nejvíce investorů pocházelo z Evropy – 92,5 %, přičemž z nichž nejvíce vyčnívalo z hlediska investovaného kapitálu Nizozemí, Rakousko a Německo. Mezi největší mimoevropské investory patřily Spojené státy americké a Japonsko.

Středočeský kraj zaujímal ihned po Praze nejvyšší pozici v hodnotě umístěných PZI k 31. prosinci 2011. Jak dokumentuje tabulka 11, hodnota PZI činila pro Středočeský kraj 254,7 mld. Kč, což je zhruba o 7,1 mld. Kč více než v předchozím roce. Současně se zvýšila průměrná hodnota Středočeského kraje na jednoho obyvatele, tj. z 195,8 na 199,1 tis. Kč. Největší změnu PZI v jednotlivých regionech Středočeského kraje

zaznamenal region Mladoboleslavsko, u kterého činil nárůst PZI zhruba o 11,3 mld. Kč. Rovněž se u tohoto regionu zvýšily PZI na jednoho obyvatele, které dosáhly hodnoty 878,9 tis. Kč. Nejvyšší pokles byl evidován z hlediska celkových investic v okrese Praha-východ, tj. úbytek o 1,321 mld. Kč.

Tabulka 11 Stav PZI v okresech Středočeského kraje k 31. 12. 2011

Okres	Počet obyvatel	PZI (v tis. Kč)	PZI na 1 obyvatele (v tis. Kč)	Změna PZI 11/10 (v tis. Kč)
Benešov	95 445	2 039 539	21,4	+1 222 768
Beroun	86 056	20 924 153	243,1	-1 276 011
Kladno	159 133	26 279 461	165,1	+400 377
Kolín	96 703	13 975 893	144,5	+1 064 118
Kutná Hora	74 333	1 758 770	23,7	+481 884
Mělník	104 169	17 583 853	168,8	+1 684 698
Mladá Boleslav	123 736	108 748 223	878,9	+11 254 126
Nymburk	94 360	2 577 687	27,3	-1 078 518
Praha-východ	151 451	40 212 122	265,5	-1 321 740
Praha-západ	124 799	12 562 807	100,7	+1 623 238
Příbram	113 662	3 744 883	32,9	+708 520
Rakovník	55 498	4 345 019	78,9	-1 114 368
Středočeský kraj celkem	1 279 345	254 732 411	199,1	+7 095 378

Zdroj: ČNB (2013b) – Roční zpráva PZI; ČSÚ (2012a) – Demografické ročenky (pramenná díla) v letech 2010 – 2011; vlastní zpracování.

Tabulka 12 uvádí čtrnáct oblastí ČR, u kterých hodnota PZI na konci roku 2011 přesahovala 20 mld. Kč. Praha vykazovala vůbec nejvyšší hodnotu, tj. 1,3 bilionu Kč, čímž se podílela s více než 50 % na celkové hodnotě investic umístěných v ČR. Investice na jednoho obyvatele Prahy dosahovaly 1 012,2 tis. Kč, což výrazně přesahuje celorepublikový průměr 228,8 tis. Kč. Z hlediska stavu PZI následoval bezprostředně po Praze okres Ostrava-město s 118,4 mld. Kč, ovšem průměrný podíl na jednoho obyvatele se ani zdaleka nepřibližoval hodnotě Prahy. Naopak průměrný podíl na jednoho obyvatele, který byl nejbližší nejvyššímu průměrnému podílu ČR, byl údaj 878,9 tis. Kč patřící okresu Mladá Boleslav.

Z tabulky 12 lze dále vyčíst, že největší zastoupení dle výše investovaných částek zahraničních investorů měl z hlediska jednotlivých okresů Středočeský kraj. Naopak

regiony z Karlovarského a Olomouckého kraje či kraje Vysočina se v hodnocení neumístily z důvodu nízkého objemu zahraničního kapitálu.

Tabulka 12 Regiony ČR dle nejvyšší hodnoty stavu PZI k 31. 12. 2011

Okres	Počet obyvatel	Kraj	PZI (v tis. Kč)	PZI na 1 obyvatele (v tis. Kč)
ČR celkem	10 505 445	-	2 404 151 420	228,8
Praha	1 241 664	Hlavní město Praha	1 256 790 242	1 012,2
Beroun	86 056	Středočeský	20 924 153	243,1
Brno-město	378 965	Jihomoravský	97 758 365	258,0
Česká Lípa	103 152	Liberecký	22 291 159	216,1
České Budějovice	187 304	Jihočeský	69 363 267	370,3
Frýdek-Místek	211 853	Moravskoslezský	21 772 282	102,8
Jičín	79 686	Královehradecký	22 990 194	288,5
Kladno	159 133	Středočeský	26 279 461	165,1
Mladá Boleslav	123 736	Středočeský	108 748 223	878,9
Most	114 795	Ústecký	29 959 404	261,0
Ostrava-město	329 961	Moravskoslezský	118 401 430	358,3
Pardubice	167 750	Pardubický	33 425 917	199,3
Plzeň-město	184 871	Plzeňský	47 728 407	258,2
Praha-východ	151 451	Středočeský	40 212 122	265,5
Zlín	192 849	Zlínský	31 609 247	163,9

Zdroj: ČNB (2013b) – Roční zpráva PZI; ČSÚ (2012a) – Demografické ročenky (pramenná díla) v letech 2010 – 2011; vlastní zpracování.

Zhodnocení Mladoboleslavska dle PZI

Mladá Boleslav, také někdy označována jako „hlavní město průmyslu ČR“, díky německým investorům z počátku 90. let minulého století, se stala nejprůmyslovějším regionem České republiky. Mnohamiliardové částky od německého koncernu Volkswagen pomohly podnik Škoda Auto během několika let pozvednout na mezinárodní úroveň. Byly zavedeny nové výrobní a plánovací strategie, které byly upraveny do podoby schopné konkurovat se západním trhem. Marketingové a komunikační oddělení s veřejností mělo napomoci informovat veřejnost o aktuálním dění v podniku. Celkem vzato by se dalo říci, že Škoda Auto byla průkopníkem při zavádění nových a moderních technologií a jako jedna z mála transformujících se společností byla a je úspěšná. Během transformačního procesu byly vykazovány stále pozitivnější výsledky ve spolupráci mezi českým

vlastníkem a německou společností. Tento podnik měl obrovský vliv na region Mladoboleslavsko, protože zde vznikaly další nové podniky, které patřily mezi hlavní dodavatele Škoda Auto. To mělo za následek vznik nových pracovních pozic, které byly lákavou příležitostí pro mnoho obyvatel z celé České republiky. Ve výsledku lze konstatovat, že okres Mladá Boleslav je vysoce průmyslová oblast a pravděpodobně jí minimálně ještě několik desítek let zůstane. Dominanta mladoboleslavské automobilky má vliv nejenom na vývoj zaměstnanosti v regionu, ale také na sociální zázemí, kulturu či jiné významné aktivity.

4.4 Průmyslové zóny Mladoboleslavsko

Jak již bylo několikrát v práci zmíněno, Mladoboleslavsko je výhradně průmyslová oblast. V podstatě všechna města v regionu mají ve své blízkosti nějaký výrobní podnik, který je pro dané město charakteristický. Z tohoto důvodu zde v průběhu několika let po revoluci vyrostly a postupně se rozvíjely průmyslové oblasti, v nichž sídlí v převážné většině podniky se zahraniční majetkovou účastí a jsou nějakým způsobem napojeny na místní automobilku Škoda Auto. Cílem této subkapitoly je stručně nastínit, kde jsou důležité průmyslové zóny situovány.

Dle RIS se na území Mladoboleslavsko nacházely k 30. 6. 2011 tyto průmyslové zóny:

Benátky nad Jizerou

Průmyslová oblast v Benátkách nad Jizerou je rozprostřena na 30 ha, z toho je využito 89 %, přičemž v budoucnu se plánuje rozšíření tohoto areálu o dalších 20 ha.

Mladá Boleslav – východ

Tato výrobně obslužná průmyslová zóna se nachází ve východní části města (viz obrázek 17). Zóna patří mezi nejdůležitější, neboť většina podnikajících společností je přímým dodavatelem automobilky. Oblast je situována v blízkosti rychlostní silnice R10, příp. R35, která je důležitým spojovacím místem pro Prahu a Liberec. Průmyslová zóna se rozkládá na 200 ha, přičemž je využita pouze ze čtvrtiny. Z hlediska katastrálního území se nachází

na rozmezí obcí Řepov a Plazy. Podnikají zde např. firmy zmíněné v předešlém textu, Faurecia Interior System Bohemia s.r.o., TRW-Carr s.r.o., Recticel Interiors CZ s.r.o. nebo Proseat Mladá Boleslav s.r.o.

Obrázek 17 Průmyslová zóna Mladá Boleslav
Zdroj: RIS, 2011.

Kosmonosy

Průmyslová zóna v Kosmonosech se rozkládá na 46 ha, z čehož je využito 81 %. Plní účely výrobního, skladového a komerčního využití. Více lze vidět na obrázku 18.

Obrázek 18 Průmyslová zóna Kosmonosy
Zdroj: RIS, 2011.

Závěr

Předložená diplomová práce si kladla za úkol zhodnotit stav českého hospodářství s důrazem na průmysl během transformačního období až po současný stav v České republice. Hlavním výstupem analytické části práce je komparace výchozí a současné situace průmyslu a rozbor přílivu a stavu přímých zahraničních investic se zaměřením na region Mladoboleslavska. K dosažení tohoto cíle napomohly získané podklady na celorepublikové úrovni, úrovni kraje a okresu, které byly pro lepší přehlednost a srovnatelnost uspořádány do tabulek a grafů.

Rok 1989 je výchozím rokem, od kterého se odvíjel následný vývoj českého průmyslu, resp. české ekonomiky, v nových politických, společenských a ekonomických podmínkách. Nastalo období řady reforem, které byly realizovány s cílem pozvednout českou ekonomiku a životní úroveň obyvatelstva na srovnatelnou úroveň států západního světa. Mezi ně patřila liberalizace cen a zahraničního obchodu, privatizace a restrukturalizace. Všechny tyto procesy měly za následek snížení stavu počtu ekonomicky aktivního obyvatelstva v průmyslu. V období 1990 – 2011 se snížil počet zaměstnanců v průmyslu z 1,972 mil. na 1,161 mil. Procentuálně došlo ke snížení o 41,1 %. Tento propad byl zapříčiněn především poklesem produkce řady průmyslových odvětví v důsledku nízké konkurenceschopnosti v nových hospodářských podmínkách. I přesto, že došlo k tak výraznému úbytku zaměstnanců v průmyslu, stále se Česká republika řadí mezi státy, kde ve struktuře národního hospodářství připadá na průmysl jeden z nejvyšších podílů v zaměstnanosti. Mezi hlavní důvody patří výstavba nových, převážně montážních závodů (nejenom v oblasti automobilového průmyslu), nižší mzdové náklady a rovněž regionální průmyslové tradice.

Mnoho průmyslových odvětví prodělalo během transformačního období radikální proměny. Některá odvětví, typická pro socialistickou ekonomiku, dramaticky snížila objemy své produkce. Jedná se především o zbrojní, sklářský, kožedělný, obuvnický či textilní průmysl. Oproti tomu chemický či elektrotechnický průmysl nabýval na významu. Strojírenský průmysl, který vykazoval zpočátku jako celek nestabilní vývoj, se po roce 2000 stal klíčovým odvětvím nejen českého průmyslu, ale i celého národního hospodářství.

Dominantní postavení v rámci strojírenského průmyslu získala výroba dopravních prostředků, zejména osobních automobilů.

Před rokem 1989 měl mladoboleslavský region poměrně rozsáhlou průmyslovou základnu orientující se na potravinářský, elektrotechnický a elektronický, papírenský, textilní, dřevozpracující a zejména strojírenský průmysl, který dalece převažoval nad ostatními druhy. Výhodou této oblasti byla především geografická poloha a dobrá dostupnost do hlavního města. Po revoluci se snížil počet pracujících v průmyslu, ale nejednalo se o výrazný pokles oproti jiným oblastem. Průmysl stále představoval hlavní odvětví, které zajišťovalo pracovní místa v regionu. Vedoucí pozici si stále udrželo strojírenství, zejména výroba dopravních prostředků. Mnoho zaměstnaných osob ubylo v sektoru zemědělství na úkor sektoru služeb, který zaznamenal naopak nárůst pracujících, konkrétně v roce 2011 jich bylo o 20,4 % více než v roce 1990.

Podniková struktura Mladoboleslavska byla víceméně pozměněna, avšak její základ zůstal stejný. Došlo k zániku významných podniků, které zastupovaly různá průmyslová odvětví, s čímž zároveň došlo prakticky k vymizení těchto odvětví z regionu. Na druhé straně však v průběhu transformačního procesu vznikaly nové subjekty, které byly z velké většiny vázány na strojírenskou výrobu. Výrazná specializace na strojírenství znamená absenci jiných, z pohledu české ekonomiky velmi významných odvětví jako jsou např. hutnický a energetický průmysl či těžba nerostných surovin. Mladoboleslavsko sice disponuje ložisky pro těžbu černého uhlí nebo uranu, avšak z ekonomického hlediska by jejich případná těžba byla prozatím velmi neefektivní.

Na změnách v odvětvové struktuře průmyslu měl též velký podíl zahraniční kapitál, který sehrál důležitou roli při vstupu zahraničních investorů na české území. Jedná se o téma, které je často diskutované a hodnocené odbornou i širokou veřejností. Česká republika se řadí do první desítky z hlediska atraktivity pro zahraniční podnikatele v rámci EU. Hlavním stimulačním faktorem jsou poměrně nízké daně a levné úvěry. Zájem zahraničních investorů však v poslední době vedle stále nedostatečné infrastruktury snižuje i cena energií, která v posledních letech roste rychlým tempem. Díky zahraničním investicím došlo k urychlení restrukturalizace, vznikla nová pracovní místa, zvýšily se mzdy nebo se zkvalitnila výroba a servis. Na druhé straně se identifikují problémy spojené

s prostorovým rozdělením PZI, které jsou umístěny více do krajských měst než menších měst a obcí a v případě podnikové sféry rostoucí závislostí na zahraničních společnostech.

První zahraniční investoři začali vstupovat na území České republiky v roce 1990. Postupně docházelo k nárůstu zahraničního kapitálu, jehož tempo však zbrzdila měnová krize (1997) a ekonomická krize (2009). Z více než 90 % pocházejí zahraniční investoři z Evropy (Nizozemí, Německo, Rakousko), výjimku tvoří Spojené státy a Japonsko. V rámci České republiky připadal nejvyšší podíl PZI v roce 2011 na Prahu, ihned poté následoval Středočeský, Moravskoslezský a Jihomoravský kraj. Naopak nejméně lákavým místem byl kraj Karlovarský a Olomoucký. Dle okresů je nejlepší situace vedle Prahy v okresech Ostrava-město a Mladá Boleslav. Na Mladoboleslavsku průměrný podíl na jednoho obyvatele výrazně přesahoval celorepublikový průměr, tj. jednalo se o 878,9 tis. Kč ve srovnání s národní hodnotou 228,8 tis. Kč na jednoho obyvatele. Hospodářství okresu je významně spjato s automobilkou Škoda Auto, která ovlivňuje celkový život v regionu. Z hlediska investiční atraktivity přitahuje více firmy, které jsou spjaté s automobilovým průmyslem. Vzhledem k tomu, že se každoročně zvyšuje počet obyvatel nejenom ve statutárním městě Mladá Boleslav, ale i v jejím blízkém okolí, region je přitažlivým místem i pro investory z oblasti služeb.

Problematika průmyslových zón je důležitým nástrojem regionální politiky. Česká republika zahájila státní podporu průmyslových zón podstatně opožděně v porovnání s jinými státy, až v roce 1998. Lokalizace je základním měřítkem, které určuje prospěšnost a využitelnost průmyslových zón. Při vzniku nových průmyslových zón se musí dbát na dostupnou dopravní a technickou infrastrukturu, velikost pozemku a další různé podněty. Průmyslové zóny svou rolí přispívají ke vzniku nových pracovních míst, zvyšují životní úroveň a kupní sílu obyvatel. Na území Mladoboleslavska se vyskytují tři průmyslové zóny, které jsou bezprostředně spojeny se statutárním městem Mladá Boleslav. Z celkového součtu 276 ha jsou využívány pouze ze 41,3 %, což činí 114 ha. Na území těchto zón jsou situované podniky nejenom montážního charakteru, ale i subjekty podnikající ve službách.

Zásadní podíl na vývoji průmyslu během posledních pěti let měla globální ekonomická krize, která zasáhla českou ekonomiku na konci roku 2008. Tato krize se promítla

v poklesu tempa růstu HDP, což se odrazilo ve změně vyráběné produkce, neboť poklesl počet zakázek, zvýšení nezaměstnanosti, snížení zisku a tržeb nebo propouštění nadbytečných zaměstnanců. Krize zasáhla prakticky všechna odvětví národního hospodářství a regiony, výjimkou nebylo ani Mladoboleslavsko.

Poslední informace naznačují, že se průmyslová produkce nevyvíjí pozitivním směrem. Od listopadu loňského roku 2012, dochází k poklesu vyráběné produkce. Pokles zasáhl nejprve výrobu pryžových a plastických výrobků, výrobu a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu a hutnictví. V prosinci 2012 se krize nevyhnula ani výrobě dopravních prostředků, který zaznamenal téměř 18% pokles, nebo strojírenství, které se propadlo o více než 14 %. S počátkem roku 2013 propad českého průmyslu pokračoval. Stěžejní odvětví, tedy automobilový průmysl, zaznamenal meziroční pokles v lednu i v únoru. Lze předpokládat, že v následujícím čtvrtletí se český průmysl bude i nadále propadat, přičemž výrazně bude tato krize dopadat na automobilový průmysl. Obrat by mohl nastat v případě oživení německé ekonomiky, na které je český průmysl závislý.

Mladoboleslavský region je dlouhodobě odkázán na vývoj automobilového průmyslu. V případě, že tato stěžejní část českého průmyslu bude zasažena jakoukoliv krizí, lze očekávat, že to bude mít zásadní dopady na tento region. Místní ekonomika je přímo úměrně závislá na fungování podniku Škoda Auto. Lze tedy s vysokou pravděpodobností konstatovat, že pokud bude automobilka ve své činnosti úspěšná, bude to velmi přínosné nejenom pro Mladoboleslavsko, ale pro celou Českou republiku.

Seznam citované literatury

Citace:

- ČSÚ, 1992. Pracovníci a mzdové fondy státního a družstevního sektoru národního hospodářství v krajích a okresech podle odvětví národního hospodářství v České republice za rok 1990. 1. vyd. Praha, 1992. 140 s.
- ČSÚ, 1991. Průmyslové provozovny podle okresů v roce 1990. 1. vyd. Praha, 1991. 49 s.
- DILLON, P. and Frank C. WYKOFF, 2002. *Creating Capitalism: Transitions and Growth in Post-Soviet Europe*. 1st ed., Cheltenham: Edward Edgar Publishing, 2002. 352 pgs. ISBN 1-84064-733-7.
- DUBSKÁ, D., 2009. Český průmysl v době nastupující recese. *Statistika*. Praha: Český statistický úřad, 2009, roč. 46, č. 5, s. 423-445. ISSN 0322-788X.
- HOLMAN, R., 2000. *Transformace české ekonomiky v komparaci s dalšími zeměmi střední Evropy*. 1. vyd. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2000. 106 s. ISBN 80-902795-6-2.
- JONÁŠ, J., 1997. *Ekonomická transformace v České republice: makroekonomický vývoj a hospodářská politika*. 1. vyd. Praha: Management Press, 1997. 207 s. ISBN 80-85943-22-0.
- KLAUS, V. a V. TOMŠÍK, 2007. *Makroekonomická fakta české transformace*. 1. vyd. Brno: NC Publishing, 2007. 139 s. ISBN 978-80-903858-1-8.
- KOPAČKA, L., 1992. Vývoj struktury československého hospodářství. *Geografické rozhledy*. Praha: IRIS, 1992, roč. 1, č. 6, s. 120-123. ISSN 1210-3004.
- KOPAČKA, L., 1993. Český průmysl ve víru změn. *Geografické rozhledy*. Praha: Nakladatelství České geografické společnosti, 1993, roč. 3, č. 1, s. 5-8. ISSN 1210-3004.
- KOPAČKA, L., 1996. Strukturální změny ekonomiky se zvláštním zřetelem k průmyslu. In: HAMPL, M., et al. *Geografická organizace společnosti a transformační procesy v České republice*. 1. vyd. Praha: DemoArt, 1996, s. 219-237. ISBN 80-902154-2-4.

- KOPAČKA, L. a L. KRAJÍČEK, 2009. Vývoj hospodářství. In: Česká geografická společnost. *Zeměpis České republiky: Učebnice pro střední školy*. 2. vyd. Praha: Nakladatelství České geografické společnosti, 2009, s. 38-45. ISBN 978-80-86034-89-8.
- KUNC, J. A V. TOUŠEK, 2001. Regionální aspekty transformace českého průmyslu. In: SLANÝ, A., ed. *Česká ekonomika na přelomu tisíciletí: část první*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2001, s. 515 – 530. ISBN 80-210-2533-6.
- LIEBERMAN, IRA W. and Daniel J. KOPF, 2007. *Privatization in Transition Economies: The Ongoing Story*. 1st ed., Bingley: Emerald, 2007. 384 pgs. ISBN 978-0-7623-1463-8.
- OECD, 1994. *Průmysl v České republice a Slovenské republice*. Překlad: J. Schejbal. 1.vyd. Praha: Český Institut Aplikované Ekonomie, 1994. 163 s.
- ONDRČKA, P., et al., 2000. *Specifika transformačního procesu ČR*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2000. 196 s. ISBN 80-210-2368-6.
- SLANÝ, A., et al., 2003. *Makroekonomická analýza a hospodářská politika*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2003. 380 s. ISBN 80-7179-738-3.
- SPĚVÁČEK, V., et al., 2002. *Transformace české ekonomiky: politické, ekonomické a sociální aspekty*. 1. vyd. Praha: Linde, 2002. 525 s. ISBN 80-86131-32-7.
- SRHOLEC, M., 2004. *Přímé zahraniční investice v České republice: Teorie a praxe v mezinárodním srovnání*. 1. vyd. Praha: Linde, 2004. 171 s. ISBN 80-86131-52-1.
- SUCHÁČEK, J., 2005. *Restrukturalizace tradičních průmyslových regionů v tranzitivních ekonomikách*. 1. vyd. Ostrava: VŠB – Technická univerzita Ostrava, Ekonomická fakulta, 2005. 221 s. ISBN 80-248-0865-X.
- ŠULC, Z. , 1998. *Stručné dějiny ekonomických reforem v Československu (České republice) 1945–1995*. 2. vyd. Brno: DOPLNĚK, 1998. 117 s. ISBN 80-7239-005-8.
- ŠVEJNAR, J., et al., 1997. *Česká republika a ekonomická transformace ve střední a východní Evropě*. 1. vyd. Praha: Academia, 1997. 359 s. ISBN 80-200-0568-4.
- TOUŠEK, V., et al., 2005. *Česká republika – portréty krajů*. 1. vyd. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2005. 136 s. ISBN 80-239-6305-8.

ŽÍDEK, L., 2006. *Transformace české ekonomiky: 1989–2004*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2006. 304 s. ISBN 80-7179-922-X.

Elektronické zdroje:

AUTO.CZ., 2009. *Akuma oficiálně oznámila konec výroby baterií v Mladé Boleslavi* [online]. [vid. 2013-02-12]. Dostupné z: <http://www.auto.cz/akuma-oficialne-oznamila-konec-vyroby-baterii-v-mlade-boleslavi-3941>.

AUTOFOX.CZ, 2012. *SAS Autosystemtechnik zvýší výrobu v Česku, současně ji soustředí do jedné lokality* [online]. Mladá Boleslav: Autofox, 2012 [vid. 2013-03-02]. Dostupné z: <http://www.autofox.cz/index.php?id=28929>.

BEHR CZECH. *O společnosti* [online]. [vid. 2013-03-02]. Dostupné z: [http://www.behrczech.behrgroup.com/Internet/cms_czech.nsf/\\$all/5CEB7AABE1645FA3C12573750047D9CA](http://www.behrczech.behrgroup.com/Internet/cms_czech.nsf/$all/5CEB7AABE1645FA3C12573750047D9CA).

BUDOUCNOST PROFESÍ. *Výstupy sektorových studií – elektrotechnický průmysl* [online]. [vid. 2013-02-12]. Dostupné z: <http://www.budoucnostprofesi.cz/sektorove-studie/eltech.html>.

BUDOUCNOST PROFESÍ. *Vývoj v odvětvích – chemický průmysl* [online]. [vid. 2013-02-12]. Dostupné z: <http://www.budoucnostprofesi.cz/cs/vyvoj-v-odvetvich/chemikalie.html>.

CUKROVARY A LIHOVARY TTD. *Cukrovar Dobrovice* [online]. [vid. 2013-03-02]. Dostupné z: <http://www.cukrovarytttd.cz/vyroba/zavody/cukrovar-dobrovice/>.

CUKROVARY A LIHOVARY TTD. *Historie cukrovaru Dobrovice* [online]. [vid. 2013-03-02]. Dostupné z: <http://www.cukrovarytttd.cz/vyroba/zavody/cukrovar-dobrovice/historie-cukrovaru-dobrovice/>.

ČESKO, 2012. *Zákon č. 192 ze dne 12. července 2012 o investičních pobídkách*. In: Sbírka zákonů České republiky. 2012, částka 67, s. 2700. ISSN 1211-1244. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=192&r=2012>.

CZECH.CZ, 2012. *Podnikání – spotřební průmysl* [online]. [vid. 2013-02-12]. Dostupné z: <http://www.czech.cz/cz/Podnikani/Firmy-v-CR/Spotrebni-prumysl>.

- CZECH TOP 100, 2013. *Top žebříčky 2012* [online]. [vid. 2013-03-13]. Dostupné z: <http://www.czechtop100.cz/czech-top-100/ke-stazeni/ke-stazeni.html>.
- ČNB, 1997. *Výroční zpráva 1996* [online]. Praha: Česká národní banka, 1997. [vid. 2013-03-23]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/o_cnb/hospodareni/vyrocní_zpravy/download/vyrocní_zpráva_1996.pdf.
- ČNB, 2012. *Přímé zahraniční investice – roční zpráva 2010*. Praha: Česká národní banka, 2012. [vid. 2013-03-23]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/statistika/platebni_bilance_stat/pzi/index.html.
- ČNB, 2013a. *Přímé zahraniční investice do ČR – příliv za rok 2012*. Česká národní banka, 2013. [vid. 2013-03-23]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/statistika/platebni_bilance_stat/publikace_pb/pzi/index.html.
- ČNB, 2013b. *Přímé zahraniční investice – roční zpráva 2011*. Praha: Česká národní banka, 2013. [vid. 2013-03-23]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/statistika/platebni_bilance_stat/pzi/index.html.
- ČSÚ, 2007. *Trh práce a nezaměstnanost v letech 1993 – 2006* [online]. Praha: Český statistický úřad, 2007. [vid. 2013-03-25]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/ckta250407.doc>.
- ČSÚ, 2008. *Změny struktury průmyslu ČR podle produkce, hrubé přidané hodnoty a produktivity práce v letech 2000 až 2007* [online]. Praha: Český statistický úřad, 2008 [vid. 2013-04-22]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/ckta11272008.doc>.
- ČSÚ, 2009. *Průmysl* [online]. Praha: Český statistický úřad, 2009 [vid. 2013-02-01]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/kalendar/aktual-pst>.
- ČSÚ, 2010. *Demografické ročenky (pramenná díla) 1990 – 2009* [online]. Praha: Český statistický úřad, 2010 [vid. 2013-03-01]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/casova_rada_demografie_2009_1990.
- ČSÚ, 2012a. *Demografické ročenky (pramenná díla) 2010 – 2011* [online]. Praha: Český statistický úřad, 2012 [vid. 2013-03-01]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/casova_rada_demografie.

- ČSÚ, 2012b. *Ekonomické výsledky průmyslu ČR 2010* [online]. Praha: Český statistický úřad, 2012 [vid. 2013-03-25]. Dostupné z:
http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/publ/8006-12-r_2012.
- ČSÚ, 2012c. *Charakteristika okresu Mladá Boleslav* [online]. Praha: Český statistický úřad, 2012. [vid. 2013-03-25]. Dostupné z:
http://www.czso.cz/xs/redakce.nsf/i/charakteristika_okresu_mlada_boleslav.
- ČSÚ, 2012d. *Statistická ročenka Středočeského kraje 2012* [online]. 1. vyd. Praha: Český statistický úřad, 2012 [vid. 2013-03-01]. ISBN 978-80-250-2257-3. Dostupné z:
<http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/krajp/201011-12-xs>.
- ČSÚ, 2013a. *HDP, regionální účty* [online]. Praha: Krajská správa ČSÚ pro Středočeský kraj, 2012 [vid. 2013-02-25]. Dostupné z:
http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/publ/8006-12-r_2012.
- ČSÚ, 2013b. *Sčítání lidu, domů a bytů 2011* [online]. Praha: Český statistický úřad, 2013. [vid. 2013-03-14]. Dostupné z:
<http://vdb.czso.cz/sldbvo/#!stranka=podle-tematu&tu=30808&th=&v=&vo=null&vseuzemi=null&void=>.
- ČSÚ, 2013c. *Registr ekonomických subjektů* [online]. Praha: Český statistický úřad, 2013 [vid. 2013-03-10]. Dostupné z:
http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/registr_ekonomickych_subjektu.
- ČSÚ, 2013d. *Míra registrované nezaměstnanosti (stav k 31.1 2. 2012)* [online]. Praha: Český statistický úřad, 2013 [vid. 2013-01-15]. Dostupné z:
http://www.czso.cz/cz/cr_1989_ts/0507.pdf.
- EVAN, T., 2010. Některé otázky politické ekonomie nadnárodních společností. *Politická ekonomie* [online]. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2010. [vid. 2013-03-25]. Dostupné z: www.vse.cz/polek/download.php?jnl=aop&pdf=311.pdf.
- FAJMON, H, et al., 2005. *60 let od počátku první vlny znárodnování v Československu* [online]. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005 [vid. 2012-10-10]. Dostupné z:
<http://www.revuepolitika.cz/clanky/618/60-let-od-pocatku-prvni-vlny-znarodnovani-v-ceskoslovensku>.

- FEJGL, D., 2010. *Historie podniku LIAZ* [online]. [vid. 2013-03-02]. Dostupné z: <http://www.liaz.cz/historie.php>.
- FINANCE.CZ, 2010. *Největším textilkám loni v Česku klesaly tržby* [online]. [vid. 2013-02-12]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/zpravy/finance/268153-nejvetsim-textilkam-loni-v-cesku-vetsinou-klesaly-trzby/>.
- HERČÍK, K., 2004a. *Historie města* [online]. Mladá Boleslav: Boleslavan, 2004 [vid. 2013-03-02]. Dostupné z: <http://www.mb-net.cz/?page=cz,historie-mesta#5>.
- HERČÍK, K., 2004b. *Zaniklé mladoboleslavské továrny* [online]. Mladá Boleslav: Boleslavan, 2004 [vid. 2013-03-02]. Dostupné z: <http://www.mb-net.cz/?page=cz,zanikle-mladoboleslavske-tovarny>.
- IDNES.CZ, 2012. *Kdysi slavná textilka Seba končí. Na dlažbě skončilo šedesát lidí* [online]. [vid. 2013-02-12]. Dostupné z: http://ekonomika.idnes.cz/textilka-seba-konci-04p-/ekoakcie.aspx?c=A120824_1820414_liberec-zpravy_mav.
- ILLNER, M. a A. ANDRLE, 1994. The Regional Aspect of Post-Communist Transformation in the CR. *Czech Sociological Review*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 1994, roč. 2, č. 1, s. 107-127. ISSN 0038-0288. Dostupné komerčně z: <http://proquest.umi.com>.
- MF ČR, 2013. *Majetkové účasti Ministerstva financí ke dni 31. 12. 2012* [online]. Praha: Ministerstvo financí ČR, 2013 [vid. 2013-01-20]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/fnm_portfolio_77049.html.
- MĚSTO MLADÁ BOLESLAV. *Od počátku věků do novověku* [online]. [vid. 2013-04-26]. Dostupné z: <http://programy.mb-net.cz/mb-pravek-novovek/media/mapy/plan/M830-1.jpg>.
- MPSV, 2010. *V roce 2009 byla průměrná míra registrované nezaměstnanosti 8 %* [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2010 [vid. 2012-11-02]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/8757/11052010.pdf>.
- MPSV, 2011. *Zpráva o situaci na trhu práce v regionu Mladá Boleslav za rok 2010* [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2011 [vid. 2013-02-15]. Dostupné z: <http://portal.mpsv.cz/upcr/kp/stc/statistiky/rocn/mbokres1210.pdf>.

- MPSV, 2012. *Analýza vývoje zaměstnanosti a nezaměstnanosti v roce 2011* [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2012 [vid. 2013-03-25]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/12927/Analyza_zamestnanost_2011.pdf.
- MPSV, 2013a. *Informace o nezaměstnanosti k 31. 3. 2012*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2013 [vid. 2013-04-25]. Dostupné z: <http://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/mes>.
- MPSV, 2013b. *Zpráva o situaci na krajském trhu práce, o realizaci APZ v roce 2012 a strategie APZ pro rok 2013* [online]. Příbram: Úřad práce pro Středočeský kraj, 2013 [vid. 2013-03-10]. Dostupné z: http://portal.mpsv.cz/upcr/kp/stc/statistiky/rocnipbkraj2012_.pdf.
- NOVINKY.CZ, 2011. *Škodovka vymění v úterý a ve středu ve svých závodech staré logo za nové* [online]. Mladá Boleslav: Novinky.cz, 2011 [vid. 2013-04-26]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/ekonomika/226522-skodovka-vymeni-v-utery-a-ve-stredu-ve-svych-zavodech-stare-logo-za-nove.html>.
- OR, 2013. Česká Republika: Obchodní rejstřík ČR, 2013. Dostupné z: <http://www.justice.cz/xqw/xervlet/insl/index>.
- PLEŠINGR, T., 2012. *K novele zákona o investičních pobídkách*. Praha: Fučík & Partneři, 2012 [vid. 2013-04-27]. Dostupné z: <http://www.fucik.cz/odborny-clanek/225/k-novele-zakona-o-investicnich-pobidkach/#.UXxTEqK-2Sq>.
- RIS, 2011. *Průmyslové zóny okresu Mladá Boleslav* [online]. Praha: Regionální informační servis, 2011. [vid. 2013-03-19]. Dostupné z: <http://www.risy.cz/cs/vyhledavace/prumyslove-zony?navez=&typNuts=5&krajNuts=&okresNuts=CZ0207>.
- SAP, 2013. *Přehled firem zapojených do SAP* [online]. Praha: Sdružení automobilového průmyslu, 2013. [vid. 2013-03-25]. Dostupné z: <http://www.autosap.cz/default2.asp?page={B3EC4FC3-2C83-4877-80D5-A443BE0DF359}>.
- SHAKO.CZ. *Reference – Škoda Auto Mladá Boleslav* [online]. [vid. 2013-03-02]. Dostupné z: http://www.schako.cz/reference_11.php.

ŠKODA AUTO. *Fakta a čísla* [online]. [vid. 2013-03-02]. Dostupné z: <http://new.skoda-auto.com/kariera/skoda-jako-zamestnavatel/fakta-a-cisla-o-sa>.

ŠKODA AUTO. *Historie společnosti* [online]. [vid. 2013-03-02]. Dostupné z: <http://new.skoda-auto.com/cs/company/history/company-history>.

ŠKODA AUTO. *Výroční zprávy od 2000 do 2012* [online]. [vid. 2013-03-01]. Dostupné z: <http://new.skoda-auto.com/cs/company/investors/pages/annual-reports.aspx>.

TRW CZECH. *Výrobní program* [online]. [vid. 2013-03-02]. Dostupné z: <http://www.trwczech.cz/repov/o-nas/vyrobní-program>.

Seznam příloh

Příloha A	Přích přímých zahraničních investic do ČR v teritoriální struktuře k 31. 12. 2012	96
-----------	---	----

Příloha A Příliv přímých zahraničních investic do ČR v teritoriální struktuře k 31. 12. 2012

Příliv v roce 2012					
Eurostat/ OECD kód	Geografické a ekonomické zóny	Základní kapitál v tis. USD	Reinvestovaný zisk v tis. USD	Ostatní kapitál v tis. USD	Celkem v tis. USD
A1	CELKEM SVĚT	3 241 989,8	6 039 637,0	1 307 885,8	10 589 512,6
E1	EVROPA	3 561 816,5	5 056 714,4	1 438 421,4	10 056 952,3
	<i>z toho</i>				
BE	Belgie	2 658,9	596 650,8	212 922,2	812 232,0
DK	Dánsko	17 800,8	33 903,2	51 889,0	103 592,9
FI	Finsko	422,8	-4 820,8	-5 187,2	-9 585,1
FR	Francie	-4 057,0	491 474,7	-98 624,1	388 793,5
IE	Irsko	-15 079,4	-565,7	23 997,9	8 352,8
IT	Itálie	10 762,7	62 570,9	49 511,3	122 844,8
LU	Lucembursko	206 606,9	-94 601,2	-86 497,9	25 507,8
DE	Německo	6 119,1	1 628 993,3	2 792,7	1 637 905,0
NL	Nizozemí	2 860 337,6	772 306,8	933 233,7	4 565 878,0
PT	Portugalsko	14 202,1	4 707,8	1 813,3	20 723,2
AT	Rakousko	3 245,8	1 147 769,5	227 183,2	1 378 198,5
GR	Řecko	0,0	241,0	2 613,6	2 854,6
ES	Španělsko	-135 591,5	-81 210,7	-76 693,4	-293 495,6
SE	Švédsko	20 484,3	56 115,8	24 888,8	101 488,9
GB	Velká Británie	221 080,5	-2 655,0	-21 842,1	196 583,3
CY	Kypř	133 783,9	-146 922,1	-712,4	-13 850,6
EE	Estonsko	0,0	0,0	-149,0	-149,0
HU	Maďarsko	13 999,2	43 711,3	37 240,3	94 950,8
MT	Malta	97 777,1	68 168,4	-306,3	165 639,2
PL	Polsko	42 971,1	171 576,0	-90 314,1	124 233,0
SI	Slovinsko	-3 676,7	-5 426,1	12 049,0	2 946,3
SK	Slovensko	-36 616,7	-9 600,5	94 581,9	48 364,8
BG	Bulharsko	4 762,3	1 652,3	3 461,8	9 876,4
RO	Rumunsko	2 001,0	-90,9	30 663,6	32 573,6
IS	Island	0,0	-5 102,7	-1,3	-5 104,0
LI	Lichtenštejnsko	20 178,0	43 294,3	-808,7	62 663,5
NO	Norsko	-6 208,5	3 885,6	-149,9	-2 472,8
CH	Švýcarsko	-20 102,4	281 815,4	72 546,1	334 259,2
E2	OSTATNÍ EVROPSKÉ ZEMĚ	86 172,8	392,6	36 505,6	123 071,0
	<i>z toho</i>				
BA	Bosna a Hercegovina	64,8	3,0	299,3	367,1
GI	Gibraltar	-308,4	-2 382,6	0,0	-2 691,1
HR	Chorvatsko	1 740,9	505,7	1 627,0	3 873,5
RU	Rusko	86 204,1	2 666,5	26 732,2	115 602,8
TR	Turecko	2 114,0	1 220,2	11 577,3	14 911,5

UA	Ukrajina	-1 336,8	636,9	-1 643,8	-2 343,7
E4	AFRIKA	3 817,7	-1 218,4	-649,4	1 949,9
	<i>z toho</i>				
MA	Maroko	0,0	0,0	-440,9	-440,9
ZA	Jižní Afrika	0,0	0,0	405,0	405,0
SC	Seychely	3 613,4	-128,5	-47,5	3 437,4
E7	AMERIKA	-116 815,5	512 227,1	8 505,4	403 917,0
E8	SEVERNÍ AMERIKA	-20 089,5	519 407,5	15 643,5	514 961,5
	<i>z toho</i>				
US	Spojené státy americké	-5 453,4	516 602,6	15 461,9	526 611,1
E9	STŘEDNÍ AMERIKA	-96 726,0	-7 719,6	-6 508,3	-110 953,8
	<i>z toho</i>				
BZ	Belize	1 028,3	-112,6	0,0	915,7
BM	Bermudy	-153,2	513,1	-9 781,1	-9 421,3
VG	Britské Panenské ostrovy	-10 184,8	-13 550,5	0,0	-23 735,3
KY	Kajmanské ostrovy	-85 176,3	4 314,4	0,0	-80 862,0
PA	Panama	-2 240,0	447,5	109,4	-1 683,1
F1	JIŽNÍ AMERIKA	0,0	539,1	-629,8	-90,7
	<i>z toho</i>				
BR	Brazílie	0,0	0,0	-912,8	-912,8
CL	Chile	0,0	0,0	-319,3	-319,3
CO	Kolumbie	0,0	0,0	-301,4	-301,4
PE	Peru	0,0	0,0	-120,9	-120,9
F2	ASIE	-230 083,3	470 303,1	-118 089,8	122 129,9
F3	ZEMĚ BLÍZKÉHO A STŘEDNÍHO VÝCHODU	234,3	1 973,0	-19 924,0	-17 716,6
	<i>z toho</i>				
SA	Saúdská Arábie	102,1	36,0	516,1	654,2
F6	OSTATNÍ ASIJSKÉ ZEMĚ	-230 317,6	468 330,1	-98 165,9	139 846,5
	<i>z toho</i>				
CN	Čína	17 747,0	1 171,8	57 744,9	76 663,8
HK	Hongkong	-357,5	-7 659,2	-6 613,9	-14 630,6
IN	Indie	-52 332,8	-9 044,5	-18 872,1	-80 249,4
JP	Japonsko	-202 032,4	27 664,3	3 443,3	-170 924,9
KZ	Kazachstán	689,4	-372,0	-857,1	-539,7
KR	Korejská republika	5 260,2	413 603,2	-53 334,4	365 529,0
MY	Malajsie	0,0	337,2	28 626,8	28 964,0
PK	Pákistán	0,0	0,0	26,4	26,4
TH	Thajsko	0,0	0,0	-1 386,2	-1 386,2
VN	Vietnam	95,7	37 524,0	101,1	37 720,9
AU	Austrálie	10,2	944,4	10 436,9	11 391,5
I6	Eurozóna (EUR-17)	3 140 895,7	4 429 736,0	1 292 528,3	8 863 160,1
J6	Mimo eurozónu (EUR-17)	101 094,0	1 609 901,0	15 357,5	1 726 352,5
V1	EU-27	3 480 035,6	4 731 923,5	1 328 702,6	9 540 661,7
V2	Extra EU-27	-238 045,8	1 307 713,5	-20 816,9	1 048 850,8

A8	OECD	3 007 886,2	6 056 496,5	1 338 512,4	10 402 895,1
A5	EFTA	-6 132,9	323 892,6	71 586,2	389 346,0
B1	NAFTA	-20 089,5	519 417,8	17 838,6	517 166,9
C4	"Offshore" finanční centra	-73 600,4	25 988,0	-25 504,1	-73 116,5

Zdroj: ČNB (2013a) – Příliv PZI k 31. 12. 2012.